

INFORMACIJA

Izveštaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva odbrane za 2022. godinu, sa Izveštajem o radu Direkcije za zaštitu tajnih podataka za 2022. godinu

U skladu sa članom 65 Zakona o državnoj upravi ("Službeni list CG", br. 78/18 i 70/21), Ministarstva najmanje jednom godišnje, podnose Vladi izvještaj o radu i stanju u upravnoj oblasti. Izvještaj obavezno sadrži prikaz izvršavanja zakona i drugih propisa, realizacije programa i zaključaka Vlade, preduzetih mjera i njihovih rezultata. Ministarstva su dužna, na zahtjev Vlade, podnijeti i poseban izvještaj o pojedinim pitanjima iz djelokruga, mjerama koje su preduzeli i njihovim rezultatima.

Izveštaj se sastoji od jedanaest poglavlja. U prvom poglavlju su dati podaci o realizaciji aktivnosti iz Programa rada Vlade Crne Gore i Ministarstva odbrane. U drugom poglavlju dat je pregled zakonskih i podzakonskih akata koje je Ministarstvo pripremlilo za usvajanje i donošenje, radi unaprjeđenja normativnog okvira neophodnog za ostvarenje ustavne uloge Vojske Crne Gore i dosljedne realizacije misija i zadataka Vojske, kao i najvažnija pitanja odbrambene politike i planiranja. U trećem poglavlju dat je pregled aktivnosti koji se odnosi na aspekte međunarodne odbrambene saradnje. U četvrtom poglavlju prikazane su aktivnosti iz oblasti integriteta. U petom poglavlju dati su podaci o ljudskim, materijalnim i finansijskim kapacitetima Ministarstva odbrane. U šestom poglavlju prikazane su aktivnosti iz oblasti informaciono-komunikacionih sistema. U sedmom poglavlju prikazana je organizaciona struktura i dat je pregled najvažnijih aktivnosti Vojske Crne Gore. U osmom poglavlju navedeni su podaci o inspekcijskom nadzoru izvršenom u oblastima borbene spremnosti, zaštite na radu, zaštite od požara i zaštite životne sredine. U devetom poglavlju nalaze se podaci o administrativnom poslovanju. U desetom poglavlju dat je pregled aktivnosti unutrašnje revizije. U posljednjem, jedanaestom poglavlju Izveštaja, obrađeno je pitanje javnosti rada i saradnje sa nevladinim sektorom.

Izveštaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva odbrane, nakon razmatranja i usvajanja na Vladi Crne Gore, shodno Zakonu o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane, dostavlja se Odboru za bezbjednost i odbranu Skupštine Crne Gore.

Imajući u vidu ustaljenu praksu prethodnih godina da Ministarstvo uz Izveštaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva odbrane dostavlja Vladi Crne Gore i Izveštaj o radu Direkcije za zaštitu tajnih podataka, jer nad radom Direkcije kontrolnu funkciju vrši Ministarstvo odbrane, Ministarstvo odbrane predlaže Vladi Crne Gore da donese sljedeći:

CRNA GORA
MINISTARSTVO ODBRANE

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM
OBLASTIMA IZ NADLEŽNOSTI
MINISTARSTVA ODBRANE
ZA 2022. GODINU

Podgorica, mart 2023. godine

SADRŽAJ

UVOD	3
1. REALIZACIJA AKTIVNOSTI MINISTARSTVA ODBRANE IZ PROGRAMA RADA VLADE	4
2. STRATEŠKA, NORMATIVNA, UPRAVNA OBLAST I IMPLEMENTACIJA ODBRAMBENE POLITIKE	4
2.1 IZRADA STRATEŠKIH DOKUMENATA	4
2.2 IZRADA NORMATIVNIH DOKUMENATA	4
2.3 IMPLEMENTACIJA ODBRAMBENE POLITIKE	5
3. MEĐUNARODNA ODBRAMBENA SARADNJA	7
3.1 BILATERALNA SARADNJA	8
3.2 MULTILATERALNA SARADNJA	12
4. INTEGRITET U MINISTARSTVU I VOJSCI	17
5. ODBRAMBENI RESURSI	19
5.1 LJUDSKI RESURSI	19
5.2 BUDŽET ODBRANE	25
5.3 MATERIJALNI RESURSI	26
6. INFORMACIONO-KOMUNIKACIONI SISTEMI	40
7. VOJSKA	40
8. INSPEKCIJSKI NADZOR	50
9. ADMINISTRATIVNO POSLOVANJE	51
10. UNUTRAŠNJA REVIZIJA	51
11. JAVNOST RADA I SARADNJA SA NEVLADINIM SEKTOROM	51
ZAKLJUČAK	54
Lista priloga	58

UVOD

Ministarstvo odbrane (u daljem tekstu: Ministarstvo) je, u skladu sa članom 65 Zakona o državnoj upravi ("Službeni list CG", br. 78/18, 70/21 i 52/2022), izradilo Izveštaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva odbrane za 2022. godinu.

Izveštaj se sastoji od jedanaest poglavlja. U prvom poglavlju su dati podaci o realizaciji aktivnosti iz Programa rada Vlade Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) i Ministarstva. U drugom poglavlju dat je pregled zakonskih i podzakonskih akata koje je Ministarstvo pripremilo za usvajanje i donošenje, radi unaprjeđenja normativnog okvira neophodnog za ostvarenje ustavne uloge Vojske Crne Gore (u daljem tekstu: Vojska) i dosljedne realizacije misija i zadataka Vojske kao i najvažnija pitanja odbrambene politike i planiranja. U trećem poglavlju dat je pregled aktivnosti koji se odnosi na aspekte međunarodne odbrambene saradnje. U četvrtom poglavlju prikazane su aktivnosti iz oblasti integriteta. U petom poglavlju dati su podaci o ljudskim, materijalnim i finansijskim kapacitetima Ministarstva. U šestom poglavlju prikazane su aktivnosti iz oblasti informaciono-komunikacionih sistema. U sedmom poglavlju prikazana je organizaciona struktura i dat je pregled najvažnijih aktivnosti Vojske. U osmom poglavlju navedeni su podaci o inspekcijskom nadzoru izvršenom u oblastima borbene spremnosti, zaštite na radu, zaštite od požara i zaštite životne sredine. U devetom poglavlju nalaze se podaci o administrativnom poslovanju. U desetom poglavlju dat je pregled aktivnosti unutrašnje revizije. U posljednjem, jedanaestom poglavlju Izveštaja, obrađeno je pitanje javnosti rada i saradnje sa nevladinim sektorom.

Ministarstvo je u skladu sa definisanim prioritetima za 2022. godinu, a u cilju nastavka izgradnje sistema odbrane, postavilo sljedeće ciljeve:

- Kontinuirana izgradnja odbrambenih kapaciteta i sposobnosti;
- Dostizanje spremnosti Vojske za izvršavanje odbrambenih misija i zadataka;
- Usklađivanje procesa nacionalnog odbrambenog planiranja sa NATO procesom odbrambenog planiranja, uz dosljednu implementaciju obaveza preuzetih u okviru Alijanse;
- Usvajanje standarda odbrane i razvoj interoperabilnosti sa snagama NATO;
- Priprema i učešće jedinica u međunarodnim misijama i operacijama;
- Rješavanje viškova naoružanja i vojne opreme;
- Izgradnja infrastrukture za potrebe Ministarstva i Vojske;
- Izgradnja i jačanje kapaciteta za sajber odbranu;
- Jačanje inspekcijskog nadzora i unutrašnje kontrole;
- Jačanje ličnog i institucionalnog integriteta;
- Unaprjeđenje bilateralne i multilateralne odbrambene saradnje;
- Obuka i usavršavanje kadra;
- Unaprjeđenje standarda pripadnika Ministarstva i Vojske;
- Unaprjeđenje saradnje sa medijima i nevladinim organizacijama.

1. REALIZACIJA AKTIVNOSTI MINISTARSTVA ODBRANE IZ PROGRAMA RADA VLADE

Programom rada Vlade za 2022. godinu, a na osnovu definisanih prioriteta i ciljeva, planirano je šest aktivnosti iz nadležnosti Ministarstva, od kojih četiri aktivnosti pripadaju tematskom, a dvije normativnom dijelu. Aktivnosti Ministarstva planirane Programom rada Vlade koje pripadaju tematskom dijelu, u skladu sa mjerljivim parametrima i indikatorima učinka, nalaze se u statusu „realizovano” na nivou od 100%. Aktivnosti Ministarstva planirane Programom rada Vlade koje pripadaju normativnom dijelu su na nivou realizacije od 50%. Ukupan procenat realizacije aktivnosti Ministarstva planiranih Programom rada Vlade za 2022. godinu je 83,3%.

Prepoznavanjem, planiranjem i realizacijom projektovanih aktivnosti značajno se doprinijelo očuvanju nacionalnog i kolektivnog sistema odbrane, kao i kontinuiranom napretku u dostizanju željenog nivoa poštovanja ljudskih i manjinskih prava, rodne ravnopravnosti, prava lica sa invaliditetom i eliminaciji svih oblika diskriminacije. Unaprjeđenjem operativnih sposobnosti Vojske, kroz opremanje i modernizaciju, u skladu sa NATO ciljevima sposobnosti i učešćem u međunarodnim misijama, operacijama i vježbama, značajno se doprinosi ostvarivanju postavljenih programskih ciljeva. Predložena zakonska rješenja, u okviru normativnog dijela, imaju za cilj poboljšanje važećih zakona, posebno u oblasti integriteta, radno-pravnih odnosa lica u službi u Vojsci, upravljanja vojnim vazдушnim saobraćajem, inspeksijskog nadzora i unutrašnje kontrole u oblasti odbrane.

2. STRATEŠKA, NORMATIVNA, UPRAVNA OBLAST I IMPLEMENTACIJA ODBRAMBENE POLITIKE

2.1 IZRADA STRATEŠKIH DOKUMENATA

Crna Gora nastavlja sa revidiranjem postojećih i donošenjem novih strateških dokumenata na polju bezbjednosti i odbrane, a u skladu sa u punopravnim članstvom u NATO i promjenama u bezbjednosnom okruženju.

Tokom 2022. godine nije bilo izrade novih strateških dokumenata. Akcenat je dat na izradi izvještaja o realizaciji važećih strateških dokumenata. U tom cilju, u oktobru 2022. godine, usvojen je Izvještaj o implementaciji Strategije odbrane Crne Gore 2019-2022, za 2021. godinu. Ovaj izvještaj je usvojen sa značajnim zakašnjenjem koje je uzrokovano različitim faktorima, kao što su COVID-19 i sajber napad na infrastrukturu javne uprave. U skladu sa definisanim standardima izvještavanja o realizaciji strateških dokumenata, tokom 2022. godine, završen je nacrt Završnog izvještaja za implementaciju strategije odbrane Crne Gore 2019-2022, sa pregledom za 2022. godinu, čije usvajanje je predviđeno za I kvartal 2023. godine. Osim već pomenutih dokumenata, započeta je i izrada Akcionog plana za implementaciju strategije odbrane Crne Gore za sljedeći četvorogodišnji period 2023-2026. Planirano je da ovaj dokument bude usvojen do kraja I kvartala 2023. godine.

2.2 IZRADA NORMATIVNIH DOKUMENATA

U 2022. godini Vlada je donijela sljedeća dokumenta: Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o zaradama lica u službi u Vojsci Crne Gore; Odluku o izmjeni odluke o organizacijsko – formacijskoj strukturi i veličini Vojske Crne Gore; Odluku o utvrđivanju novčane naknade pripadniku/ci Vojske Crne Gore za vrijeme učešća u sastavu snaga Sjevernoatlantskog saveza za brzo reagovanje (NATO RESPONSE FORCE (NRF)); Odluku o upućivanju zaposlenih u Ministarstvu odbrane u NATO Savjetodavni tim za vezu (NATO ADVISORY AND LIASON TEAM

(NALT)) u Republici Kosovo; Odluku o utvrđivanju novčane naknade zaposlenim u Ministarstvu odbrane za vrijeme učešća u NATO Savjetodavnom timu za vezu (NALT) u Republici Kosovo; Odluku o upućivanju pripadnika Vojske Crne Gore u sastav snaga Sjevernoatlantskog saveza u svrhu odgovora na krize i Odluku o utvrđivanju visine novčane naknade pripadniku/ci Vojske Crne Gore za vrijeme učešća u sastav snaga Sjevernoatlantskog saveza u svrhu odgovora na krize.

U 2022. godini Ministarstvo odbrane je donijelo sljedeća dokumenta: Pravilnik o evidenciji poklona lica u službu u Vojski Crne Gore; Pravilnik o izmjeni i dopuni Pravilnika o načinu prijema lica u službi u Vojski Crne Gore i rezervni sastav Vojske i načinu izbora kadeta; Pravilnik o izmjeni pravilnika o novčanim primanjima kadeta („Službeni list Crne Gore“ broj 024/22 od 4.3.2022. godine); Pravilnik o izmjeni pravilnika o novčanim primanjima kadeta („Službeni list Crne Gore“ broj 089/22 od 5.8.2022. godine); Pravilnik o izmjenama i dopuni Pravilnika o iznosu naknade licu u službi u Vojski Crne Gore upućenom na usavršavanje, obuku ili vojnu vježbu; Pravilnik o prestanku važenja pravilnika o bezbjednosnim smetanjama i Interne procedure za određivanje visine dodatka na osnovnu zaradu zaposlenih u Ministarstvu odbrane.

U toku 2022. godine, Ministarstvu je podnijeto 56 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. U vezi sa navedenim, Ministarstvo je donijelo 21 rješenje kojim je pristup informacijama dozvoljen, 17 rešenja kojim je pristup informacijama odbijen, 8 rješenja kojim je pristup djelimično dozvoljen i 6 obavještenja.

2.3 IMPLEMENTACIJA ODBRAMBENE POLITIKE

2.3.1 *Odbrambeno planiranje Crne Gore - usklađivanje procesa nacionalnog odbrambenog planiranja sa NATO*

Ministarstvo u skladu sa Internim pravilima sprovodi aktivnosti u vezi sa planiranjem odbrane u Ministarstvu i Vojski. Internim pravilima uređuje se proces odbrambenog planiranja u Ministarstvu i Vojski, upravljanje procesom i njegovo usklađivanje sa drugim procesima planiranja i prihvaćenim međunarodnim obavezama, utvrđuju se planski periodi, nivoi, načela i nosioci planiranja, njihovi zadaci, vrste i rokovi izrade dokumenata.

2.3.2 *Implementacija NATO ciljeva sposobnosti*

Krajem 2022. godine, realizovana je godišnja Analiza implementacije NATO Ciljeva sposobnosti 2021 za Crnu Goru za 2022. godinu. Analizom je konstatovano da se, u najvećem dijelu, njihova implementacija odvija planiranom dinamikom.

Paket NATO Ciljeva sposobnosti 2021 za Crnu Goru, koji je usvojen na sastanku ministara odbrane NATO, u oktobru 2021. godine, sastoji se od 10 kvalitativnih i 37 kvantitativnih ciljeva. Zbog organizacijskih i personalnih promjena u državnim institucijama, formirana je nova interesorna radna grupa za praćenje i implementaciju Ciljeva sposobnosti za Crnu Goru 2021. Dalji proces implementacije paketa Ciljeva sposobnosti 2021 za Crnu Goru, u velikoj mjeri, zavisice od mogućnosti realizacije planova opremanja. Dosljedna implementacija Ciljeva sposobnosti je ključni preduslov za razvoj projektovanih odbrambenih sposobnosti i ispunjavanje obaveza koje proizilaze iz okvira članstva Crne Gore u NATO. Takođe, implementacija Ciljeva sposobnosti ima veliki uticaj na buduće strukturiranje snaga i značajno usmjerava proces transformacije oružanih snaga i reformi u sektoru odbrane.

2.3.3 Implementacija NATO smjernica o odbrambenim izdvajanjima

Strateškim pregledom odbrane, Dugoročnim planom razvoja odbrane 2019-2028 i Planom investiranja Crne Gore u odbranu za period 2019-2024, kao i jasnim definisanjem prioriteta i rokova za opremanje i modernizaciju deklariranih jedinica i implementaciju ciljeva sposobnosti, stvoreni su uslovi za dosljednu implementaciju NATO dokumenta „Obaveza investiranja u odbranu“ (Defense Investment Pledge (DIP)). Ukupna planirana izdvajanja za sistem odbrane u 2022. godini iznosila su 81,63 miliona EUR, odnosno 1,43% BDP, dok su izdvajanja za opremanje i modernizaciju iznosila 18,65 miliona EUR, što čini učešće od 22,85% za opremanje i modernizaciju u odnosu na ukupna sredstva izdvojena za sektor odbrane u toj godini, uzimajući u obzir NATO metodologiju obračuna troškova.

U skladu sa projekcijama iz Plana investiranja Crne Gore u odbranu 2019-2024, pozitivan trend rasta izdvajanja za odbranu nastaviće se i u 2023. godini, kada je planirano dostizanje ciljanog procenta izdvajanja od 2% BDP za budžet odbrane.

Uvećanje odbrambenog budžeta primarno ima za cilj stvaranje uslova za dalji nastavak reforme nacionalnog sistema odbrane, opremanje i modernizaciju Vojske, razvoj njenih sposobnosti i kapaciteta i dostizanje potrebnog nivoa interoperabilnosti u cilju doprinosa razvoju sposobnosti i kapaciteta Alijanse.

2.3.4 Doprinos NATO komandnoj i strukturi snaga

Crna Gora je nastavila da doprinosi NATO komandnoj i strukturi snaga, u skladu sa smjernicama sa NATO Samita i ministarskih sastanaka, kroz angažovanje u postojećim i pripremu za angažovanje u novim aktivnostima i inicijativama Sjevernoatlantskog saveza. Integracija Vojske u NATO komandnu strukturu prepoznata je kao značajan i mjerljiv doprinos Crne Gore kolektivnom sistemu bezbjednosti. Doprinos je iskaz posvećenosti zajedničkim opredjeljenjima i ciljevima Alijanse i dokaz da je Crna Gora kredibilan i pouzdan partner u NATO. Angažovanje personala Crne Gore na štabnim pozicijama u NATO komandama, predstavlja prvenstveno veliki profesionalni lični izazov za angažovano ljudstvo, kao i mogućnost sticanja profesionalnih znanja i sposobnosti u multinacionalnom okruženju i iskustva koja se mogu uspješno primjeniti u daljem radu, u cilju unaprjeđenja operativnih sposobnosti Vojske. Nacionalna vojna predstavništva pri NATO štabu u Briselu, Savezničkoj komandi za operacije u Monsu i Savezničkoj komandi za transformacije u Norfolku, aktivno učestvuju u radu i donošenju odluka u okviru NATO vojne strukture. Poboljšana je razmjena informacija i koordinacija aktivnosti u procesu planiranja razvoja odbrambenih sposobnosti i usaglašavanja zahtjeva kontribucije snaga kroz sinhronizovano djelovanje nacionalnih vojnih predstavništava (Prilog 1).

2.3.5 Plan odbrane i nacionalni sistem odgovora na krize

Ministarstvo kontinuirano pruža stručnu pomoć nosiocima odbrambenih priprema, a u cilju ažuriranja planova odbrane. U 2022. godini, Ministarstvo je pružilo stručnu pomoć u ažuriranju postojećih planova odbrane u šest opština, dva organa državne uprave, tri preduzeća koja vrše usluge od posebnog značaja za odbranu, jednoj zdravstvenoj ustanovi i jednom javnom emiteru, i to:

- opštine: Danilovgrad, Nikšić, Cetinje, Rožaje, Gusinje i Tuzi;
- organi državne uprave: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstvo kapitalnih investicija;
- preduzeća: „Polix“ Berane, "Jugopetrol AD" Podgorica, Pošta Crne Gore DOO

- zdravstvenoj ustanovi JZU „Specijalna bolnica za ortopediju, neurologiju i neurohirurgiju“, Risan;
- nacionalnom javnom servisu "Radio i Televizija Crne Gore".

U skladu sa Programom rada za 2022. godinu, Ministarstvo je formiralo interresornu radnu grupu za izradu Prijedloga odluke o mjerama pripravnosti i Prijedloga novog uputstva za izradu Plana odbrane Crne Gore.

Ministarstvo je ispunjavalo svoje obaveze koje proističu iz članstva u Alijansi, a u vezi su sa NATO sistemom odgovora na krize, uključujući i učešće u svim aktivnostima povodom pripreme za realizaciju vježbe "Crisis Management Exercise 2023" (CMX23).

Direkcija za strateško planiranje odbrane koordinirala je poslovima ažuriranja Nacionalnog kataloga mjera za odgovor na krize, a koji je izrađen u skladu sa najnovijim NATO priručnikom za sistem odgovora na krize (NCRSM 2021). Katalog je znatno unaprijeđen u odnosu na prethodni, u njemu su jasno definisani nacionalni nosioci odgovora na NATO mjere, kao i konkretne aktivnosti koje je potrebno preduzeti radi implementacije mjera kada se one aktiviraju od strane NATO, te se uveliko primjenjuje u praksi povodom aktuelne krize u Ukrajini. U tu svrhu zaključakom Vlade formirana je privremena Interresorna radna grupa za analizu i odobravanje nacionalnih odgovora na aktivirane NATO mjere povodom situacije u Ukrajini.

Takođe, na osnovu zaključaka Vlade formirana je Interresorna radna grupa za analizu propisa Crne Gore koji uređuju postupanje u situacijama koje mogu izazvati krizu. Pomenuta Interresorna radna grupa vrši analizu propisa u cilju predlaganja rješenja za cjelovito i jedinstveno normativno uređenje u ovoj oblasti. Ovaj proces je u toku.

3. MEĐUNARODNA ODBRAMBENA SARADNJA

Međunarodna odbrambena saradnja obuhvatala je aktivnosti bilateralne, multilateralne i regionalne saradnje, aktivnosti vojno - diplomatskih predstavništava, učešća u radu međunarodnih bezbjednosnih i odbrambenih struktura, kao i implementaciju obaveza koje proističu iz međunarodnih ugovora, sporazuma, konvencija i rezolucija koje je Crna Gora potpisala. Međunarodna odbrambena saradnja predstavljala je snažan instrument podrške ostvarivanju nacionalnih odbrambenih i bezbjednosnih interesa, kao i unaprjeđenju odbrambenih sposobnosti.

U 2022. godini Ministarstvo je potpisalo planove bilateralne saradnje sa: R. Mađarskom, R. Bugarskom, R. Albanijom, R. Austrijom, R. Rumunijom, BiH, R. Grčkom, R. Poljskom, R. Slovenijom, Ujedinjenim Kraljevstvom, R. Hrvatskom, R. Kosovom.

Saradnja sa Sjedinjenim Američkim Državama realizuje se usaglašavanjem aktivnosti u okviru IMET programa (International Military Education and Training), kao i kroz saradnju u okviru Programa državnog partnerstva sa Nacionalnom gardom Savezne države Mejn.

Tokom 2022. godine održane su bilateralne konsultacije sa predstavnicima Ministarstva odbrane Republike Slovenije i Ministarstva odbrane Republike Bugarske.

U 2022. godini potpisano je tri sporazuma i jedan memorandum i to:

- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Sjedinjenih Američkih Država koji se tiče jedinica koje ne ispunjavaju uslove u skladu sa Lehi propisima pisanog sporazuma;
- Sporazum o donaciji ronilice R2-M između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane R. Slovenije;

- Tehnički sporazum između Ministarstva odbrane Crne Gore i Federalnog Ministarstva odbrane Republike Austrije, u vezi sa realizacijom napredne obuke za specijalistu za spasavanje vitlom;
- Memorandum o razumijevanju u oblasti odbrane između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane Republike Kosovo.

Tokom 2022. godine u Crnoj Gori akreditovano je šest izaslanika odbrane na nerezidentnoj osnovi.

3.1 BILATERALNA SARADNJA

3.1.1 *Sjedinjene Američke Države (SAD)*

Saradnja sa SAD je veoma intenzivna i sadržajna, ogleda se u podšci jačanju odbrambenih kapaciteta Vojske kroz: proces modernizacije opreme; razvoj ljudskih resursa kroz brojne obuke, kurseve i školovanja pripadnika Ministarstva i Vojske na vojnim akademijama SAD; saradnji u oblasti sajber odbrane; kao i zajedničko učešće u međunarodnim vojnim vježbama.

23. marta 2022. godine potpisan je Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Sjedinjenih Američkih Država koji se tiče jedinica koje ne ispunjavaju uslove u skladu sa Lehi propisima pisanog sporazuma.

U 2022. godini Crna Gora je bila domaćin posjetama:

- vrhovnom komandantu Savezničkih snaga u Evropi (SACEUR), Todu Voltersu, 25. maja 2022. godine;
- novoimenovanom vrhovnom komandantu Savezničkih snaga u Evropi (SACEUR), Kristoferu Kavoliju, 21. septembra 2022. godine;
- pomoćnici sekretara za odbranu SAD, Selesti Volander, 28. novembra 2022. godine.

3.1.2 *Republika Estonija*

Najznačajnija saradnja na nivou ministarstava odbrane je u oblasti sajber odbrane i školovanja pripadnika Vojske na "Baltičkom odbrambenom koledžu" koji se nalazi u Tartu, na kojem je ove godine jedno lice pohađalo kurs za komandno – štabno školovanje (Joint Command and General Staff Course). Takođe, Crna Gora je u 2020. godini u svojstvu sponzorske nacije, pristupila NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu u Talinu.

3.1.3 *Republika Letonija*

Najvažnije oblasti odbrambene saradnje odnosile su se na učešće pripadnika Vojske u NATO aktivnostima „Ojačanog isturenog prisustva“ (Enhanced Forward Presence (eFP)), gdje je trenutno angažovan deveti kontingent VCG.

3.1.4 *Republika Litvanija*

Odbrambena saradnja između dvije države ogledala se kroz školovanje pripadnika Vojske na „Baltičkom odbrambenom koledžu“, gdje je Litvanija jedna od zemalja sponzora.

3.1.5 *Republika Italija*

Najznačajnije oblasti saradnje odnosile su se na zaštitu vazdušnog prostora u okviru NATO misije Air Policing, učešća pripadnika Vojske u NATO komandnoj strukturi (NATO Command Structure (NCS)) i NATO združenim snagama visoke spremnosti (Very High Readiness Joint Task Force (VJTF)), NATO Koncept okvirne nacije (Framework Nation Concept (FNC)). Saradnja je nastavljena i u oblasti školovanja kadeta na akademijama kopnene vojske, mornarice i vazduhoplovstva, kao i zajedničkog učešća u međunarodnim vojnim vježbama. U junu 2022. godine godine realizovana je zvanična ministarska posjeta Republici Italiji prilikom koje se ministar sastao sa crnogorskim kadetima koji se školuju na vojnim akademijama u Modeni, Livornu i Torinu.

3.1.6 *Republika Grčka*

Bilateralna odbrambena saradnja dva ministarstva u oblasti odbrane je veoma sadržajna, posebno u domenu vojnog obrazovanja, vojno - vojne saradnje, zaštite vazdušnog prostora u okviru NATO misije Air Policing, kao i u oblasti vojno - obavještajnih poslova. Kako je jedna od najznačajnijih oblasti saradnje obrazovanje crnogorskih kadeta na prestižnim vojnim akademijama u Republici Grčkoj, u toku 2022. godine na vojnim akademijama u Republici Grčkoj obrazuje se 19 kadeta.

3.1.7 *Republika Rumunija*

Bilateralna odbrambena saradnja ostvaruje se kroz učešće na zajedničkim obukama i međunarodnim vojnim vježbama.

3.1.8 *Republika Hrvatska*

Potpisan je Plan bilateralne odbrambene saradnje za 2022. godinu, koji sadrži 16 aktivnosti. Kada je odbrambena bilateralna saradnja u pitanju, ističe se nastavak obrazovanja kadeta na Hrvatskom vojnom učilištu „dr Franjo Tuđman“.

3.1.9 *Kanada*

Odbrambena saradnja sa Kanadom se ogleda u činjenici da, od 2018. godine, Crna Gora upućuje svoje kontigente u NATO Multinacionalnu borbenu grupu u Letoniji (NATO eFP), pod vođstvom Kanade. U proteklom periodu Crna Gora je sa svojih devet kontingenata učestvovala u pomenutoj aktivnosti.

Povodom obilježavanja petogodišnjice NATO eFP, 4. maja 2022. godine, Crnu Goru je posjetio komandant Bobbene grupe u Letoniji (Task Force Latvia (TFL)), pukovnik Žan-Fransoa Kouden. Tom prilikom, upriličen je susret puk Koudena sa Načelnikom Generalštaba Vojske i generalnim direktorom Direktorata za politiku odbrane u ministarstvu.

3.1.10 *Republika Kosovo*

Ministarstvo odbrane Crne Gore je potpisalo Plan bilateralne saradnje sa Ministarstvom odbrane R. Kosova za 2022. godinu. U okviru redovne godišnje aktivnosti, predstavnici Ministarstva odbrane Crne Gore i Vojske učestvovali su na Konferenciji kosovskih Snaga bezbjednosti i partnera. Takođe, Crna Gora je potpisala Memorandum o razumijevanju u oblasti odbrane sa R. Kosovom.

3.1.11 *Republika Albanija*

Ministarstvo odbrane Crne Gore je potpisalo Plan bilateralne saradnje sa Ministarstvom odbrane R. Albanije, koji sadrži 7 aktivnosti.

U periodu od 27. novembra do 4. decembra 2022. godine, Vojni orkestar, na poziv albanske strane, učestvovao je na ceremoniji povodom proslave 110 godina od osnivanja Oružanih snaga R. Albanije i Deklaracije o uspostavljanju i nezavisnosti albanske države.

3.1.12 *Republika Srbija*

Potpisan je Plan bilateralne saradnje za 2022. godinu između ministarstava odbrane Crne Gore i R. Srbije, a ističe se obuka pripadnika Vojske u Centru atomsko-biološko-hemijske odbrane (ABHO) u Kruševcu.

3.1.13 *Bosna i Hercegovina*

Potpisan je Plan bilateralne saradnje između ministarstava odbrane Crne Gore i Bosne i Hercegovine za 2022. godinu. Najznačajnije aktivnosti predviđene ovim planom jesu obuke u Centru za obuku za operacije podrške miru Oružanih snaga BiH - PSOTC kao i saradnja sa Test timom Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u domenu testiranja znanja engleskog jezika po STANAG 6001.

3.1.14 Republika Francuska

Usaglašen je Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade R. Francuske o saradnji u domenu odbrane, čije se potpisivanje očekuje tokom 2023. godine.

Takođe, Crna Gora je bila domaćin brodovima Nacionalne mornarice R. Francuske; brodu „Pluton“ u periodu od 30. juna do 5. jula 2022.godine i brodu „Acoint“ 23. aprila 2022.godine.

3.1.15 Kraljevina Norveška

U junu 2022. godine realizovan je koncert vojnog orkestra Kraljevske garde Norveške u Podgorici, a pripadnici Vojske učestvovali su na vježbi „Cold Response“, koja je realizovana u martu u Kraljevini Norveškoj.

3.1.16 Kraljevina Švedska

Povodom apliciranja Kraljevine Švedske za članstvo u NATO, 18.maja 2022. godine, realizovan je bilateralni sastanak Ministra odbrane sa ambasadorom Kraljevine Švedske u Crnoj Gori, Anikom Ben David, na nerezidentnoj osnovi.

3.1.17 Republika Finska

Povodom apliciranja Republike Finske za članstvo u NATO, u martu i maju 2022. godine, održani su bilateralni sastanci ministra odbrane sa ambasadorom R. Finske u Crnoj Gori na nerezidentnoj osnovi, Kimmo Lahdevirtom.

3.1.18 Država Izrael

Saradnja sa Ministarstvom odbrane Države Izrael nastavljena je, posebno na polju modernizacije Vojske, završavanjem započetih projekata i otvaranjem novih. Realizovana je i posjeta načelnika Generalštaba Vojske Crne Gore Državi Izrael.

3.1.19 Republika Sjeverna Makedonija

Saradnja sa Ministarstvom odbrane R. Sjeverne Makedonije odvijala se kroz Plan bilateralne odbrambene saradnje za 2022. godinu, koji je sadržao veliki broj aktivnosti na različitim poljima odbrambene saradnje. Najznačajnija aktivnost se odnosila na oblast školovanja crnogorskih kadeta na Vojnoj akademiji „General Mihailo Apostolski“ u Skoplju. Saradnja u oblasti odbrane je dodatno intezivirana obukom pripadnika Vojske na vojnom poligonu „Krivolak“. Takođe Planom odbrambene bilateralne saradnje, realizovna je i saradnja iz oblasti standardizacije i kodifikacije, logistike, ljudskih resursa i vojno-obavještajnih poslova. Tokom prethodne godine realizovana je i obuka u zimskim uslovima u Kolašinu. U novembru 2022. godine, na marginama konferencije „Održivo upravljanje migracijama na Zapadnom Balkanu“, koja je održana u Skoplju, realizovan je sastanak Ministra odbrane Crne Gore i Ministarke odbrane R. Sjeverne Makedonije.

3.1.20 Savezna Republika Njemačka

Sprovedene su pravne pripreme za donaciju dva medicinska vozila tipa „Dingo“ koja će Ministarstvo odbrane SR Njemačke donirati Ministarstvu tokom 2023. godine. U novembru 2022. godine realizovani su štabni razgovori sa predstavnicima Ministarstva odbrane SR Njemačke na kojima su otvoreni novi modaliteti saradnje u oblasti odbrane.

3.1.21 Kraljevina Nizozemska

Crna Gora i K. Nizozemska ostvarile su saradnju kroz Plan odbrambene bilateralne saradnje, čije aktivnosti su se, u najvećem dijelu, odnosile na realizaciju obuka i usavršavanje pripadnika Ministarstva i Vojske.

3.1.22 Republika Poljska

Realizacijom Plana odbrambene bilateralne saradnje, tokom 2022. godine, realizovane su aktivnosti: organizacija raznih kurseva, kurs engleskog jezika za pripadnike Ministarstva i Vojske

u R. Poljskoj, učešće pripadnika Ministarstva i Vojske na Varšavskom bezbjednosnom forumu, te aktivnosti iz oblasti jačanja integriteta.

3.1.23 Ujedinjeno Kraljevstvo

Odbrambena bilateralna saradnja Ministarstva sa Ministarstvom odbrane Ujedinjenog Kraljevstva je veoma sadržajna. Fokus je na podršci jačanja ljudskih resursa, kroz različite obuke i školovanja na prestižnim vojnim akademijama i Centrima za obuku, kao i nastavi iz engleskog jezika. Takođe, tokom 2022. godine, saradnja se razvijala i u oblastima: mornarice, vojno-obavještajnih poslova, sajber odbrane i jačanja integriteta. U decembru, na marginama NATO sastanka političkih direktora, u Briselu, politički direktor Ministarstva sastao se sa političkim direktorom Ministarstva odbrane Ujedinjenog Kraljevstva i tom prilikom su razmijenili mišljenja o dosadašnjoj i budućoj bilateralnoj saradnji.

3.1.24 Republika Slovenija

U skladu sa potpisanim Planom bilateralne odbrambene saradnje, planiranom dinamikom realizovane su aktivnosti u oblasti planinskog ratovanja, u oblastima mornaričkih nadležnosti, kao i iz domena logistike. Uspješna je i višegodišnja saradnja Vojske i Oružanih snaga Slovenije u NATO aktivnosti Ojačanog isturenog prisustva u Letoniji. Zvanična posjeta ministra odbrane Marjana Šareca Crnoj Gori realizovana je od 19. do 21. septembra 2022. godine. Tom prilikom, sa Ministarstvom odbrane R. Slovenije, potpisan je Sporazum o donaciji ronilice R2-M, koja će biti izložena kao muzejski eksponat u „Parku Vojne istorije Pivka“, R. Slovenija, a isporuka doniranog eksponata je izvršena 23. novembra 2022. godine. U decembru 2022. godine, na nivou političkih direktora, održane su bilateralne konsultacije između predstavnika i Ministarstva odbrane R. Slovenije, kada je potpisan Plan bilateralne saradnje u oblasti odbrane za 2023. godinu.

3.1.25 Republika Austrija

Odbrambena saradnja sa R. Austrijom odvijala se u skladu sa važećim Planom bilateralne odbrambene saradnje za 2022. godinu. Najznačajniji oblici saradnje u odbrani obuhvatali su: nastavak razvoja kapaciteta za izvršavanje zadataka vazdušne potrage i spasavanja (SAR), obuku u domenu planinskog ratovanja, razvijanje kapaciteta za sigurno skladištenje i kontrolu stabilnosti ubojnih sredstava (UbS), kao i školovanje crnogorskih kadeta na Terezijanskoj vojnoj akademiji u Austriji. Pored navedenog, u sklopu austrijskog predsjedavanja inicijativom Odbrambena saradnja Srednje Evrope i Zapadnog Balkana, kao i pod okriljem KREMS/GRAZ formata, crnogorski predstavnici su učestvovali na sastancima u Beču na nivou političkih direktora država članica i posmatrača, a zatim i na nivou ministara odbrane. Takođe, jedna predstavnica Ministarstva je učestvovala na Regionalnom kursu strateškog liderstva, koji je organizovan za države članice KREMS formata. U saradnji sa Oružanim snagama R. Austrije, u Crnoj Gori je realizovana Napredna obuka za specijalistu za spasavanje vitlom, u periodu 3-14. oktobar 2022. godine.

3.1.26 Češka Republika

Fokus odbrambene saradnje je bio na realizaciji zvanične posjete načelnika Generalštaba Oružanih snaga Češke Republike, generala Aleša Opata, u periodu 14.-16. mart 2022. godine, kojom prilikom su realizovani i štabni razgovori. Istim povodom, upriličen je i susret sa ministrom odbrane Crne Gore. Takođe, u periodu 19-21. oktobra 2022. godine, forumu „Future Forces“ koji je održan u Pragu, prisustvovao je državni sekretar Ministarstva.

3.1.27 Slovačka Republika

Centralna aktivnost odbrambene saradnje između Crne Gore i Slovačke Republike tokom 2022. godine ticala se realizacije zvanične posjete Ministra odbrane Crne Gore Slovačkoj Republici,

koja je realizovana u periodu 12-14. septembra 2022. godine. Tom prilikom su razmatrana pitanja od značaja za dalji razvoj bilateralne odbrambene saradnje između dvije države.

3.1.28 Republika Turska

Odbrambena saradnja između Crne Gore i R. Turske se odvijala prvenstveno u domenu opremanja i modernizacije Vojske. S tim u vezi, 27. oktobra 2022. godine realizovana je posjeta Ministarstvu od strane predstavnika kompanija „ASFAT“ i „BMC“. Tom prilikom razgovarano je o daljoj saradnji između dva ministarstva, kao i isporuci sredstava opredijeljenih za potrebe Vojske u skladu sa važećim sporazumima. Pored navedenog, Vojska je tokom godine učestvovala na konferencijama iz domena vojne/odbrambene obuke u R. Turskoj.

3.1.29 Republika Bugarska

U fokusu odbrambene saradnje između Ministarstva i Ministarstva odbrane R. Bugarske bila je podrška u podizanju nivoa standardizacije i kodifikacije, koja se u kontinuitetu realizuje od potpisivanja Sporazuma o saradnji u oblasti odbrane. S tim u vezi, realizovana je aktivnost korišćenja bugarskog softverskog proizvoda, pod nazivom „Nacionalni kodifikacioni instrument BULCOD“, s obzirom na besplatno pravo korišćenja u skladu sa Sporazumom. Takođe, u toku 2022. godine, nastavljena je saradnja u oblasti vojno - obavještajnih i bezbjednosnih poslova. Bilateralne konsultacije na nivou političkih direktora održane su 15. decembra 2022. godine u Podgorici.

3.2 MULTILATERALNA SARADNJA

3.2.1 UN i OEBS

U okviru saradnje sa Organizacijom za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS) i Ujedinjenim nacijama (UN) održani su susreti na visokom nivou.

U kontekstu odbrambene saradnje sa navedenim međunarodnim organizacijama:

- 20. juna 2022. godine upriličen je susret ministra i šefice Misije OEBS-a u Crnoj Gori, ambasadorom Dominik Vag. Sastanak je bio prilika da se pozitivno ocijeni saradnja između Ministarstva i OEBS-a, sa naglaskom značaja podrške koju OEBS organizacija posvećuje ne samo Crnoj Gori već i cijelom regionu Zapadnog Balkana. Tokom sastanka dat je osvrt na projekat OEBS-a, koji je usmjeren ka ublažavanju bezbjednosnih rizika povezanih sa malim oružjem i lakim naoružanjem i zalihama konvencionalne municije u Crnoj Gori. Takođe, Posebno je istaknut značaj saradnje koja je ostvarena kroz političko - vojnu dimenziju ove organizacije, sa fokusom na jačanje kapaciteta Crne Gore u domenu demilitarizacije i sigurnog skladištenja malog oružja i lakog naoružanja i konvencionalne municije.
- 5. jula 2022. godine, upriličen je susret ministra odbrane Crne Gore sa stalnom predstavnicom Programa UN za razvoj (United Nation Development Programme (UNDP)) u Crnoj Gori, ambasadorom Danielom Gašparikovom. Tokom sastanka, sagovornici su razgovarali o rezultatima dosadašnje saradnje Ministarstva i UN Programa za razvoj u Crnoj Gori, kao i modalitetima za unaprjeđenje iste u naredom periodu. Poseban fokus dat je na saradnju sa UNDP/SEESAC-om i podršku koju pružaju na planu implementacije UN Rezolucije Savjeta bezbjednosti „Žene, mir i bezbjednost“ (UN SB R 1325), odnosno jačanja institucionalnih kapaciteta i mehanizama za rodnu ravnopravnost.
- 21. jula 2022. godine upriličen je susret ministra odbrane Crne Gore sa rezidentnim koordinatorom UN-a za Crnu Goru, ambasadorom Piterom Lundbergom. Tom prilikom sagovornici su konstatovali pozitivnu i uspješnu saradnju između UN-a i njenih agencija sa institucijama Crne Gore, u cilju socio-ekonomskog napretka Crne Gore, te dostizanja razvojnih ciljeva UN-a 2030.

3.2.2 Implementacija "Bečkog dokumenta 2011" (BD11)

Planirane aktivnosti po Bečkom dokumentu 2011, tokom 2022. godine, realizovane su uz ograničenja izazvana pandemijom COVID-19. U periodu od 17. do 20. maja 2022. godine, u skladu sa "Bečkim dokumentom 2011" (Poglavlje IV, paragraf 19 do 29), u Crnoj Gori uspješno je realizovana aktivnost "Posjeta vazduhoplovnoj bazi i vojnoj instalaciji". Učešće u ovoj aktivnosti uzelo je 40 predstavnika zemalja članica OEBS-a.

3.2.3 Realizacija inspekcija i evaluacija

Svaka država članica OEBS-a u obavezi je da u jednoj kalendarskoj godini realizuje tri kvote za Inspekciju specifičnog područja i jednu kvotu za Evaluacijsku posjetu. Kvote predstavljaju broj Inspekcija i Evaluacija i podijeljene su na aktivne i pasivne.

U toku 2022. godine nije bilo pasivnih inspekcija Specifičnog područja, niti pasivnih evaluacijskih posjeta na teritoriji Crne Gore. Što se tiče aktivnih kvota, tokom 2022. godine, od strane pripadnika Ministarstva realizovane su: jedna aktivna evaluacijska posjeta na teritoriji Švajcarske i jedna aktivna inspekcija Specifičnog područja u Republici Srbiji.

3.2.4 Centar za bezbjednosnu saradnju - RACVIAC

Centar za bezbjednosnu saradnju RACVIAC u skladu sa Programom za 2022. godinu, realizuje radionice, seminare i druge aktivnosti iz oblasti kontrole naoružanja, suzbijanja oružja za masovno uništenje, reforme sektora bezbjednosti, upravljanja ljudskim resursima, promovisanja rodne ravnopravnosti i slično, na kojima učestvuju predstavnici Ministarstva. Tokom 2022. godine predstavnici Ministarstva učestvovali su na dva sastanka Multinacionalne savjetodavne grupe MAG RACVIAC-a (prolječni 47. sastanak: 12. aprila 2022. i jesenji 48. sastanak: 12. oktobra 2022. godine).

3.2.5 Proces saradnje ministara odbrane zemalja Jugoistočne Evrope (South East Defence Ministers Cooperation Process (SEDM))

Tokom godine održano je niz konferencija, sastanaka i obuka na kojima su učestvovali predstavnici Ministarstva. Sastanak ministara odbrane SEDM inicijative održan je 17. novembra 2022. godine.

3.2.6 Balkanska medicinska namjenska jedinica (Balkan Medical Task Force (BMTF))

U 2022. godini potpisan je Sporazum o aranžmanima zemlje domaćina, u vezi sa statusom stalne organizacije Balkanske namjenske medicinske jedinice i njenog personala. Ovim sporazumom Balkanska namjenska medicinska jedinica (BMTF), dobila je status pravnog lica, što predstavlja dodatni podstrek u radu iste. Tokom 2022. godine održani su redovni sastanci članova Upravnog odbora (4 sastanka) i Stalne organizacije zemalja BMTF, u kojima Crna Gora ima svoje predstavnike koji redovno prisustvuju sastancima, obukama i medicinskim konferencijama.

3.2.7 Američko-jadranska povelja A5

Tokom 2022. godine, Crna Gora je predsjedavala Američko-jadranskom poveljom A5. U ulozi predsjedavajuće države A5, Crna Gora je nastavila aktivan doprinos jačanju regionalne saradnje i promovisanju evroatlantskih integracija zemalja regiona Zapadnog Balkana. Fokus crnogorskog predsjedavanja bio je usmjeren na sačinjavanje i usaglašavanje Koncepta za revitalizaciju Američko-jadranske povelje A5, koji je podržan na nivou ministara odbrane svih šest članica Povelje.

Tokom crnogorskog predsjedavanja, u skladu sa Programom predsjedavanja, realizovano je ukupno 16 aktivnosti u Crnoj Gori, među kojima su najznačajnije: zajednički sastanak političkih direktora ministarstava odbrane i vanjskih poslova u Budvi, 25. marta 2022. godine i sastanak političkih direktora ministarstava odbrane u Kolašinu 26. oktobra 2022. godine; konferencija načelnika Generalštabova u Budvi, 22. septembra 2022.; i sastanak na nivou ministara odbrane u Budvi, 29. novembra 2022. godine.

Republika Sjeverna Makedonija preuzela je predsjedavanje Američko - jadranskom poveljom A-5 od januara 2023. godine.

3.2.8 Odbrambena saradnja Srednje Evrope i Zapadnog Balkana

U okviru austrijskog predsjedavanja inicijativom Odbrambena saradnja Srednje Evrope (Central European Defence Cooperation (CEDC)) uz učešće država Zapadnog Balkana, tokom 2022. godine, realizovana su dva značajnija sastanka država članica i posmatrača inicijative, i to: sastanak političkih direktora, u periodu 8-9. oktobra, 2022. godine, u Beču i sastanak na nivou ministara odbrane u periodu 1-2. decembra, 2022. godine u Beču. Paralelno sa ovim sastancima realizovani su i sastanci država članica GRAZ/KREMS formata.

Glavni fokus diskusije na ovim formatima bio je usmjeren na izmijenjenu globalnu bezbjednosnu situaciju uzrokovanu ratom u Ukrajini, uz razmatranje posebnih oblasti regionalne saradnje na nivou inicijative i potencijalnih zajedničkih projekata.

3.2.9 Jadransko-jonska inicijativa „ADRION“

U okviru XIII Regionalnog Simpozijuma pomorskih snaga "Regional Seapower Symposium", 4. oktobra 2022. godine, u Veneciji, R. Italija održan je sastanak ministara odbrane i komandanata mornarica zemalja članica Jadransko – jonske inicijative „ADRION“, kojem je ispred Crne Gore prisustvovao Državni sekretar Ministarstva. Glavni fokus sastanka bio je na bezbjednosnim izazovima koji utiču na pomorsku sigurnost i bezbjednost, uz analizu trenutnih dešavanja u Ukrajini, sa implikacijama na pomorsku bezbjednost u Jadransko-jonskoj oblasti. U okviru „ADRION“ inicijative, u periodu od 4. do 10. juna 2022. godine, u R. Hrvatskoj realizovana je i vježba pod nazivom "ADRION CAX/LIVEX 22". Učešće, u svojstvu posmatrača, uzela su dva pripadnika Mornarice.

3.2.10 Inicijativa odbrambene saradnje (Defence Cooperation Initiative (DECI))

Inicijativa odbrambene saradnje okuplja zemlje članice, na nivou načelnika generalštabova. Tokom prethodne godine, realizovan je sastanak načelnika generalštabova DECI inicijative u Postojni, R. Slovenija, 5. oktobra 2022. godine.

3.2.11 Forum načelnika generalštabova balkanskih zemalja (Balkan Chief of Defence (BCHOD))

BCHOD inicijativa je uspostavljena na predlog R. Grčke i R. Turske 2006. godine, sa ciljem jačanja modela vojno-vojne saradnje balkanskih država. Zemlje članice BCHOD Foruma su: R. Albanija, Bosna i Hercegovina, R. Bugarska, Crna Gora, R. Grčka, R. Sjeverna Makedonija, R. Rumunija, R. Srbija i R. Turska. Posljednji sastanak načelnika generalštabova oružanih snaga zemalja članica Balkan CHOD inicijative je realizovan u Ohridu, R. Sjeverna Makedonija, 16. juna 2022. godine, gdje je učešće uzeo zamjenik načelnika Generalštaba Vojske.

3.2.12 Forum „To Be Secure“ (2BS)

Dvanaesti po redu „To Be Secure“ Forum (2BS), održan je 7. oktobra 2022. godine u Budvi, Crna Gora, gdje je učešće uzeo potpredsjednik Vlade i ministar odbrane, mr Raško Konjević. Tema Foruma bila je budućnost i bezbjednost na Zapadnom Balkanu, kao i uloga i značaj NATO.

3.2.13 Godišnji brifing vojno-diplomatskih predstavnika

Godišnji brifing vojno - diplomatskih predstavnika, akreditovanih u Crnoj Gori, održan je 6. oktobra 2022. godine u Podgorici. Tokom brifinga prisutni vojno-diplomatski predstavnici imali su priliku da se upoznaju sa planovima za nastavak modernizacije Vojske, usavršavanja pripadnika Vojske, jačanja kapaciteta za sajber odbranu i odgovor na sajber izazove, kao i daljeg angažovanja pripadnika Vojske u međunarodnim misijama i operacijama.

3.2.14 Saradnja sa NATO, međunarodne misije i operacije

Tokom 2022. godine, u sjedištu NATO, u Briselu, održana su tri redovna i jedan vanredni sastanak Sjevernoatlantskog savjeta (North-Atlantic Council (NAC)) na nivou ministara odbrane. Pored redovnog sastanka ministara odbrane NATO, u februaru 2022. godine, ministar odbrane učestvovao je i na vanrednom sastanku koji je održan u martu 2022. godine. Povod za vanredni sastanak NATO bila je izmijenjena bezbjednosna situacija na evropskom tlu nastala kao rezultat krize u Ukrajini. Tom prilikom, fokus razgovora bio je usmjeren na razmatranje modaliteta za pružanje političke i praktične podrške ovoj zemlji. Uzimajući u obzir opseg bezbjednosne krize, ministri su razgovarali i o daljem unapređenju spremnosti Alijanse, odnosno njene sposobnosti da adekvatno odgovori na sve eventualne bezbjednosne izazove po evroatlantsko područje. Takođe, ministar odbrane učestvovao je i na redovnom junskom i oktobarskom NATO ministarskom sastanku u Briselu, kada je razgovarano o daljem jačanju politike odvratanja i odbrane, ravnomjernoj podjeli tereta među saveznicama, jačanju spremnosti savezničkih snaga, kao i projektovanju stabilnosti van granica Alijanse. Takođe, bilo je riječi i o ključnim odlukama donijetim na NATO Samitu, kao i smjernicama za njihovu implementaciju, a u cilju unapređenja cjelokupnog djelovanja Alijanse. Pored navedenog, u junu 2022. godine, ministar odbrane bio je član delegacije Crne Gore, koja učestvovala na Samitu Alijanse. Ovogodišnji Samit održan je u Madridu, a crnogorsku delegaciju predvodio je predsjednik Crne Gore.

Predsjednik Crne Gore i ministar odbrane sastali su se, u maju 2022. godine, sa bivšim vrhovnim komandantom savezničkih snaga u Evropi generalom Tod Voltersom koji je boravio u oproštajnoj posjeti Crnoj Gori. Tom prilikom, pozitivno su ocijenjena dostignuća Crne Gore tokom proteklih pet godina članstva u Alijansi sa posebnim akcentom na prisustvo crnogorskih snaga u međunarodnim misijama i operacijama, kao i doprinos Crne Gore stabilnosti na istočnim granicama Alijanse.

Takođe, generalni direktor Direktorata za politiku odbrane učestvovao je na sastancima NATO političkih direktora, koji su realizovani u maju i decembru 2022. godine. Sastanci su bili prilika da se analizira napredak koji su države ostvarile na planu sprovođenja ključnih politika Alijanse u cilju daljeg unapređenja kohezije unutar NATO. Takođe, decembarški sastanak je bio prilika i da se razgovara o odlukama donijetim na Samitu, kao i smjernicama za njihovu implemetaciju, a u cilju unapređenja cjelokupnog djelovanja Alijanse. Pored navedenog, u maju 2022. godine, generalni direktor Direktorata za politiku odbrane sastao sa komandatnom borbene grupe NATO ojačanog prisustva (eFP) u Letoniji pukovnikom Žan-Fransoa Kodenom i tom prilikom je konstatovano da je raspoređivanje savezničkih trupa na istočnom krilu jasna potvrda spremnosti Alijanse da očuva bezbjednost cjelokupnog evroatlantskog područja.

Ministarstvo je u decembru 2022. godine bilo domaćin posjete NATO odbrambenog koledža (NATO Defence College (NDC)) iz Rima, čiji su polaznici "Kursa za visoke oficire" (Senior Course), kao dio studijskih posjeta pojedinim zemljama članicama NATO i partnerskim državama posjetili Crnu Goru. Delegaciju je činilo 108 predstavnika (72 polaznika kursa iz 30 država, 22 supružnika i 14 predstavnika NDC). Tom prilikom, predstavnici Ministarstva, Generalštaba Vojske, Ministarstva vanjskih poslova i Ministarstva unutrašnjih poslova upoznali su članove studijske posjete sa odbrambenom i bezbjednosnom politikom, aktivnostima na planu međunarodnih odnosa, regionalnoj saradnji, kao i sveukupnim političkim sistemom Crne Gore. Takođe, organizovan je sastanak sa predstavnicima Odbora za bezbjednost i odbranu u Skupštini Crne Gore. U okviru iste posjete, Komandant koledža, general-potpukovnik Olivije Ritiman, sastao se sa načelnikom Generalštaba Vojske gdje je bilo riječi o mogućnostima za unapređenje saradnje između Ministarstva i NATO koledža, s obzirom na značaj programa obuke koje pruža ova prestižna obrazovna institucija.

U novembru 2022. godine, u Rimu je održan sastanak Koordinacionog borda grupe Koncepta okvirne nacije (Framework Nation Concept (FNC¹)), na čijem se čelu nalazi R. Italija. Sastanak je bio prilika da se razgovara o planovima i aktivnostima koje je potrebno realizovati tokom naredne godine, a u cilju unapređenja međusobne saradnje u okviru FNC. Tokom sastanka, konstatovano je da će Crna Gora, kao odgovorna saveznica, nastaviti da doprinosi ostvarivanju ciljeva i zadataka ITA-FNC, posebno kroz učešće pripadnika Vojske u multinacionalnim formacijama.

Crna Gora ostaje posvećena pružanju doprinosa međunarodnom miru i bezbjednosti kroz angažman pripadnika Vojske u NATO misijama. U novembru 2022. godine upućen je drugi pripadnik Vojske u NATO Misiju Irak (NATO Mission in Iraq (NMI)), na period od šest mjeseci, čime je nastavljen angažman u ovoj NATO misiji, a na osnovu odluke Skupštine Crne Gore od 17. decembra 2019. godine. Kada je riječ o regionalnom angažmanu, na Kosovu je u septembru 2022. godine izvršena šesta rotacija na poziciji štabnog oficira koji je angažovan u NATO Komandi misije KFOR² u Prištini, na poziciji zamjenika načelnika Odsjeka za inženjerijske operacije/planove u NATO Komandi KFOR. Takođe, u septembru 2022. godine u NATO Misiju KFOR je upućen je drugi pripadnik Vojske na poziciju štabnog podoficira za administrativno-bezbjednosne poslove u Komandnoj grupi za podršku, na šest mjeseci. Takođe, Vlada je na sjednici, održanoj 9. septembra 2022. godine, donijela Odluku o upućivanju zaposlenih u Ministarstvu u NATO Savjetodavni tim za vezu (NATO Advisory and Liaison Team (NALT)) u R. Kosovo. Odlukom je predviđeno upućivanje do dva zaposlena, uz mogućnost rotacije;

Imajući u vidu aktivnosti Alijanse na planu daljeg jačanja politike odvratanja i odbrane i uopšte kolektivne odbrane, tokom 2022. godine nastavljen je aktivan doprinos Ojačanom prisustvu Alijanse na istoku (Enhanced Forward Presence (eFP)), koji je započet u decembru 2018. godine. Crna Gora je u junu 2022. godine, u okviru borbene grupe u Letoniji, pod komandom Kanade, uputila Odjeljenje HBRN, u čijem sastavu je bilo 11 pripadnika Vojske. U decembru 2022. godine raspoređena je deveta rotacija u okviru koje je angažovano jedno Artiljerijsko odjeljenje od 10 pripadnika Vojske.

U cilju kontinuirane podrške NATO politikama i pomoći partnerskim državama, Ministarstvo je za 2022. godinu opredijelilo 50.000 EUR, i to: 10.000 EUR za doprinos sprovođenju aktivnosti Kancelarije GENSEK za žene, mir i bezbjednost; kao i 40.000 EUR, koja su prvobitno bila namijenjena za NATO projekat za Ukrajinu "Strateško komuniciranje i protiv-hibridno ratovanje", ali su preusmjerena za projekat prve pomoći u okviru podrške Ukrajini.

3.2.15 Aktivni doprinos Crne Gore međunarodnim misijama i operacijama UN

Crna Gora je, tokom 2022. godine, potvrdila svoju posvećenost Zajedničkoj bezbjednosnoj i odbrambenoj politici Evropske unije (Common Security & Defence Policy (CSDP)), aktivnim učešćem u CSDP misijama i operacijama. U vezi sa tim, tokom 2022. godine, pripadnici Vojske učestvovali su u misiji EUTM u Maliju i operaciji „ATALANTA“.

Pripadnici Vojske su u operaciji EU „ATALANTA“ učestvovali na sljedeći način:

- dva pripadnika Vojske, u okviru dvije rotacije, (u periodu mart – jul, kao i avgust - decembar 2022. godine) bila su raspoređena na savezničkim brodovima - brodovi Komande snaga (FHQ)
- samostalni tim za zaštitu brodova (Autonomous Vessel Protection Detachment (AVPD)) bio je angažovan na trgovačkim brodovima, za potrebe Svjetskog programa hrane (World

¹ Crna Gora je postala članica italijanske FNC, u januaru 2019. godine, čime se, pored doprinosa strukturi snaga NATO, dodatno unaprijeđuje saradnja i razumijevanje sa savezničkim i partnerskim snagama, ali i otvaraju nove mogućnosti za zajedničko djelovanje u cilju doprinosa naporima EU i NATO. U okviru FNC-a Crna Gora realizuje doprinos NATO snagama za brzo djelovanje (NRF/VJTF), kao i NATO inicijativi spremnosti (NRI).

² Angažman naših pripadnika na Kosovu se realizuje na osnovu odluke Skupštine Crne Gore donijete na sjednici od 5. jula 2018. godine.

Food Programme (WFP)). Peti AVPD tim je bio angažovan u operaciji od oktobra 2021. do aprila 2022. godine.

Vojska je u aprilu 2022. godine obustavila angažovanje u Misiji u Maliju, do daljnjeg, zbog pogoršane bezbjednosne situacije u toj zemlji.

3.2.16 Značajne aktivnosti u skladu sa obavezama koje proizilaze iz procesa evropskih integracija

Tokom 2022. godine, Ministarstvo je redovno pratilo obaveze iz domena svojih nadležnosti, koje proizilaze iz procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Na zahtjev Ministarstva evropskih poslova, Ministarstvo je uzelo učešće u pripremi I i II Priloga izvještaju Evropske komisije za Crnu Goru za 2022, dostavljajući informacije iz domena svoje nadležnosti. Izveštavano je u dijelu koji se odnosi na pregovaračko poglavlje 31 - Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika, sa fokusom na: saradnju sa međunarodnim organizacijama; kontrolu naoružanja; viškove naoružanja i ubojnih sredstava; doprinos upravljanju vojnim krizama kroz učešće u međunarodnim misijama, operacijama, aktivnostima; humanitarnu pomoć; upravljanje civilnim krizama; strategijski i normativni okvir; kao i vježbe i obuke.

U pogledu doprinosa značajnim aktivnostima predstavnika Ministarstva, pored susreta (10. maj 2022. godine) ministra odbrane sa šeficom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, ambasadoricom Oanom Kristinom Popom, u kontekstu procesa evropskih integracija vrijedi istaći:

- učešće ministra odbrane na konferenciji "Prvih 10 godina pregovora: Jubilej za proslavu ili zabrinutost", u organizaciji Centra za demokratsku tranziciju, uz podršku Balkanskog fonda za demokratiju i Ambasade Kraljevine Norveške 24. juna 2022. godine, u Podgorici.
- učešće Generalnog direktora Direktorata za politiku odbrane, na sjednici Komisije za evropske integracije (KEI), održanoj u januaru 2022. godine, u online formatu.
- susret Delegacija Evropske službe za vanjske poslove odnosno eksperata iz Evropskog mirovnog instrumenta sa predstavnicima Ministarstva odbrane tokom posjete Crnoj Gori 24. oktobra 2022. godine;
- učešće predstavnika Ministarstva sjednicama i radu radnih grupa za pripremu i vođenje pregovora Crne Gore sa EU za oblast pravne tekovine EU koja se odnosi na poglavlje 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika; i poglavlje 20 - Preduzetništvo i industrijska politika.
- učešće predstavnika Ministarstva na obukama i kursevima koji su se organizovali u saradnji sa međunarodnim organizacijama i partnerima, na temu Zajedničke bezbjednosne i odbrambene politike Evropske unije.

4. INTEGRITET U MINISTARSTVU I VOJSCI

Najznačajniji zadaci na polju integriteta u 2022. godini obuhvatali su: identifikovanje oblasti rizika, izradu novog Plana integriteta u Ministarstvu i Vojsci i saradnju sa nacionalnim i međunarodnim partnerima u oblasti izgradnje integriteta i prevencije korupcije.

Izrađen je Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za sprovođenje Plana integriteta za 2021. godinu, koji je dostavljen Agenciji za sprječavanje korupcije Crne Gore. Novi Plan integriteta je izrađen na osnovu Upitnika za procjenu efikasnosti i efektivnosti plana integriteta, Izveštaja o procjeni primjene antikorupcijskih mjera za sektor državne uprave i drugih državnih organa koji je uradila Agencija za sprječavanje korupcije Crne Gore, kao i na osnovu preporuka Transparency international-a. Novi Plan integriteta ima tri opšte oblasti rizika, šest specijalnih oblasti i 81 mjeru.

Tokom 2022. godine nastavljena je saradnja sa partnerima, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou. Agenciji za sprječavanje korupcije Crne Gore su blagovremeno dostavljeni Registar sponzorstava i donacija i Registar poklona javnih funkcionera.

U okviru Projekta jačanja integriteta u sektoru odbrane koji sprovodi Ministarstvo odbrane Norveške i Planom aktivnosti sa Centrom za integritet u sektoru odbrane Norveške (Centre for Integrity in Defense Sector (CIDS)), tokom 2022. godine, radilo se na izradi Strategije za upravljanje ljudskim resursima u Ministarstvu i Vojsci i Akcionog plana za implementaciju Strategije. Trenutno su u izradi izmjene i dopune Zakona o Vojsci Crne Gore i Zakona o odbrani. Uz podršku predstavnika CIDS, započeta je i izrada Uredbe o listi vojne opreme i proizvoda, postupku i načinu sprovođenja javnih nabavki u oblasti odbrane i bezbjednosti, kao i revizija i unaprjeđenje procedure za hitne nabavke.

U skladu sa pozitivnim iskustvom učešća u NATO programu za izgradnju integriteta, koji ima za cilj promociju dobre vladavine i implementaciju načela integriteta, transparentnosti i odgovornosti u sektoru odbrane, tokom 2021. godine Ministarstvo je pristupilo novom procesu samoevaluacije. Odgovori, koji su izrađeni u saradnji sa organizacionim jedinicama Ministarstva i drugim institucijama dostavljeni su NATO u februaru 2022. godine. Učešćem u drugom ciklusu samoevaluacije afirmišu se napredak i naponi Crne Gore u oblasti izgradnje i jačanja integriteta i borbe protiv korupcije, kao i u sprovođenju NATO politike u ovoj oblasti.

Tokom 2022. godine, održane su i bilateralne konsultacije sa državama partnerima, u vezi sa izgradnjom integriteta u Ministarstvu i prevencijom korupcije. U septembru 2022. godine, predstavnici Ministarstva boravili su u posjeti Ministarstvu odbrane Republike Sjeverne Makedonije. Tokom ove posjete, najviše je bilo riječi o izradi Plana integriteta, edukacionom programu u oblasti integriteta i zajedničkim aktivnostima, koje institucije sprovode u saradnji sa CIDS.

U oktobru 2022. godine, predstavnici Ministarstva su boravili u posjeti Ministarstvu nacionalne odbrane Republike Poljske. Glavna tema ovog razgovora bile su obuke u oblasti integriteta i prevencije korupcije i zakonodavni okvir koji se tiče rješavanja sukoba interesa i zaštite zviždača. Takođe, Ministarstvo je imalo svog predstavnika na NATO Konferenciji o izgradnji integriteta, koja je realizovana u decembru, 2022. godine u Briselu i kojom se obilježila 15. godišnjica NATO Programa za izgradnju integriteta. Obuke koje su organizovane u ovoj godini su se zasnivale na jačanju i izgradnji kapaciteta za izgradnju integriteta, borbi protiv korupcije, dobrom upravljanju, javnim nabavkama, izradi internih procedura za funkcionisanje sistema odbrane i sličnom. Partneri u kreiranju programa i realizaciji obuka u oblasti izgradnje integriteta i sprječavanju korupcije bili su: NATO, CIDS, TI, UK Defence Academy na međunarodnom nivou, kao i Agencija za sprječavanje korupcije i Uprava za kadrove na nacionalnom nivou.

U saradnji sa Odbrambenom akademijom Ujedinjenog Kraljevstva (UK Defence Academy), u februaru 2022. godine su organizovane dvije obuke:

- kurs o izgradnji integriteta za državne službenike, na kojem su, osim predstavnika Ministarstva učestvovali i predstavnici Ministarstva vanjskih poslova, Uprave policije i Agencije za nacionalnu bezbjednost.
- kurs za trenere u oblasti integriteta, nakon kojeg je Ministarstvo dobilo još 10 sertifikovanih trenera u oblasti izgradnje integriteta i prevencije korupcije u sektoru odbrane. Zajedno sa prethodno obučanim službenicima, Ministarstvo sada ima 16 sertifikovanih trenera u ovoj oblasti, a u planu je dalji razvoj ove mreže. U toku je izrada programa obuka u okviru 10 modula, koje će treneri sprovoditi na nivou Ministarstva, Vojske i cjelokupne javne uprave.

Osim ovih kurseva, predstavnici Ministarstva učestvovali su na RACVIAC radionici u oblasti izgradnje integriteta i sprječavanja korupcije i na online kursu u oblasti izgradnje integriteta u organizaciji Međunarodnog centra za obuku za podršku mirovnim operacijama iz Republike Grčke.

U toku 2022. godine, stigla je jedna prijava za potencijalni sukob interesa. U pitanju je prijava vezana za postupak nabavke male vrijednosti. Komisija, koja je radila na ovom slučaju je, nakon sagledavanja svih zakonskih rješenja i intervju sa osobama na koje se prijava odnosila, donijela krajnji zaključak da sukob interesa nije ustanovljen.

5. ODBRAMBENI RESURSI

Jedan od preduslova za efikasnu odbranu zemlje je postojanje stabilnih, održivih i adekvatnih resursa. Osnovni resursi sistema odbrane su ljudski i materijalni.

5.1 LJUDSKI RESURSI

Ministarstvo, kao ključna institucija u izgradnji efikasnog odbrambenog sistema, zahtijeva visok profesionalizam državnih službenika i namještenika, a samo kvalitetni, dobro obučeni, pripremljeni i motivisani ljudski resursi mogu adekvatno odgovoriti na dodijeljene misije i zadatke.

5.1.1 Planiranje i razvoj ljudskih resursa

Vlada je na sjednici održanoj 22.7.2022. godine usvojila Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva odbrane, broj: 12-040/22-5194/6 od 26.7.2022. godine, koji je stupio na snagu 3.8.2022. godine.

U cilju efikasnijeg i efektivnijeg ostvarivanja procesa rada u Ministarstvu, Pravilnikom su utvrđeni poslovi koji se organizuju u okviru četiri Direktorata, Generalštabu Vojske, četiri odjeljenja, Kabinetu ministra i dvije službe. Van organizacionih jedinica sistematizovana su radna mjesta dva državna sekretara, jednog sekretara Ministarstva i tri samostalna savjetnika I.

Pravilnikom je redizajnirana organizaciona struktura ministarstva i izmijenjeni su nazivi pojedinih organizacionih jedinica, na sljedeći način, i to:

1. Direktorat za politiku odbrane:
 - u Direkciji za strateško planiranje odbrane ukinut je Odsjek za unaprjeđivanje odbrambenog sistema odbrane;
 - u Direkciji za međunarodnu saradnju Odsjek za bilateralnu saradnju i regionalne inicijative podijeljen je na Odsjek za bilateralnu saradnju i Odsjek za regionalne inicijative;
 - osnovana je nova uža organizaciona jedinica – Direkcija za vojnu istoriju i tradiciju.
2. Direktorat za upravljanje ljudskim resursima promijenio je naziv u Direktorat za ljudske resurse;
3. Iz Direktorata za logistiku izmještena je Direkcija za informaciono-komunikacione sisteme i sajber bezbjednost, u kojoj su bila dva odsjeka, i postala je posebna organizaciona jedinica - Služba za informaciono-komunikacione sisteme i sajber bezbjednost, u okviru koje su osnovane tri kancelarije;
4. Služba za finansijske i računovodstvene poslove i Služba za administrativne, pomoćne i druge poslove objedinjene su u Službu za finansijske, opšte i pomoćne poslove.

Ukupan broj sistematizovanih radnih mjesta predviđenih novim Pravilnikom je 260.

Projektovanim rješenjima obezbjeđuje se funkcionalnije i racionalnije grupisanje poslova, u skladu sa vrstom, složenošću, prirodi i međusobnoj povezanosti, što će obezbijediti njihovo efikasnije i efektivnije vršenje. (Prilog br. 2)

5.1.2 Usavršavanje profesionalnih vojnih lica

Pripadnici Ministarstva i Vojske su tokom 2022. godine pohađali različite programe usavršavanja i obuke na prestižnim vojno-obrazovnim institucijama savezničkih zemalja u inostranstvu.

Usavršavanje operativno-strategijskog nivoa u toku 2022. godine završila su tri oficira, dok su tri oficira upućena na usavršavanje ovog nivoa u akademskoj 2022/2023. godini.

Usavršavanje komandno-štabnog nivoa u toku 2022. godine završilo je pet oficira, dok su četiri oficira upućena na usavršavanje ovog nivoa u akademskoj 2022/2023. godini.

5.1.3 Ostali oficirski karijerni kursevi

Osnovne oficirske kurseve u toku 2022. godine završilo je četiri oficira, dok je u akademskoj 2022/2023. godini na iste upućeno pet oficira.

Kapetanske karijerne kurseve u toku 2022. godine završilo je tri oficira, dok je u akademskoj 2022/2023. godini na iste upućeno dva oficira.

5.1.4 Specijalistička i postdiplomska usavršavanja

U toku 2022. godine jedan oficir završio je stručno osposobljavanje na temu sajber bezbjednosti u okviru Čivning stipendijskog programa (međunarodni program stipendiranja od strane britanske Vlade), jedan oficir je završio program strateškog liderstva, dok je jedan oficir pohađao seminar visoko rukovodnog kadra.

Usavršavanje na postdiplomskim studijama za potporučnike na Pješadijskoj školi u Republici Grčkoj završio je jedan oficir. Takođe, u toku 2022. godine, dva oficira su upućena na usavršavanje na magistarske studije iz oblasti vojno-pomorske nauke na Pomorskoj vojnoj akademiji, u R. Italiji. Na specijalizaciji iz oblasti medicinskih nauka od 2019. godine nalazi se jedna oficirka, dok je u 2022. godini na specijalizacije upućeno četvoro oficira/ki-doktora medicine.

5.1.5 Podoficirska usavršavanja

U toku 2022. godine 55 podoficira je upućeno na Osnovni podoficirski kurs, dok je Liderski podoficirski kurs uspješno završilo osam podoficira. Napredni podoficirski kurs završio je jedan podoficir. Visoku podoficirsku školu završio je jedan podoficir, dok je jedan podoficir u 2022. godini upućen na ovaj nivo usavršavanja.

Na obukama koje su realizovane u organizaciji Uprave za ljudske resurse, u toku 2022. godine prisustvovalo je 15 pripadnika Vojske.

5.1.6 Stručno usavršavanje državnih službenika i namještenika

Na aktivnosti stručnog usavršavanja u inostranstvu tokom 2022. godine bilo je upućeno 16 lica, dok je na aktivnosti stručnog usavršavanja u zemlji tokom godine upućeno 10 lica. Obuke sprovedene u organizaciji Uprave za ljudske resurse u 2022. godini je pohađalo pet državnih službenika. Od novembra mjeseca 2022. godine započelo se sa realizacijom internih obuka za zaposlene u ministarstvu i sa istim će se nastaviti i u 2023. godini.

U Ministarstvu se planski i kontinuirano vrši izučavanje stranih jezika i to: engleskog, francuskog, italijanskog sa posebnim akcentom na izučavanje engleskog jezika, kao jednog od Partnerskih ciljeva, i ima važnu ulogu u procesu sticanja znanja, vještina i izgradnje sposobnosti lica u službi u Vojsci, kao jednog od preduslova za dostizanje zahtijevanog nivoa interoperabilnosti za rad na savezničkom nivou i u međunarodnom okruženju.

Obavezu učenja stranih jezika imala su lica koja se upućuju na usavršavanje komandno-štabnog odnosno generalštabnog nivoa, kao i na vojno-diplomatske dužnosti u inostranstvu, međunarodne misije i operacije, kao i pripadnici jedinica deklariranih za kolektivnu odbranu.

U toku 2022. godine pripadnici Ministarstva i Vojske pohađali su kurseve engleskog, francuskog i italijanskog jezika. Popuštanjem mjera COVID – 19 omogućena je realizacija nastave uživo. Pohađanje obuke engleskog jezika za pripadnike Ministarstva i Vojske organizovano je od strane Centra za obuku Vojske i to: početni nivo za 16 lica, srednji nivo za 10 lica, specijalistički kurs - napredni nivo za sedam lica, intenzivni kurs jezika za 10 lica.

Takođe organizovano je i pohađanje kurseva engleskog jezika u inostranstvu, koje je tokom 2022. godine pohađalo ukupno devet lica i to: dva lica u Republici Poljskoj, četiri u Republici Hrvatskoj i tri u Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Sjeverne Irske.

Kurs francuskog jezika, u organizaciji diplomatske akademije Ministarstva vanjskih poslova Crne Gore, pohađao je jedan pripadnik Ministarstva, dok je kurs italijanskog jezika pohađalo 13 lica.

U dijelu obuka/seminara iz oblasti rodne ravnopravnosti, u 2022. godini, realizovane su aktivnosti:

- Predstavljanje nalaza druge regionalne studije „Položaj žena u oružanim snagama država Zapadnog Balkana“ i regionalnog „Priručnika o sprječavanju i reagovanju na rodno zasnovanu diskriminaciju, seksualno uznemiravanje i zlostavljanje u ministarstvima odbrane i oružanim snagama zemalja Zapadnog Balkana“, u organizaciji UNDP SEESAC-a, članovima/icama Međuresorske radne grupe za implementaciju nacionalnog Akcionog plana za primjenu Rezolucije SBUN 1325 i Radnog tima za umrežavanje žena u bezbjednosnom sektoru. Broj učesnika/ca: 25 (23 ženskog i dva muškog pola);
- U saradnji sa UNDP SEESAC-a, organizovana je obuka na temu: „Zaštita žena i djevojaka u konfliktnim zonama“, kojoj su prisustvovali rodni mehanizmi iz Vojske, Uprave policije i Agencije za nacionalnu bezbjednost. Broj učesnika/ca: 17 (sedam ženskog i 10 muškog pola);
- Obuka za kontakt osobe za implementaciju politike rodne ravnopravnosti u jedinicama Vojske (uz podršku UNDP SEESAC-a), broj učesnika/ca osmoro (pet ženskog pola i tri muškog pola);
- Dvodnevni seminar na temu rodne ravnopravnosti za podizanje svijesti donosioca odluka o planovima i programima vojnih edukacija u Vojsci. Broj učesnika/ca: 17 (16 muškaraca i jedna žena);
- Zajednička obuka predstavnika/ca institucija bezbjednosti iz domena primjene Rezolucije SBUN 1325 (sa akcentom na ljudska prava, bezbjednosne aspekte rodne ravnopravnosti, međunarodno humanitarno pravo, rodno uslovljeno nasilje, seksualno nasilje, trgovinu ljudima), kojoj je prisustvovalo 23 učesnika/ca iz Ministarstva i Vojske, Ministarstva unutrašnjih poslova/Uprave policije, Agencije za nacionalnu bezbjednost, Uprave prihoda i carina, Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, Univerziteta Crne Gore i Policijske akademije (19 ženskog i četiri muškog pola);
- Mentorstvo za rodnu ravnopravnost - učešće tri oficira;
- Obuke „Training of Trainers“ (ToT), sertifikacija rodni trenera realizovane su u: R. Sjevernoj Makedoniji, gdje je učešće uzelo pet lica (dva muškog pola i tri ženskog pola), odnosno u RACVIAC-u, R. Hrvatska, gdje su učešće uzele dvije oficirke.

5.1.7 Preporuke za unaprjeđenje djelovanja u oblasti planiranja ljudskih resursa na osnovu analiza najboljih praksi u NATO, EU i zemljama regiona, tokom 2022. godine

Na osnovu analiza odbrambenih sistema NATO, EU i zemalja regiona, kao praksu, Ministarstvo je uvelo popunjavanje izlaznih upitnika, za lica koja napuštaju sistem, a u cilju identifikacije i praćenja faktora koji utiču na odliv kadra, radi davanja preporuka koje će služiti u svrhu

unaprjeđenja budućih procesa rada, organizacione klime i u krajnjem zadržavanje kvalitetnih kadrova. Takođe, kao jedan od metoda ispitivanja zadovoljstva zaposlenih, koji, u kontinuitetu sprovede veći sistemi odbrane, u 2022. godini realizovano je anketiranje zaposlenih u Ministarstvu, na osnovu čijih analiza su izrađene preporuke za unaprjeđenje segmenata rada koji su slabije ocijenjeni u odnosu na druge, a koji će biti inkorporirani u strateškom dokumentu koji se tiče upravljanja ljudskim resursima.

Pored toga, ažuriran je online Program uvođenja u posao novozaposlenih, iz razloga što inicijalna iskustva novozaposlenih, u susretu sa jednom organizacijom i postojećim uslovima rada, u velikoj mjeri mogu uticati na cjelokupan profesionalni razvoj i određuju njegov kasniji odnos prema toj organizaciji, kvalitet njegovog rada, a u krajnjem i samu uspješnost u konkretnom poslu.

Na osnovu donesenih Smjernica za rodno-senzitivno izvještavanje u 2022. godini, izrađena je Rodna analiza u dijelu upravljanja ljudskim resursima radi ispitivanja položaja, pozicija, privilegija i mogućnosti između muškaraca i žena u sektoru odbrane, kako bi se definisale preporuke za unaprjeđenje integracije rodne ravnopravnosti u budućem periodu. Nastavilo se sa praksom godišnje analize apsentizma i trogodišnje uporedne analize za Ministarstvo i Vojsku, radi identifikovanja stanja i preduzetih mjera, s ciljem preveniranja širih razmjera ove pojave, kao i prepoznavanja i sprječavanja eventualne zloupotrebe ovog prava.

5.1.8 Nacrti planova i programa kojima se godišnje projektuju i usmjeravaju mjere na zapošljavanju i odlivu kadrova iz Ministarstva i Vojske doneseni u 2022. godini

Kadrovski plan Ministarstva odbrane za 2022. godinu je pripremljen u skladu sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list Crne Gore“, br. 2/18, 34/19 i 8/21), Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2022. godinu („Službeni list Crne Gore“, br. 144/21, 55/22 i 109/22), Uredbom o sadržaju, postupku i načinu pripreme i izmjene kadrovskog plana za organe državne uprave i službe Vlade („Službeni list Crne Gore“, broj 50/18) i smjernicama za izradu kadrovskog plana, a zaključkom broj: 04-407/2 od 2.2.2022. godine i usvojen na sjednici Vlade Crne Gore.

S obzirom da je članom 10 Uredbe o sadržaju, postupku i načinu pripreme i izmjene kadrovskog plana za organe državne uprave i službe Vlade, propisano da se izmjena kadrovskog plana vrši u slučaju izmjene akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji organa državne uprave, a kako je Vlada, na sjednici održanoj 22.7.2022. godine, utvrdila Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva odbrane, broj: 12-040/22-5194/6 od 26.7.2022. godine, koji je stupio na snagu 3.8.2022. godine, to su, zaključkom Vlade broj: 07-6636/2 od 20. oktobra 2022. godine, donesene izmjene Kadrovskog plana Ministarstva odbrane za 2022. godinu.

Takođe, u cilju usklađivanja priliva sa odlivom kadra i kontinuiranog predviđanja ovih kadrovskih procesa, u svrhu obezbjeđenja planirane brojne veličine, kvalifikacione i starosne strukture kadra, Ministarstvo donosi godišnji Plan kretanja kadra, a isti je donijet i u 2022. godini.

5.1.9 Promotivne aktivnosti i projekti realizovani u cilju privlačenja kadrova za potrebe Vojske u toku 2022. godine

Planom promotivnih aktivnosti kao i Programom rada Ministarstva odbrane za 2022. godine, predviđeno je sprovođenje projekta „Ljetnji vojni kamp za mlade 2022“. Srednjoškolcima se na ovaj način pruža prilika da se oprobaju kao vojnici, kroz aktivnosti i druženje razvijaju osjećaj solidarnosti i drugarstva kao i da steknu znanja o ulozi i značaju Vojske u društvu i time jačaju interesovanje za vojni poziv i osjećaj patriotizma.

Šesti Ljetnji vojni kamp za mlade, realizovan je u periodu od 27. juna do 11. jula 2022. godine, na kome je učestvovalo 29 srednjoškolaca iz cijele Crne Gore, od čega 17 muškog i 12 ženskog pola. Tokom realizacije Ljetnjeg vojnog kampa vršeno je vrednovanje rada polaznika na osnovu čega su odabrana tri najbolja učesnika, i to: Matija Radojević, Glorija Knežević i Aleksa Raković.

U maju i aprilu predstavnici Ministarstva su obišli 25 srednjih škola, gdje su realizovali prezentaciju sa ciljem informisanja učenika o vojnom pozivu. Sa ovom aktivnošću otpočelo se i u drugoj polovini novembra 2022. godine, i ista će biti nastavljena do kraja marta 2023. godine.

Ministarstvo je organizovalo promociju vojnog poziva u Tržnom centru "Big Fashion", s ciljem povećanja informisanosti mladih o mogućnostima koje im nude Ministarstvo i Vojska. Navedena aktivnost realizovana je 15.12. 2022. godine. Na info pultovima posjetioci su se mogli detaljnije informisati o mogućnostima obrazovanja na inostranim vojnim akademijama i stipendiranju studenata koji se obrazuju na civilnim fakultetima u zemlji i inostranstvu, projektima Ministarstva namijenjenih mladima, rodnoj ravnopravnosti u Ministarstvu i Vojsci, mogućnostima zapošljavanja u Vojsci i dobrovoljnom služenju vojnog roka. Takođe izvršen je prikaz dijela sredstava i opreme koji su na upotrebi u jedinicama Vojske.

Predstavnici izviđačkog Saveza Crne Gore posjetili su 30.11.2022. godine Kasarnu „Milovan Šaranović“ u Danilovgradu, a 2.12.2022. godine i Kasarnu „Pero Četković“ u Baru. Tom prilikom pripadnici Vojske upoznali su predstavnike Saveza izviđača sa životom i radom jedinica koje se nalaze u navedenim kasarnama, kao i dijelom opreme i sredstava koje koriste.

Kako ženska populacija predstavlja posebnu ciljnu grupu prema kojoj su usmjerene promotivne aktivnosti Ministarstva, prilikom promovisanja ovih oglasa koristi se pozitivna reklama uz naglašavanje jednakih mogućnosti, a u cilju privlačenja kandidatkinja za službu u Vojsci i obrazovanje na inostranim vojnim akademijama ili stipendiranje na civilnim fakultetima.

Tokom 2022. godine, ministarstvo je sprovodilo niz promotivnih aktivnosti, a konkretno one koje se odnose na žene, tiču se postavljanja posebnog štanda na temu rodne ravnopravnosti prilikom promocije vojnog poziva, plasiranja video spota o ženama u Vojsci povodom 8. marta (Međunarodni dan žena), promovisanje uspješnih žena profesionalnih vojnih lica kroz učešće u lokalnim i nacionalnim TV emisijama, intervjuisanjem u štampanim medijima, promovisanjem na društvenim mrežama ministarstva i Vojske, učešćem profesionalnih pripadnica u humanitarnim akcijama, štampanjem i distribucijom promotivnog materijala za žene u sistemu odbrane i tome slično.

5.1.10 Najznačajniji projekti, mjere i aktivnosti sprovedeni u cilju unapređenja politike rodne ravnopravnosti tokom 2022. godine

U Ministarstvu i Vojsci uspostavljen je niz internih mehanizama koji su zaduženi za implementaciju politike rodne ravnopravnosti (koordinatorka za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu, savjetnica za rodna pitanja načelnika Generalštaba, državne službenice koje učestvuju u poslovima rodne ravnopravnosti, sertifikovani instruktori za rodnu ravnopravnost u Vojsci, kontakt osobe za poslove rodne ravnopravnosti u jedinicama Vojske).

Za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti značajno je i usvajanje Akcionog plana za implementaciju Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – žene, mir i bezbjednost (2019-2022), gdje Ministarstvo ima ulogu inicijatora i nadležnost za praćenje i izvještavanje o sprovođenju propisanih aktivnosti. S tim u vezi, Vlada je, u martu 2022. godine usvojila Izveštaj o realizaciji aktivnosti iz Programa sprovođenja Akcionog plana za primjenu Rezolucije Savjeta

bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – žene, mir i bezbjednost u Crnoj Gori (2019-2022) za period 2021-2022, za 2021. godinu.

U cilju izrade i efikasnije implementacije aktivnosti predviđenih ovim dokumentom, obrazovana je Međuresorska radna grupa za implementaciju Akcionog plana za primjenu Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – žene, mir i bezbjednost (2019-2022) i izradu i praćenje sprovođenja novog strateškog dokumenta za primjenu Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 - žene, mir i bezbjednost, koju čine predstavnici brojnih državnih institucija.

Implementirajući Program sprovođenja Akcionog plana za primjenu Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 za period 2021-2022. godine, Ministarstvo je u 2022. godini realizovalo ili trenutno radi na realizaciji sljedećih aktivnosti:

- Izrađena je Brošura koja na nacionalnom i međunarodnom nivou promovise nacionalni Akcioni plan za primjenu R SBUN 1325 (uz podršku UNDP SEESAC-a);
- donesen je interni Plan aktivnosti na sprovođenju politike rodne ravnopravnosti i Rezolucije SBUN 1325 za 2022. godinu;
- povećan je broj sertifikovanih rodni trenera, pa ih je sada 15;
- imenovano je devet kontakt osoba za implementaciju politike rodne ravnopravnosti u Vojsci koji su u IV kvartalu 2022. godine, u saradnji sa ekspertima iz UNDP SEESAC-a i postojećim rodni mehanizmima u Ministarstva i Vojske, obučeni za obavljanje ove dužnosti;
- organizovana je zajednička obuka institucija predstavnika/ca institucija bezbjednosti iz domena primjene Rezolucije SBUN 1325, kojom prilikom je konkretnije ostvarena i saradnja sa akademskom zajednicom;
- organizovana je obuka za rodne mehanizme iz institucija bezbjednosti na temu: „Značaj zaštite žena i djevojaka u konfliktnim zonama“ (uz podršku UNDP SEESAC-a);
- izrađen je interni Vodič za sprječavanje diskriminacije, seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja u Vojsci Crne Gore (uz podršku UNDP SEESAC-a);
- održana prezentacija regionalnog „Priručnika za prevenciju i sprječavanje rodno zasnovane diskriminacije, seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja“ i druge „Studije o položaju žena u ministarstvima odbrane i oružanim snagama zemalja Zapadnog Balkana“, za članove Međuresorske radne grupe, predstavnike Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i Odbora za rodnu ravnopravnost (uz podršku UNDP SEESAC-a).

U cilju nastavka jačanja internih mehanizama za implementaciju politika rodne ravnopravnosti, ministarstvo je i u 2022. godini učestvovalo u regionalnom projektu „Jačanje rodne perspektive u ministarstvima odbrane i oružanim snagama zemalja Zapadnog Balkana“. U sklopu druge faze realizovan je niz obuka i aktivnosti za pripadnike ministarstva i Vojske, na teme koje su se, između ostalog, odnosile na podizanje svijesti donosilaca odluka o planovima i programima edukacija vojnih obuka ili mentorstva za rodnu ravnopravnost za visoki rukovodni i komandni kadar u ministarstvu i Vojsci. Pored obuka, u sklopu regionalnog projekta, pripadnici ministarstva i Vojske u 2022. godini učestvovali su u izradi regionalne „Studije za integraciju rodne ravnopravnosti u vojno obrazovanje i obuke“ i „Priručnika za standardizaciju obuka iz oblasti rodne ravnopravnosti u Ministarstvu i Vojsci“.

Kontinuiranim sprovođenjem aktivnosti iz Akcionog plana za Rezoluciju SBUN 1325, s fokusom na žensku populaciju, kao posebnu ciljnu grupu, doprinijelo se značajnom povećanju procenta zastupljenosti žena profesionalnih vojnih lica, pa tako imamo 10,49% žena profesionalnih vojnih lica. Takođe, ukupni procenat zastupljenosti žena na nivou Vojske povećao se na 15,46%.

5.1.11 Unaprijeđenja i prestanak radnog odnosa

U toku 2022. godine vanredovno je unaprijeđeno pet lica, dok je postupak redovnog unapređivanja oficira i podoficira u toku. Za 75 lica u službi u Vojsci je, prema evidenciji, prestala služba.

5.1.12 Poslovi postupanja pred nadležnim organima

U 2022. godini podneseno je ukupno 420 tužbenih zahtjeva, od kojih su 52 usvojena, četiri djelimično usvojena, za četiri zaključena sudska poravnanja, dva odbijena, dva povučena, jedan odbačen i 355 postupaka je u toku.

5.1.13 Stambena pitanja

Po pravosnažnosti određenog broja presuda (sedam usvajajućih presuda), koje su donijete u postupcima po tužbama profesionalnih vojnih lica-učesnika Oglasa za raspodjelu stanova broj: 805-4333/10-2 od 20.5.2010. godine, kojima su poništena rješenja o dodjeli stanova ovoj kategoriji lica od 8.12.2015. godine (donijeta u postupku druge ponovne raspodjele), Komisija za rješavanje stambenih potreba započela je postupak treće ponovne raspodjele stanova za ovu kategoriju lica i u tom postupku, dana 10.1.2019. godine, shodno Pravilniku o rješavanju stambenih potreba u Ministarstvu odbrane broj: 801-3909/10 od 7.5.2010. godine, koji se primjenjivao u ovoj raspodjeli, utvrdila Konačnu rang listu broj: 806-7090/17-8, na osnovu koje još uvijek nijesu donijeta rješenja o dodjeli stanova. Ukazujemo da su, iz istih razloga kao i za kategoriju profesionalnih vojnih lica, i za kategoriju civilnih lica u službi u Vojsci izvršene tri raspodjele po predmetnom oglasu, dok je, shodno pravosnažnim presudama, koje su donijete u postupcima po tužbama civilnih lica u službi u Vojsci-učesnika oglasa, takođe u toku postupak treće ponovne raspodjele, u kojem postupku je Ministarstvo odbrane, utvrdilo Rang listu civilnih lica u službi u Vojsci broj: 806-1763/19-3 od 14.3.2019. godine. Na navedenu rang listu, u skladu sa članom 34 stav 3 navedenog Pravilnika, četiri civilna lica-učesnika oglasa izjavila su prigovor, po kojima još uvijek nije odlučeno, pa samim tim ni utvrđena Konačna rang lista ove kategorije lica, pa ni donijeta rješenja o dodjeli stanova.

5.2 BUDŽET ODBRANE

5.2.1 Odobrena sredstva

Budžetska sredstva izdvojena za odbranu za 2022. godinu planirana su u skladu sa usvojenim strateškim dokumentima i Smjernicama makroekonomske i fiskalne politike za 2022. godinu.

Zakonom o Budžetu za 2022. godinu, Ministarstvo je raspolagalo sredstvima u ukupnom iznosu 58.832.895,85 EUR, od kojih su sredstva iz opštih prihoda iznosila 53.832.895,85 EUR, dok su preostala sredstva u iznosu 5.000.000,00 EUR odobrena iz sopstvenih prihoda, odnosno do visine njihovog ostvarenja. Odobrena sredstva u 2022. godini planirana su da, pored finansiranja tekućih obaveza, obezbijede i ulaganja u opremu i modernizaciju Ministarstva i Vojske. Pored navedenog sa odobrenim sredstvima obezbijedeno je i ispunjavanje međunarodnih obaveza na polju izgradnje i očuvanja mira na regionalnom i globalnom nivou, kao i obaveza iz punopravnog članstva u NATO.

5.2.2 Realizacija budžeta

Od ukupno raspoloživih sredstava iz opštih prihoda, realizacija budžeta Ministarstva na kraju 2022. godine iznosi 51.606.927,56 EUR odnosno 95,87%. Pored sredstava iz opštih prihoda odredbama člana 6 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu odobreno je i namjensko korišćenje sopstvenih prihoda do iznosa od 5.000.000 EUR.

Na dan 31.12.2022. godine iz ovog izvora finansiranja ostvareno je 1.579.134,20 EUR ili 31,58 % odobrenog iznosa, od kojih je realizovano 1.578.379,18 EUR ili 99,95% ostvarenih sredstava. Korišćenje sopstvenih prihoda je dalo doprinos ispunjavanju međunarodno priznatih obaveza, realizaciji mjera i aktivnosti iz punopravnog članstva Crne Gore u NATO i realizaciji ciljeva sposobnosti i opremanje Vojske u skladu sa NATO standardima. Na ime izdataka za opremanje i izgradnju Vojske u 2022. godini, Ministarstvo je raspolagalo sredstvima u ukupnom iznosu 6.818.930,00 EUR, iz opštih prihoda. Utrošak sredstava na ime izdataka za opremu na kraju izvještajnog perioda iznosi 6.665.838,87 EUR ili 97,75%. Sredstva su utrošena za nabavku opreme za sajbier odbranu, nabavku kolektivne i individualne opreme potrebne za učešće jedinica Vojske u savezničkim misijama i operacijama, kao i finansiranje realizacije partnerskih ciljeva i opremanja Vojske u skladu sa NATO standardima.

Uzimajući u obzir rate na ime otplate kredita za nabavku oklopnih vozila i helikoptera, a koje otplaćuje Ministarstvo finansija, učešće izdataka za opremanje i modernizaciju po NATO metodologiji obračuna troškova je 22,85% u odnosu na sredstva izdvojena za sektor odbrane u 2022. godini.

U strukturi ukupno utrošenih sredstava Ministarstva u 2022. godini u iznosu 53.185.306,74 EUR (od čega iz opštih prihoda je utrošeno 51.606.927,56 EUR i korišćenje sopstvenih prihoda u iznosu 1.578.379,18 EUR) učešće personalnih izdataka iznosi 62,16%, tekućih izdataka 21,03%, kapitalnih izdataka 15,62% i obaveza iz prethodnog perioda 1,19%.

5.3 MATERIJALNI RESURSI

Prilikom planiranja strukture budžetskih sredstava predviđenih za ulaganje u odbranu težilo se pozitivnom trendu u skladu sa NATO smjernicama.

U toku 2022. godine težište rada Direkcije za materijalno zbrinjavanje bilo je usmjereno na: proces nabavke lako oklopljenih patrolnih vozila sa odgovarajućim borbenim sredstvima i sistemima za potrebe deklariranih jedinica Vojske; opremanje jedinica Vojske drugom savremenom opremom; učešće u pripremi i sprovođenju javnih nabavki u skladu sa planovima; rješavanje viškova naoružanja i vojne opreme; održavanje zahtijevanog nivoa ispravnosti vojne tehnike i opreme; realizaciju međunarodnih aktivnosti iz oblasti logistike sa težištem na dostizanju NATO Ciljeva sposobnosti; pružanje podrške realizaciji donacija na nivou Ministarstva.

5.3.1 Opremanje Vojske

U 2022. godini fokus je bio na opremanju deklariranih jedinica u skladu sa Strategijskim pregledom odbrane, Dugoročnim planom razvoja odbrane 2019-2028, Ciljevima sposobnosti i razvoju kapaciteta na nacionalnom nivou.

U cilju opremanja deklariranih jedinica Vojske u skladu sa NATO Ciljevima sposobnosti, u oktobru 2019. godine zaključen je ugovor sa Vladom SAD-a o nabavci 65 lako oklopljenih patrolnih vozila (LOPV), putem FMS procesa, (Foreign Military Sales (FMS)), a u vrijednosti nabavke od 36.165.106 USD. Realizacija pomenutog ugovora je u toku. Do sada je isporučeno ukupno 30 navedenih vozila (od toga 10 u konfiguraciji Heavy Guns Carrier), sa dijelom radioničke opreme i alata.

Na osnovu Implementacionog sporazuma sa Vladom Države Izrael koji se odnosi na kupovinu 55 daljinski upravljivih oružnih stanica (Remote Controlled Weapon Station (RCWS)) i druge vojne opreme u vrijednosti od 31.766.527,00 EUR, u prethodnom periodu isporučeno je 50 RCWS (od toga 20 u toku 2022. godine) dok ostatak od 5 RCWS kao i ostale vojne opreme očekujemo u periodu do kraja 2023. godine.

U toku je procedura za ustupanje na korišćenje 3D radara velikog dometa za nadzor vazdušnog prostora, a posredstvom NATO Agencije za podršku i nabavke (NATO Support and Procurement Agency (NSPA)). Realizacija navedenog projekta je planirana do kraja 2024. godine.

U toku je procedura za nabavku dva patrolna broda putem Gov-to-Gov sporazuma, odnosno, proces pregovaranja i usaglašavanja uslova za davanje konačnog predloga za potpisivanje sporazuma Vladi Crne Gore. Početak realizacije se očekuje od 2024. godine.

5.3.2 Remont i održavanje

Remont i održavanje sredstava naoružanja i vojne opreme izvršeni su planiranom dinamikom, u skladu sa raspoloživim finansijskim sredstvima.

- izvršena su kontrolna ispitivanja manevarske municije 7,62x39 mm za automatsku pušku M70 i manevarske municije 7,62x54 mm za mitraljez M84, čime je rok upotrebe produžen godinu dana,
- u vojnom objektu „Brezovik“ izvršen je kontrolno-tehnički pregled na svim dehermetizovanim ubojnim sredstvima,
- u realizaciji predstavnika Saveznog ministarstva odbrane Republike Austrije i Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, od 4. aprila do 20. maja 2022. godine, za sedam učesnika održan je Osnovni praktični kurs za sigurno skladištenje i upravljanje municijom,
- u realizaciji predstavnika Velike Britanije, od 30. maja do 10. juna 2022. godine, za 11 učesnika održan je Osnovni kurs za sigurno skladištenje i upravljanje municijom,
- u realizaciji predstavnika Saveznog ministarstva odbrane Republike Austrije, od 29. avgusta do 1. oktobra 2022. godine, za 3 učesnika održana je radionica na temu hemijsko ispitivanje stabilnosti baruta na QPAK i QPAK+ laboratoriji,
- u realizaciji predstavnika Saveznog ministarstva odbrane Republike Austrije, od 21. septembra do 7. oktobra 2022. godine, za četiri učesnika održan je praktični dio obuke za kontrolno tehnički pregled ubojnih sredstava,
- ispitana je hemijska stabilnost za sedam laboračnih serija municije na QPAK i QPAK+ laboratoriji.

U toku 2022. godine vršene su opravke i servisiranje motornih vozila, inženjerskih mašina, specijanih vozila (dizalice, cisterne i dr.) i drugih tehničkih sredstava iz domena nižeg i višeg stepena održavanja, kao i nabavke akumulatora, pneumatika i rezervnih djelova u ukupnom iznosu od 356.875,13 EUR bez PDV.

U toku 2022. godine realizovano je tekuće održavanje plovnih objekata u skladu sa Planom javnih nabavki MO za 2022. godinu, u ukupnom iznosu od 104.976,20 EUR (bez PDV-a).

5.3.3 Rješavanje viškova ubojnih sredstava

U 2022. godini količina UbS je smanjena za 512,97 tona i 8.884 komada naoružanja i drugih borbenih sredstava.

Uništeno je ukupno 6,48 tona viškova ubojnih sredstava. Uništavanje je sprovedeno u organizaciji Ministarstva. Pregled uništenih UbS je po sledećem:

1) Metak 122 mm, osvijetljavajuće zrno	5 kom
2) Metak 122 mm, dimno zrno	2 kom
3) Raketa 128 mm, TF M63 "PLAMEN"	2 kom
4) Metak 40 mm (sve vrste)	1.659 kom

U skladištima Vojske zaključno sa 31. decembrom 2022. godine nalazi se 1.050,62 tone viškova ubojnih sredstava, od čega:

- 682 tone ubojnih sredstava su prodane, ali još nisu preuzete od strane komisionara i kupaca;
- 288 tona će preventivno biti uništeno u organizaciji Ministarstva;
- 65 tona je planirano za uništavanje preko ITF organizacije;
- 15 tona će se koristiti za obuku.

Od 2006. godine do danas, viškovi ubojnih sredstava su smanjeni za 10.875,84 tone, a naoružanja i drugih borbenih sredstava za 66.261 komad.

Jedan od programa za eliminisanje viškova je projekat sa organizacijom za podršku „ITF Enhancing Human Security” (ranije poznat kao „International Trust Fund”).

Vlada i ITF organizacija Republike Slovenije potpisali su 19. jula 2018. godine Memorandum o razumijevanju o protivmiskom djelovanju, uništavanju konvencionalnog naoružanja i fizičkoj bezbjednosti i upravljanju zalihama. Kroz ovaj program do sada uništeno je 125,54 tone ubojnih sredstava Vojske. Ministarstvo je zvaničnim zahtjevom u decembru 2022. godine zatražilo od ITF organizacije da se kroz isti projekat riješi dodatnih 65 tona viškova UbS, a početak radova očekuje se u prvoj polovini 2023. godine.

Važno je napomenuti da ovaj program ima mogućnost dodavanja dodatnih količina viškova sredstava za uništavanje, kao i obezbjeđenja sigurnog skladištenja naoružanja i vojne opreme Vojske, u skladu sa raspoloživim novčanim sredstvima.

Od strane komisionara i kupaca, po ranije zaključenim ugovorima, preuzeto je 178,14 tona ubojnih sredstava i 8.884 komada naoružanja, plovnih objekata i drugih sredstava; prihodovano je 1.176.344,39 EUR.

5.3.4 Zaštita resursa

Sve vojne aktivnosti i radni procesi koji se odvijaju u Ministarstvu i Vojsci organizovani su na način kojim je obezbjeđen potreban nivo zaštite resursa.

Ministarstvo i Generalštab Vojske su svojim aktivnostima u kontinuitetu uticali na poboljšanje nivoa znanja i tehničke opremljenosti subjekata zaštite, kao i na razvijanje efikasnog sistema informisanja o svim prisutnim opasnostima i rizicima, u cilju stvaranja boljih uslova za efikasnu zaštitu života i zdravlja svojih pripadnika, materijalnih dobara i očuvanja životne sredine. Komande jedinica Vojske su u skladu sa svojim nadležnostima u rukovođenju i komandovanju organizovale posebne mjere zaštite na svim radnim mjestima sa visokim rizikom u procesu rada i vršile su redovne kontrole njihovog sprovođenja.

Za sve pripadnike Vojske koji se upućuju u međunarodne misije pravovremeno se organizuju preventivne mjere zaštite i zdravlja na radu (medicinska priprema u smislu imunizacije i obezbjeđenja prve pomoći u terenskim uslovima, kao i obuka za bezbjedno obavljanje aktivnostima u vojnim operacijama van naše zemlje).

U cilju stvaranja bezbjednih uslova života i rada u objektima Ministarstva i Vojske, svi subjekti u kontinuitetu su realizovali neophodne mjere i aktivnosti za dovođenje stanja na potrebni nivo. Jedinice Vojske su kroz odgovarajuća naređenja komandanata/komandira za sve prepoznate izvore opasnosti realizovale potrebne mjere za smanjenje njihovog uticaja.

Posebna pažnja se posvećuje *zaštiti zdravlja* svih pripadnika Vojske, a prije svega onih koji rade u specifičnim uslovima (piloti, mornari, ronjoci i sl.) i za njih se na godišnjem nivou realizuju sistematski i specijalistički pregledi. Za sve pripadnike Vojske, koji se upućuju u mirovne misije i sve one koji se uključuju u međunarodni saobraćaj, obezbjeđuje se pravovremena imunizacija iz programa obaveznih vakcina u skladu sa preporukama Instituta za javno zdravlje. Kao obavezan vid preventivne medicine realizovani su svi planirani sistematski i sanitarni pregledi.

Ministarstvo je pokrenulo postupak za ispitivanje uslova radne sredine, na radnim mjestima na kojim su evidentni određeni rizici. Postupak se sprovodi putem Javne nabavke usluge „Ispitivanje uslova radne sredine“, koji je u fazi odlučivanja najpovoljnijeg ponuđača (laboratorije). Rezultati navedenih ispitivanja biće osnova za izradu Akta o procjeni rizika (zakonska obaveza) koja se planira za naredni period.

U odnosu na prethodnu godinu, povećan je broj povreda na radu sa 22 na 32. Navedene povrede su, najvećim dijelom, nastale tokom redovnih radnih aktivnosti i aktivnosti u toku obuke.

U toku godine realizovano je nekoliko ugovora za atestiranje opreme (oprema za ronjocima, oprema na vojnom aerodromu i radionici za pokretna sredstva).

Izvršena je obuka ljudstva za rad u mjestima na kojima je potreban sertifikat (na dizalicama, za manipulaciju sa opasnim materijama, vožnju auto cistijerni i viljuškaru).

U skladu sa postojećim propisima iz oblasti *zaštite od požara*, tokom 2022. godine, Generalštab i jedinice Vojske redovno su vršili ažuriranje planova protivpožarne zaštite za sve vojne objekte i propisanih standardnih operativnih procedura za organe unutrašnje službe u slučaju požara, a u cilju održavanja zahtijevanog nivoa zaštite.

U cilju preventivnog djelovanja i adekvatne pripreme za ljetnju sezonu, na nivou kasarni su formirane jedinice privremenog karaktera koje su zadejstvovane u ljetnjem periodu. Jedinice Vojske namijenjene za zaštitu od požara bile su angažovane na gašenju požara u sadejstvu sa civilnim jedinicama.

Planskim rješavanjem viškova ubojnih sredstava održava se zahtijevani nivo pirotehničke bezbjednosti svih skladišta. Posebno se vodilo računa da sva lakozapaljiva i ubojna sredstva budu pravilno uskladištena, da nema sredstava koja se čuvaju van namjenskih objekata, da se eksplozivne materije čuvaju u propisanoj ambalaži i da su uskladištene na način predviđen tehničkim propisima. Na ovaj način smanjena je na najmanju moguću mjeru mogućnost nastanka požara i eksplozija zapaljivih para i gasova sa dalekosežnim posljedicama.

S obzirom na važnost *zaštite životne sredine* na nacionalnom nivou, Ministarstvo i Vojska poseban značaj pridaju svim aspektima zaštite prirode i životne sredine.

Imajući u vidu važnost ove oblasti na nacionalnom nivou, Ministarstvo je direktno, a često i posredno uključeno u pripremi odgovora na razne izazove u životnoj sredini, prije svega u ulozi člana Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, koji je formiran tokom 2022. godine. Ministarstvo je uključeno i u izradu plana zaštite morskog biodiverziteta u slučaju izlivanja ugljovodonika. Aktivno je učesće u Tehničkom komitetu za zaštitu životne sredine Instituta za standardizaciju Crne Gore (ISME/TK 010).

Identifikovane su sve materije u posjedu Ministarstva koje čine otpad visokog rizika, pa na osnovu klasifikacije njihove toksičnosti preduzimane su neophodne mjere i postupci kako bi se izbjegle akcidentne situacije. Kao rezultat takvih aktivnosti možemo konstatovati da u prethodnom periodu nije bilo akcidentnih situacija.

Izvršeno je uklanjanje u cilju neutralizacije značajne količine opasnog otpada koji je generisan u radnim prostorima Vojske, tokom prošle godine.

U oblastima *zdravstvene zaštite i vojnog saniteta*, u drugoj polovini 2022. godine, u skladu sa Rješenjem Ministarstva zdravlja³, predstavnik Ministarstva uzeo je učešće u multisektorskom timu za izradu Nacionalnog akcionog plana za zdravstvenu sigurnost. U okviru ove aktivnosti obezbijeđeni su predlozi za zdravstvenu sigurnost u dijelu koji se odnosi na obaveze Ministarstva i Vojske.

Zdravstvena zaštita i vojni sanitet su značajno unaprijeđeni u prethodnom periodu, uz dobru saradnju sa Ministarstvom zdravlja i drugim ustanovama javnog zdravlja. Vojno-medicinski centar (VMC) funkcioniše na nivou poliklinike gdje je obezbijeđen širi spektar zdravstvene zaštite zaposlenih u Vojsci i Ministarstvu, uključujući primarnu zdravstvenu zaštitu. U okviru vojnog saniteta u VMC u kontinuitetu se organizuje priprema pripadnika Vojske koji se upućuju u međunarodne misije.

Za dio specifične zdravstvene zaštite, za koje nijesu postojali kapaciteti, Ministarstvo je putem javnih nabavki, organizovalo potrebnu medicinsku zaštitu u civilnim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori i sanitetskim jedinicama stranih oružanih snaga u zonama operacija. Posebna pažnja je posvećena imunizaciji prije upućivanja pripadnika Vojske u međunarodne operacije. Zdravstvena zaštita pripadnika Vojske za vrijeme boravka u misiji sprovodi se na osnovu međunarodnih ugovora.

U cilju potpune i kvalitetne medicinske zaštite osiguranika, Ministarstvo je realizovalo redovnu nabavku potrebnih lijekova, medicinske opreme i aparata.

5.3.5 Opšta logistika

U toku 2022. godini bilo je velikih izazova u nabavci artikala hrane. Zbog cjenovnih poremećaja na tržištu, dobavljači nisu željeli da prihvate rizik sklapanja ugovora na godinu dana (što je bila praksa proteklih godina) te je Ministarstvo bilo prinuđeno da ugovore o nabavci hrane i pića zaključuje na svaka tri mjeseca.

Pripremanje hrane se realizuje u restoranima, u kasarnama: „Knjaz Danilo“, Golubovci; „Milovan Šaranović“, Danilovgrad; „Breza“, Kolašin i „Vladimir Knežević Voloda“, Pljevlja.

Restoran u kasarni „Pero Četković“, Bar, u toku 2022. godine, nije bio u funkciji zbog rekonstrukcije, usled čega se hrana za pripadnike Mornarice Vojske pripremala u brodskoj kuhinji broda P-34. U prvoj polovini 2023. godine se očekuje početak rada rekonstruisanog restorana.

Za ishranu pripadnika Vojske i pripadnika oružanih snaga partnerskih država tokom njihovog boravka u Crnoj Gori, pripremljeno i podijeljeno je 53.405 doručaka, 50.650 ručkova, 35.900 večera, 13.150 suvih dnevnih obroka i 116.461 dopuna u ishrani.

Tokom 2022. godine, u kapacitetima jedinica Vojske izvršeno je pranje 36.383 kg posteljine i druge opreme.

U 2022. godini, na period od 4 godine, potpisan je Ugovor o zakupu prostora za postavljanje samouslužnih aparata za tople i hladne napitke i konditorske proizvode u objektima Ministarstva i Vojske, sa firmom Bel d.o.o. Podgorica, čime je ova usluga omogućena svima zaposlenima u objektima u kojima su instalirani ovi aparati. Obezbijeđena je i mogućnost privremenog postavljanja aparata u pojedinim objektima zbog povećanog nivoa aktivnosti.

Za potrebe opremanja jedinica Vojske uniformama, Ministarstvo je u 2018. godini potpisalo Okvirni sporazum između vlada Crne Gore i R. Turske, koje predstavljaju Ministarstvo odbrane Crne Gore i Privredna agencija Ministarstva nacionalne odbrane R.Turske „ASFAT“ A.S, u vrijednosti 5,3 miliona EUR, na osnovu kojeg je u 2022. godini izvršena urgentna isporuka 100

³ Rješenje Ministarstva zdravlja br. 1-501/22-1283 od 19. septembra 2022. godine.

kompleta maskirne uniforme, a u toku je realizacija tri ugovora u ukupnom iznosu od 733.313,90 EUR. Isporuka uniforme je planirana u prvom kvartalu 2023. godine.

Zagrijavanje prostorija lož uljem vrši se u objektima: zgrada Ministarstva, VMC, dio kasarne „Milovan Šaranović“ u Danilovgradu i vojni aerodrom „Knjaz Danilo“. Ukupna vrijednost Ugovora o nabavci lož ulja u toku 2022. godine iznosila je 218.690,00 EUR.

Zagrijavanje prostorija u ostalim objektima realizuje se električnom energijom, ogrijevnom drvetom, peletom, ugljem i plinom-gasom. Ukupna vrijednost sklopljenih ugovora iznosi 14.954,00 EUR.

5.3.6 Međunarodne aktivnosti po logistici

Tokom godine nastavljeno je učešće na redovnim sastancima NATO komiteta i OEBS-a, kao i na više bilateralnih aktivnosti. Realizovan je i veći broj aktivnosti u okviru aktuelnog zajedničkog projekta sa OEBS-om „Ublažavanje bezbjednosnih rizika vezanih za SALW/SCA u Crnoj Gori“.

Saradnja sa Agencijom za nabavke i podršku (NSPA) odvija se kroz učešće u radu NATO grupe za podršku po pitanju municije (Ammunition Support Partnership (ASP)) i procedura za ustupanje na korišćenje 3D radara velikog dometa za nadzor vazdušnog prostora.

Ostali oblici saradnje u okviru NATO-a realizuju se kroz projekte Pametne odbrane (Smart Defence), uključujući i učešće u NATO inicijativi „Odlučujuća municija za kopnenu vojsku“ (Land Battle Decisive Munitions (LBDM)).

Tokom godine, predstavnici Ministarstva učestvovali su na sastancima NATO konferencije nacionalnih Direktora za naoružanje (Conference of National Armaments Directors (CNAD)), Logističkog komiteta (Logistic Committee (LC)), kao i drugih komiteta i radnih grupa.

Na predlog Ministarstva, OEBS je prihvatio da proširi aktuelni zajednički projekat pod nazivom „Ublažavanje bezbjednosnih rizika povezanih sa SALW/SCA u Crnoj Gori“. Navedenim projektom obuhvatiće se i infrastrukturni radovi na skladištima ubojnih sredstava, prije svega rekonstrukciju unutrašnjeg dijela skladišta UbS „Brezovik“ kod Nikšića. Radovi u okviru projekta će trajati do kraja 2026. godine. Trenutno, ovaj projekat obuhvata sljedeće aspekte sigurnog skladištenja ubojnih sredstava:

- podršku i savjetovanje u prenosu međunarodnih iskustava najboljih praksi OEBS-a u odabranim oblastima upravljanja životnim ciklusom municije, eksplozivnih materija i naoružanja;
- uspostavljanje nadzora nad zalihama municije;
- obezbjeđivanje vozila sa ADR sertifikatom (Accord européen relatif au transport international des marchandises dangereuses par route);
- rekonstrukciju skladišta ubojnih sredstava.

Tokom 2022. godine OEBS je kroz navedeni projekat donirao opremu za učionice i kancelarije u kasarni „Marko Miljanov Popović“ Podgorica, ukupne vrijednosti 17.569,44 EUR.

Takođe, Misija OEBS-a u Crnoj Gori pokrenula je tendersku proceduru za nabavku dva multifunkcionalna teretna vozila nosivosti 14.000 kg, njihove prateće opreme i četiri skladišna kontejnera, čija isporuka se očekuje tokom 2023. godine.

Dosadašnji donatori projekta su: R. Austrija, R. Francuska, SR Njemačka, R. Mađarska, Crna Gora, Kraljevina Norveška, R. Slovačka i Švajcarska.

Vlada je obezbijedila doprinos projektu od 100.000 EUR, što pokazuje posvećenost zemlje domaćina uspjehu projekta. Ministarstvo je dobilo potvrdu od Misije OEBS-a u Crnoj Gori da će izraditi i projektnu dokumentaciju za sve buduće infrastrukturne projekte za skladišta Ministarstva. Na ovaj način, Ministarstvo će u relativno kratkom roku dobiti kompletno pripremljenu projektну dokumentaciju za sve svoje potrebe u ovoj oblasti, što će znatno olakšati privlačenje eventualnih

donacija. Ministarstvo će neutrošena sredstva iskoristiti za realizaciju infrastrukturnih radova na rekonstrukciji vojnog skladišta „Brezovik“, u okviru trenutnog projekta sa OEBS-om.

Finansijski pokazatelji projekta, uzimajući u obzir činjenicu da je rok implementacije projekta produžen do 31. decembra 2026. godine:

- Ukupni do sada odobreni budžet je 1.988.456,00 EUR.
- Ukupno odobrenih sredstava na koja su se donatori do sada obavezali: 1.041.545,71 EUR.
- Ukupno još treba obezbijediti 946.425,08 EUR.

Najvažnije aktivnosti po pitanju bilateralne saradnje u oblasti logistike u toku 2022. godine bile su:

- Sastanci sa predstavnicima Saveznog ministarstva odbrane Republike Austrije po pitanju usaglašavanja plana i vrste obuke u oblasti skladištenja municije i naoružanja,
- Posjeta Ministarstvu nacionalne odbrane R. Turske u vezi ugovora za isporuku uniforme u 2022. godini, mogućnostima saradnje po pitanju održavanja plovnih sredstava Vojske, kao i mogućnosti nastavka i unapređenja saradnje u narednom periodu, Ankara, Republika Turska,
- Posjeta Ministarstvu odbrane R. Sjeverne Makedonije na temu logistike sa fokusom na obnovljive izvore energije i postignute rezultate u Armiji S. Makedonije koji se ogledaju u efektima smanjenja emisije štetnih gasova, kao i na temu održavanja motornih vozila.

Logistička podrška snagama koje se angažuju van teritorije Crne Gore u međunarodnim misijama i vježbama obezbjeđuje se putem bilateralnih aranžmana koji se sklapaju sa vodećim nacijama. Što se tiče crnogorskog kontingenta u NATO misiji Enhanced Vigilance Activities (eVA) u Bugarskoj (od januara 2023. godine), a imajući u vidu da u toj misiji imamo i „Oškoš“ JLTV vozila, osnovno održavanje motornih vozila koje koristi naš kontingent realizuje se angažovanjem pripadnika Bataljona za podršku Vojske (BP). Za tehničku podršku po pitanju osnovnog tehničkog održavanja lako-oklopnih i drugih vozila angažovanih u našem kontingentu, Ministarstvo se oslanja na stručna lica Bataljona za podršku, koja se povremeno upućuju u R. Bugarsku, dok je ostali dio logističke podrške regulisan putem bilateralnih i multilateralnih sporazuma.

5.3.7 Donacije

Tokom 2022. godine realizovano je više donacija, kako od strane drugih zemalja tako i od međunarodnih organizacija.

Donacije Ministarstvu u 2022. godini ostvarene su bilateralnom saradnjom sa zemaljama partnerima i to: Sjedinjenim Američkim Državama, R. Turskom i Kraljevinom Norveškom. Takođe značajne donacije ostvarene su i od strane OEBS.

Donacije Sjedinjenih Američkih Država (SAD) ostvarene su kroz program FMF - Foreign Military Financing, Program 333, kao i FMS – CRIF fonda - Foreign Military Scales - Countering Russia Influence Fund, a odnose se na modernizaciju i opremanje Vojske, ispunjavanje NATO ciljeva, kao i jačanje kapaciteta u domenu sajber bezbjednosti.

FMF program (Foreign Military Financing (FMF))

U toku 2022. godine vršena je realizacija više predmeta iz prethodnih godina. Predmet MJ-B-UBB (komunikaciona oprema):

- Vrijednost donacije u toku 2022. godine: 2.306.015,00 USD;
- Ukupna vrijednost predmeta: 4,907,933,00 USD;
- Za ostatak opreme očekujemo isporuku u toku 2023. godine.

Predmet MJ-B-UAR (komunikaciona oprema):

- Vrijednost donacije u toku 2022. godine: 11.144,00 USD;
- Ukupna vrijednost predmeta: 1.155.636,00 USD;
- Predmet je u potpunosti realizovan.

Predmet MJ-B-UAK (balistička oprema):

- Vrijednost donacije u toku 2022. godine: 13.197,60 USD;
- Ukupna vrijednost predmeta: 685.492,40 USD
- Predmet je u potpunosti realizovan.

FMS – CRIF fond

U okviru ovog fonda doniraju se novčana sredstva koja se mogu koristiti za potrebe sajber odbrane, izgradnju IT mreže, i sl. Dio sredstava ovog fonda će biti utrošen za finansiranje podrške dva sajber eksperta od SAD-a prema Pismu ponude i prihvatanja MJ-B-UAV u ukupnoj vrijednosti od 2.155.914,00 USD. Navedena donacija je u procesu realizacije i podrazumijeva ekspertsku podršku u trajanju od 24 mjeseca koja je prvenstveno bila planirana za period 2019 - 2021. godine. Kako je zbog pandemije COVID19 ovaj projekat odložen, sajber eksperti iz SAD su u periodu 2020-2022. godine pružali podršku jačanju sajber kapaciteta Ministarstva i Vojske. Od strane Vlade SAD, ugovori ekspertima za ovu podršku produženi su do septembra 2023. godine. U toku 2020. godine potpisano je Pismo ponude i prihvatanja MJ-B-UBA koje se odnosi na jačanje sajber odbrane i bezbjednosti informaciono-komunikacionih sistema u skladu sa NATO standardima ukupne vrijednosti 7.540.305,00 USD. Navedeno Pismo ponude i prihvatanja MJ-B-UBA (LoA) potpisano je 28. avgusta 2020. godine, međutim usljed promjena u budžetiranju i poremećaju tržišnih cijena, 22. jula 2021. godine potpisan je Amandman na LoA, kojim su konačno usaglašene sve pojedinosti kojim je vrijednost podginuta na 8.032.377,00 USD. Tokom 2022. godine izvršena je izrada detaljnog dizajna, dok se u 2023. godini očekuje isporuka profesionalnih obuka, opreme i softvera, kao i njihova implementacija.

Program 333

U okviru ovog programa u toku septembra 2021. godine potpisan je Sporazum o donaciji između Ministarstva odbrane Crne Gore i SAD-a koji se odnosi na donaciju 4 brza čamca sa pratećom opremom za potrebe Mornarice Vojske, u vrijednosti od 10.693.840,00 USD.

Takođe u vezi sa navedenim projektom donacije 4 brza čamca potpisan je zaseban Sporazum o donaciji kojim se donira komunikaciona oprema i sredstva za opremanje 4 brza čamca u vrijednosti od 216.038,11 USD. Dio prateće opreme za 4 brza čamca u vrijednosti od 53.994,05 USD, kao i kompletna komunikaciona oprema u vrijednosti od 216.038,11 USD, su isporučeni u toku 2021. godine u kasarnu „Pero Četković“ u Baru, dok se isporuka 4 brza čamca sa pratećom opremom očekuje u III kvartalu 2023. godine.

Donacije R. Turske

Na osnovu Sporazuma o vojnoj finansijskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske, Republika Turska donira sredstva u periodu od 5 godina od potpisivanja ugovora iz proizvodnog programa turskih kompanija za potrebe Vojske u ukupnoj vrijednosti od 100.000.000,00 TL.

- u toku 2022. godine nije bilo dodijeljenog iznosa od strane Vlade Republike Turske;
- ukupna vrijednost predmeta: 100.000.000,00 TL;
- za oba navedena ugovora isporuka vozila se očekuje u toku 2023. godine.

Donacije Kraljevine Norveške

Na osnovu Sporazuma o donaciji između Ministarstva odbrane Kraljevine Norveške i Ministarstva odbrane Crne Gore u januaru 2022. godine realizovana je donacija medicinske opreme vrijednosti 64.000,00 EUR.

OEBS donacije

Na osnovu Sporazuma o donaciji između OEBS-a i Ministarstva odbrane Crne Gore, a u okviru projekta „Ublažavanje bezbjednosnih rizika povezanih sa SALW/SCA u Crnoj Gori“, u toku 2022. godine realizovana je donacija opremanja tri prostorije u kasarni „Marko Miljanov Popović“ u Podgorici (dvije učionice za obuku pripadnika Vojske i jednu kancelariju za instruktore) kompjuterskom i kancelarijskom opremom u vrijednosti od 34.698,07 EUR.

Pored toga, realizovana je donacija zaštitne opreme od strane OEBS-a, čime smo obezbijedili nabitniji dio nedostajuće opreme u vrijednosti od 27.500,00 EUR.

Donacije Ministarstva

Na osnovu Zaključaka Vlade Crne Gore broj 07-5935/2 od 22.9.2022. godine, a u skladu sa Sporazumom o donaciji između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane R. Slovenije, realizovana je donacija Sloveniji muzejskog eksponata - ronilice „R2-M“, procijenjene vrijednosti 5.000,00 EUR.

Na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore broj 07-6891/2 od 10. novembra 2022. godine, izvršeno je ustupanje dva motorna vozila Fudbalskom klubu „Kom“ iz Podgorice, procijenjene vrijednosti 2.470,00 EUR.

Partnerskim zemljama donirano je ukupno 328,35 tona municije po posebnim zaključcima Vlade Crne Gore.

Ministarstvo je, do sada, u sedam navrata obezbjeđivalo donaciju različitih vrsta humanitarne i vojne opreme, kao i municije i naoružanja Ministarstvu odbrane Ukrajine. Procijenjena vrijednost dosadašnjih donacija je 10.062.905,20 EUR. Donirana oprema obuhvatala je suve dnevne obroke, zaštitnu opremu, ubojna sredstva i rezervne djelove za helikopter. Donirano je ukupno 1.200 komada minobacačke municije, 226 komada protivavionskih sredstava, kao i 2.339.107 komada municije raznog kalibra. Donacije su vršene shodno zaključcima Vlade.

5.3.8 Infrastrukturni projekti u 2022. godini

Realizacijom investicionih radova u vojnom krugu poboljšani su ukupni uslovi za život i rad organizacionih jedinica Ministarstva, Komandi i jedinica Vojske.

Najznačajnije aktivnosti koje su realizovane tokom 2022. godine su:

- Završeni su radovi na rekonstrukciji objekta kuhinje u kasarni „Pero Četković“ u Baru. Vrijednost ovog projekta je 506.571,00 EUR;
- Završeni su radovi na izgradnji trafostanice TS 10/0,4 kV u kasarni „Marko Miljanov Popović“ u Podgorici. Vrijednost ovog projekta je 81.809,31 EUR;
- Završeni su radovi na adaptaciji prostorija za bezbjednu upotrebu Ortopana u Vojnomedicinskom centru u Podgorici. Vrijednost ovog projekta je 6.045,16 EUR;
- Završene su aktivnosti na izradi i reviziji Glavnog projekta za izgradnju Komande Mornarice u kasarni „Pero Četković“ u Baru. Vrijednost usluge iznosi 50.056,00 EUR;
- Završene su aktivnosti na izradi i reviziji Glavnog projekta za rekonstrukciju objekta KN-22 u kasarni „Vladimir Knežević Volođa“ u Pljevljima. Vrijednost usluge iznosi 22.082,50 EUR;
- Završeni su aktivnosti na izradi i reviziji tehničke dokumentacije za izgradnju poligona u kasarni „Breza“ u Kolašinu. Vrijednost usluge iznosi 4.000,00 EUR;
- U toku je izrada Detaljnih urbanističkih planova za kasarne Vojske u: Andrijevici, Kolašinu, Pljevljima, Nikšiću, Podgorici i Baru. Vrijednost ovog projekta je 90.000,00 EUR;
- U toku je realizacija Projekta izgradnje objekta prijavnice u kasarni „13. jul“ u Nikšiću. Vrijednost ovog projekta iznosi od 66.000,00 EUR;
- U toku je realizacija Projekta rekonstrukcije objekta benzinske pumpe u kasarni „Milovan Šaranović“ u Danilovgradu. Vrijednost ovog projekta iznosi 585.000,00 EUR;

- U toku je realizacija Projekata izgradnje hangara i radionice u kasarni „13. jul“ u Nikšiću. Ovaj projekat realizuje se iz Kapitalnog bužeta Uprave za kapitalne projekte. Vrijednost ovog projekta je 2.200.000,00 EUR;
- U toku je realizacija Projekata izgradnje hangara na Vojnom aerodromu „Knjaz Danilo“ u Podgorici. Ovaj projekat realizuje se iz Kapitalnog bužeta Uprave za kapitalne projekte. Vrijednost ovog projekta je 2.900.000,00 EUR;
- U toku je izrada i revizija tehničke dokumentacije za rekonstrukciju bine u kasarni “Milovan Šaranović” u Danilovgradu. Vrijednost usluge iznosi 6.000,00 EUR;
- U toku je izrada i revizija tehničke dokumentacije za izgradnju trafostanice, kaptaže, pomoćnog objekta, perimetrije i video nadzora na SČV Bjelasica. Vrijednost usluge iznosi 29.000,00 EUR;
- U toku je izbor privrednog društva koje će vršiti redovno održavanje objekata Ministarstva i Vojske. Vrijednost ovog projekta je 157.000,00 EUR.

U 2022.godini Direkcija za infrastrukturne projekte realizovala je sljedeće zadatke iz okvira imovinsko-pravnih poslova:

1. Popis nepokretnosti sa kojim upravlja Ministarstvo i to: vojne lokacije, stanovi, poslovni prostori, podrumi i garažna mjesta;
2. Fakturisanje i ispostavljanje mjesečnih računa za zakup poslovnih prostora i knjiženje istih;
3. Knjiženje dnevnih izvoda računa preko kojih se vrši uplata zakupa poslovnih prostora i rasknjižavanje uplata po analitičkim karticama zakupaca;
4. Kontrola i slanje na isplatu računa Skupština etažnih vlasnika stambenih zgrada u kojima se nalaze prazni stanovi i poslovni prostori koje koristi Ministarstvo. Za ovu namjenu u 2022. godini primljeno je i nakon izvršene kontrole, poslato je na isplatu računa u vrijednosti od cca 5.300,00 EUR;
5. Knjiženje dnevnih izvoda računa preko kojih se vrši otkup stanova na rate i rasknjižavanje uplata po analitičkim karticama kupaca;
6. Praćenje uplata kupoprodajne cijene, izdavanje vlasničkih saglasnosti i druge radnje koje podrazumijeva promet nepokretnosti;
7. Prikupljanje i dostavljanje podataka i informacija za potrebe Zaštitnika imovinsko pravnih interesa, Ministarstva finansija i drugih državnih organa;
8. Izrada mišljenja na plansku dokumentaciju koja se dostavlja od strane Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma.
9. Učestvovanje u komisiji za kvalitativni pregled i konačni obračun izvedenih radova;
10. Učestvovanje u komisiji za primopredaju vojnih nepokretnosti na dalje upravljanje korisniku;
11. Priprema i izrada odgovora po zahtjevima fizičkih i pravnih lica, kao i izrada izvještaja i informacija.

Ministarstvo raspolaže sa nepokretnostima na 92 lokacije, na kojima se nalazi 900 objekata visokogradnje, sa pratećim instalacijama vodovoda, kanalizacije, rasvjete i trafostanica, 166 stanova, 75 garažnih mjesta, 33 poslovna prostora i sa 67 podruma. Za funkcionisanje Ministarstva i Vojske potrebno je 27 lokacija, iste su navedene u Dugoročnom planu razvoja odbrane 2019-2028, kao perspektivne vojne lokacije. Sa neperspektivnim vojnim lokacijama će se postupati u skladu sa odlukama Vlade Crne Gore.

Ministarstvo je tokom 2022.godine, nastavilo sa preduzimanjem potrebnih aktivnosti, kako bi se u skladu sa Uredbom o planiranju i uređenju prostora, izgradnji, rekonstrukciji i održavanju vojnih objekata u vojnom krugu (“Sl. list Crne Gore” br.48/08 i 6/14) formirao radarski položaj na lokaciji Zekova glava, na planini Bjelasica, na kojem će se postaviti radarski sistem za potrebe Vojske. Zaključeni su ugovori za izradu i reviziju Glavnog projekta za izgradnju objekta za postavljanje

radarskog sistema na lokaciji Zekova glava na planini Bjelasica. Kapitalnim budžetom Uprave za kapitalne projekte za 2022.godinu, predviđena su sredstva za izbor privrednog društva koje će izvoditi radove na izgradnji predmetnog objekta. Tokom 2023. godine nastaviće se sa aktivnostima na formiranju radarskog položaja na lokaciji Zekova glava na planini Bjelasica, imajući u vidu da se radi o višegodišnjem projektu.

Ministarstvo i Kontrola letenja Srbije i Crne Gore „SMATSA“, d.o.o., imali su zaključen Ugovor o dugoročnom zakupu nepokretnosti, kojim je „SMATSA“ koristila lokaciju Vrsuta u opštini Bar. Kako „SMATSA“ nije uredno izmirivala obaveze iz zaključenog ugovora o dugoročnom zakupu, stoga je Ministarstvo pokrenulo postupak za raskid predmetnog ugovora i zaključen je Sporazum o raskidu ugovora o dugoročnom zakupu broj 07-810/22-2944 od 11.4.2022.godine. Nakon raskida ugovora, Ministarstvo je uputilo zahtjev Upravi za katastar i državnu imovinu-Područna jedinica Bar, za brisanje zabilježbe ugovora o dugoročnom zakupu na nepokretnostima koje čine lokaciju Vrsuta u Baru. Postupajući po zahtjevu Ministarstva, Uprava za katastar i državnu imovinu-Područna jedinica Bar, donijela je Rješenje broj 954-2126/2022 od 17.5.2022.godine, kojim je usvojila zahtjev Ministarstva i izbisana je zabilježba ugovora o dugoročnom zakupu, tako da na nepokretnostima koje čine lokaciju Vrsuta, nema upisanih tereta.

Lokacija Veliki Štuoc na Žabljaku, na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore broj 07-152 od 11.9.2020.godine, proglašena je kao lokacija za čijim korišćenjem Vojska više nema potrebu. Istim Zaključkom određeno je da se predmetna lokacija preda na dalje upravljanje Upravi za imovinu (sadašnjoj Upravi za katastar i državnu imovinu). Formirana je radna grupa koja će izvršiti primopredaju lokacije Upravi za katastar i državnu imovinu, ali zbog konfiguracije terena, vremenskih uslova i velike nadmorske visine, primopredaja lokacije Veliki Štuoc na Žabljaku izvršena je u julu 2022.godine.

Na osnovu Odluke Ministarstva odbrane broj 0702-041/22-2397/2 od 13.9.2022.godine, Zaključen je Ugovor o kupoprodaji UZZ br.733/2022 od 7.10.2022.godine, kojim je izvršena prodaja poslovnog prostora u Tivtu, u naselju Seljanovo E-2, Kotorska 2, površine 60m², na katastarskoj parceli 352, iz LN 2065 KO Tivat, PD-1, po cijeni od 65.710,00 EUR.

U skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore, u zakup se izdaju sljedeći vojni objekti i zemljište:

1. Dio vojnog zemljišta na vojnom aerodromu „Knjaz Danilo“ u Podgorici – Zakupac „Adriatic Properties“ d.o.o. Budva, po Ugovoru o dugoročnom zakupu nepokretnosti broj 807-4294/18 od 16.05.2018. godine, sa mjesečnom zakupninom od 2.500,00 EUR (računi MO CG br. 832-214-43 i br. 832-1087-40).
2. Vojni kompleks „Dizdarica“ – Zakupac JP „Čistoća“ Herceg Novi, po Ugovoru o zakupu nepokretnosti, br. 781-15 od 05.12.2005. godine, sa mjesečnom zakupninom od 222,30 EUR (račun MF CG 832-52007-55).
3. U 2022. godini nastavljen je zakup za 8 poslovnih prostora, od čega u Podgorici 7 i Nikšiću 1. Po Zaključku Vlade Crne Gore, br. 07-1683 od 22.06.2017. godine, predviđena je prodaja svih 8 poslovnih prostora, uz napomenu da su ugovori o zakupu istekli i da su, u skladu sa članom 624. Zakona o obligacionim odnosima („Sl. list CG“ broj 47. od 07.08.2008. godine), produženi pod istim uslovima i neodređenog trajanja. Novčana sredstva od izdavanja poslovnih prostora uplaćuju se na račun Ministarstva finansija broj 832-50227-55.

Pored zakupa poslovnih prostora, objekata i zemljišta, Direkcija za infrastrukturne projekte realizuje i aktivnosti koje se odnose na obračun i vođenje evidencije plaćanja otkupa stanova. Uplate za otkup stana vrše se preko računa Ministarstva finansija broj 832-215-37. Od zakupa poslovnih prostora, objekata, zemljišta i otkupa stanova, u 2022 godini ostvareni su značajni prihodi koji se uplaćuju u budžet Crne Gore uplatom na račune Ministarstva finansija i na račune Ministarstva što je prikazano u prilogu br. 3.

5.3.9 Standardizacija i kodifikacija u odbrani

U Direkciji za standardizaciju, kodifikaciju i kvalitet vrše se poslovi koji se odnose na politiku standardizacije, izradu nacrtu i predlaganje usvajanja standarda odbrane, praćenje i predlaganje prihvatanja i promjene standarda NATO-a, praćenje i usaglašavanje interoperabilnosti, vođenje registra i baze standarda odbrane, odbrambenu industriju, vođenje evidencija koje prate proizvodnju naoružanja i vojne opreme, izradu kriterijuma za ocjenu ispunjenosti uslova za proizvodnju naoružanja i vojne opreme, kontrolu uslova za izdavanje dozvole za proizvodnju naoružanja i vojne opreme, kodifikaciju, izradu kataloga kodifikovanih pokretnih stvari i sredstava, upravne i stručne poslove vezane za razvoj kataloga kodifikovanih pokretnih stvari, upravne i stručne poslove vezano za razvoj kodifikacionog sistema, kodifikaciju pokretnih stvari u skladu sa NATO sistemom kodifikacije i kvaliteta, osiguranje kvaliteta u oblasti odbrane, izradu kriterijuma i procedura za provjeru i ocjenjivanje sistema kvaliteta za ocjenjivanje usaglašenosti sistema upravljanja i procesa u skladu sa tehničkim propisima, upravnim i stručnim poslovima po NATO AQAP standardima, predstavljanje Ministarstva u stručnim i civilnim i NATO organima i panelima za standardizaciju, kodifikaciju, odbrambenu industriju i kvalitet, obavljanje i drugih poslova iz djelokruga Direkcije.

Direkcija za standardizaciju je u toku godine inicirala, organizovala, administrirala i pratila proces standardizacije kroz sljedeće aktivnosti:

- Vršenje poslova izvještavanja NATO-u o potvrđivanju i implementaciji standarda (e-ratification tool) tokom cijele godine;
- Utvrđivanje Plana standardizacije za 2022. godinu;
- Predstavljanje Ministarstva i Vojske u međunarodnim okvirima kroz učešće na Komitetu za standardizaciju (Committee for Standardization (CS)), Menadžment grupi za standardizaciju (Standardization Management Group (SMG));
- Organizovanje 2 edukacijska modula za sve Nosioce poslova standardizacije u Ministarstvu i Vojsci sa eminentnim predavačima iz R. Grčke;
- Organizovanje serije sastanka pojedinačno i kolektivno sa svim Nosiocima poslova standardizacije u cilju edukacije i razmjene iskustava tokom čitave godine.

U cilju realizacije potvrđivanja i implementacije NATO standarda sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- Nosiocima poslova standardizacije do sada su dostavljeni zahtjevi za davanje predloga Nacionalnog odgovora o potvrđivanju (ratifikaciji, namjeravanoj implementaciji) za ukupno 610 standarda (dati predlozi za 326 standarda), preko platforme „e-ratification tool“ unešena 324 standarda – od čega su 274 aktivna odgovora;
- Nosiocima poslova standardizacije do sada su dostavljeni zahtjevi za davanje predloga Nacionalnog odgovora o implementaciji NATO standarda za ukupno 25 standarda (dati predlozi za 23 standarda), preko platforme uneseno svih 23 standarda;

U cilju realizacije Plana standardizacije za 2022. godinu sprovedene su sledeće aktivnosti:

- Zaključno sa usvojenim Planom standardizacije za 2022. godinu imamo 166 aktivnih standarda odbrane;
- Planom standardizacije za 2022. godinu došlo je do mijenjanja postojećih edicija standarda odbrane sa novoizdanim edicijama NATO standarda. 17 standarda je obuhvaćeno Planom standardizacije za izmjenu.

Tokom 2022. godine, realizovane su sljedeće obaveze proistekle iz članstva Crne Gore u NATO kodifikacionom sistemu:

- Dodjela koda Sjevernoatlantskog saveza NCAGE koda (NATO Commercial and Government Entity (NCAGE)) pravnim licima sa sjedištem u Crnoj Gori kao i upravni i stručni poslovi vezani za vođenje registra dodijeljenih kodova;
- Dodjela NATO skladišnog broja (NATO Stock Number (NSN)) za proizvode crnogorskih proizvođača, kao i upravni i stručni poslovi vezani za vođenje registra dodijeljenih skladišnih brojeva;
- Vođenje registra skladišnih brojeva za strana sredstva koja se koriste u Vojski Crne Gore;
- Kontribucije proistekle iz članstva u NATO kodifikacionom sistemu (Nato Codification System (NCS)) i
- Ostali upravni i stručni poslovi vezani za razvoj NATO kodifikacionog sistema.

U 2022. godini dodijeljeno je 48 NCAGE kodova (26 privrednim društvima, 21 nevladinim organizacijama, 1 ostalim subjektima), a za 19 subjekata promijenjeni su podaci u NCAGE kodu. Kodifikovan je 21 novi proizvod i tim proizvodima je dodijeljen NSN broj. Za 2 proizvoda proizvedena u Crnoj Gori sa dodijeljenim NSN brojem, pristigao je inostrani zahtjev za upis korisnika. Podaci vezani za NCAGE kodove i NSN brojeve su razmijenjeni kroz NATO mejlboks sistem (NATO Mailbox System (NMBS)) radi objavljivanja u NATO glavni katalog referenci za logistiku (NATO Master Catalogue of References for Logistics (NMCRL)) koji uređuje i objavljuje NATO agencija za podršku i nabavke (NSPA).

Po pitanju NATO redizajnirane razmjene podataka (NATO Data Exchange Redesign (NDER)) koja predstavlja korjenitu i najobimniju transformaciju NCS od njegovog uspostavljanja u NATO, nakon 10.1.2022. razmjena u NCS se vrši isključivo sa podacima u XML formatu. Tokom 2022. godine kodifikacioni instrument, softver Bulcod, koji koristi Ministarstvo, je ažuriran sa 3 dvomjesečne nadogradnje baza podataka prosljeđene od strane NSPA; softveru su, u skladu sa izmjenama u Savezničkoj publikaciji za kodifikaciju br. 1 (ACodP1 - Allied Codification Publication No 1), u dva navrata pridodati novi moduli.

Ispunjene su i obaveze periodičnog izvještavanja prema NATO komitetu AC/135, u vidu slanja polugodišnjih ESR2 i ESR4 izvještaja (Electronic Statistics Report (ESR)).

Ugovorom o sponzorstvu Crne Gore u NCS, zaključenom između Ministarstva i NATO komiteta AC/135, predviđena je kontribucija u odgovarajućem iznosu proporcionalno statusu i obimu učešća. Kontribucija obuhvata članarinu kao i usluge korišćenja NATO Mailbox System, NATO Automated Business System (NABS) i korišćenja jedne licence web izdanja kataloga NATO Master Catalogue of References for Logistics (NMCRL). Za 2022. godinu je, na ime ovih kontribucija, NSPA agenciji uplaćen iznos od 3.250,00 EUR, na osnovu člana 40 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, a u vezi sa utvrđenim finansijskim obavezama Crne Gore prema međunarodnim organizacijama. Navedena sredstva su planirana Planom budžeta Ministarstva za tekuću godinu.

U toku 2022. godine, predstavnici Ministarstva učestvovali su u radu interesorne radne grupe pod pokroviteljstvom Privredne Komore Crne Gore (8 sastanaka) sa ciljem izmjene postojećeg Uputstva za učešće zainteresovanih privrednih subjekata na NATO objavljene tendere. Trenutni predlog Nacrta ovog Uputstva je u Sekretarijatu za zakonodavstvo. Takođe, pružena je stručna podrška povodom izrade Nacrta Zakona o proizvodnji naoružanja i vojne opreme, koji je u nadležnosti Ministarstva za ekonomski razvoj i turizam.

5.3.10 Realizacija Plana javnih nabavki

Na osnovu odobrenog budžeta, Ministarstvo je izradilo i donijelo planove nabavki za budžetsku 2022. godinu i to:

- Plan javnih nabavki broj 0705-426/22-458/2 od 24. januara 2022. godine,
- Plan jednostavnih nabavki (do 5.000,00 EUR) broj 0705-426/22-458/3 od 3. februara 2022. godine,
- Plan posebnih javnih nabavki u oblasti odbrane i bezbjednosti br.0705-426/22-458/5 od 3. februara 2022. godine.

Godišnji plan javnih nabavki sadrži podatke propisane Zakonom o javnim nabavkama. Plan javnih nabavki čine sve javne nabavke čije se sprovođenje planira u tekućoj budžetskoj godini. Plan javnih nabavki sadrži i nabavke u oblasti odbrane i bezbjednosti definisane članom 175 Zakona o javnim nabavkama (ZJN). Za nabavke vrijednosti do 5000 EUR na godišnjem nivou kao i nabavke predviđene članom 176 ZJN donose se posebni planovi.

Planom javnih nabavki bilo je predviđeno sprovođenje 108 postupaka nabavki, od čega 53 postupaka za nabavku roba, 8 postupaka za nabavku radova i 47 postupaka za nabavku usluga, ukupne procijenjene vrijednosti u iznosu od 10.550.245,88 EUR, bez uračunatog PDV-a, odnosno 12.583.360,90 EUR sa uračunatim PDV-om (PDV je u vrijednosti od 2.033.115,02 EUR), koja sredstva su u cjelosti planirana odobrenim budžetom za tekuću godinu. Budžetom su planiranja sredstva u iznosu od 8.569.254,14 EUR bez uračunatog PDV-a (PDV je u vrijednosti od 1.617.106,76 EUR), a iz sopstvenih Prihoda, za 4 postupka javne nabavke, planirana su sredstva u iznosu od 1.980.991,74 EUR bez uračunatog PDV-a (PDV je u vrijednosti od 416.008,26 EUR). U toku budžetske 2022. godine tri puta je izmijenjen Plan javnih nabavki i krajnjom izmjenom plana (0704-426/22-9490 od 30.11.2022.g.) planirano je 117 postupaka javnih nabavki, od čega 57 postupaka za nabavku roba (2 stavke obrisane), 8 postupaka za nabavku radova i 52 postupka za nabavku usluga (6 stavki obrisano), ukupne procijenjene vrijednosti 11.608.977,83 EUR bez uračunatog PDV-a odnosno 13.895.353,44 EUR sa uračunatim PDV-om (PDV je u vrijednosti od 2.286.375,61 EUR.).

Planom posebnih javnih nabavki u oblasti odbrane i bezbjednosti predviđeno je sprovođenje 30 postupaka nabavki, od čega 15 postupaka za nabavku roba, 1 postupak za nabavku radova i 14 postupaka za nabavku usluga, ukupne procijenjene vrijednosti u iznosu od 1.346.696,07 EUR bez uračunatog PDV-a, odnosno 1.625.302,24 EUR sa uračunatim PDV-om (PDV je u vrijednosti od 278.606,17 EUR), koja sredstva su u cjelosti planirana odobrenim budžetom za 2022. godinu. U toku budžetske 2022. godine četiri puta je izmijenjen Plan posebnih javnih nabavki u oblasti odbrane i bezbjednosti, pa je krajnjom izmjenom plana (0704-426/22-9666 od 06.12.2022.g) predviđeno 34 postupka nabavki, od čega 15 postupaka za nabavku roba, 1 postupak za nabavku radova i 18 postupaka za nabavku usluga, ukupne procijenjene vrijednosti u iznosu od 1.981.739,77 EUR bez uračunatog PDV-a, dok ukupna procijenjena vrijednost iznosi 2.388.980,12 EUR sa uračunatim PDV-om.

Planom jednostavnih nabavki predviđeno je sprovođenje 47 postupaka nabavki, od čega 18 postupaka za nabavku roba i 29 postupaka za nabavku usluga, ukupne procijenjene vrijednosti u iznosu od 153.891,74 eura bez uračunatog PDV-a, odnosno 186.209,00 EUR sa uračunatim PDV-om (PDV je u vrijednosti od 32.317,26 EUR), koja sredstva su u cjelosti planirana odobrenim budžetom za tekuću godinu.

Tokom budžetske 2022. godine su izvršene četiri izmjene ovog plana i krajnjom izmjenom plana (0704-426/22-10115 od 15.12.2022.g) je predviđeno sprovođenje ukupno 84 postupka, od čega 30 postupaka za nabavku roba i 54 postupaka za nabavku usluga, ukupne procijenjene vrijednosti u iznosu od 299.380,62 EUR bez uračunatog PDV-a, dok ukupna procijenjena vrijednost iznosi 362.250,55 EUR sa uračunatim PDV-om.

6. INFORMACIONO-KOMUNIKACIONI SISTEMI

Informaciono-komunikacioni sistemi (IKS) u Ministarstvu funkcionisali su na osnovu smjernica iz Godišnjeg plana rada Ministarstva, Strategije sajber bezbjednosti Crne Gore, Strategije sajber bezbjednosti Ministarstva i Vojske, mjesečnih planova za uspostavljanje i kontrolu rada IKS i dnevnog angažovanja pripadnika Službe.

Aktivnosti koje su preduzete u cilju unaprjeđenja sajber odbrane u toku 2022. godine obuhvatale su:

- Povećanje kapaciteta u Kancelariji za sajber operacije (Cyber Operations Centre (CyOC)) Ministarstva kroz nabavku forezničkih alata i alata za otkrivanje ranjivosti IKS;
- Nabavku sistema za aktivnu pretragu malicioznih prijetnji;
- Unaprjeđenje bezbjednosti D1 mreže (računarska mreža Vlade Crne Gore) kroz nabavku zaštitne mrežne opreme na udaljenim lokacijama Ministarstva;
- Instalaciju novog anti-spam sistema za elektronsku poštu u mreži Vojske (C1) i mreži D1;
- Nabavku mrežne opreme za „back up“ i „disaster recovery site“ sisteme Ministarstva i Vojske.

Realizovane su predviđene aktivnosti iz akcionog plana Strategijom sajber bezbjednosti Ministarstva i Vojske i ugovori o nabavkama i implementaciji rješenja iz oblasti IKS i sajber bezbjednosti. U toku 2022. godine Služba je izradila nacрте pravilnika koji regulišu rad Tima za reagovanje na sajber incidente (Cyber Incident Response Team (CIRT)) Ministarstva i Vojske.

Sprovedeni su programi edukacije 226 zaposlenih Ministarstva i Vojske, iz oblasti zaštite informacija i sajber bezbjednosti (Security Awareness Program). Do kraja 2022. godine biće izmirene obaveze koje proizilaze iz članstva Crne Gore u NATO Centru izvrsnosti za kooperativnu sajber odbranu u Estoniji (NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (NATO CCD COE)), u iznosu od 25.000,00 EUR.

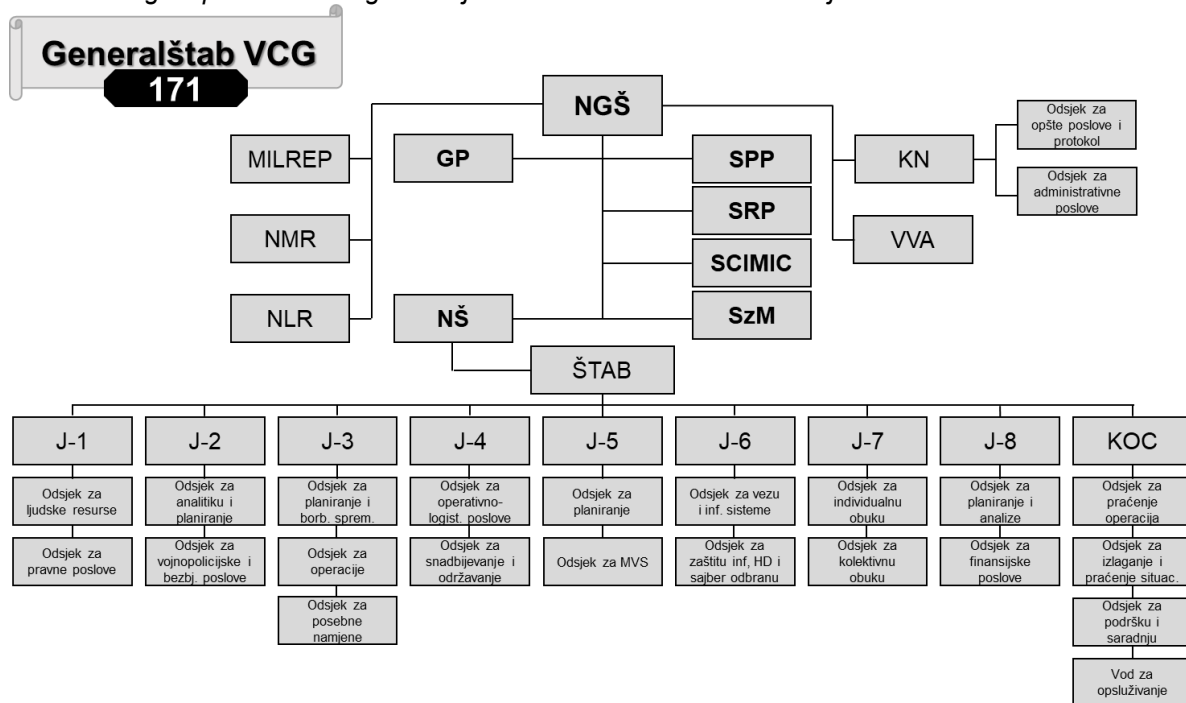
7. VOJSKA

7.1.1 Ključne organizacijsko - formacijske promjene

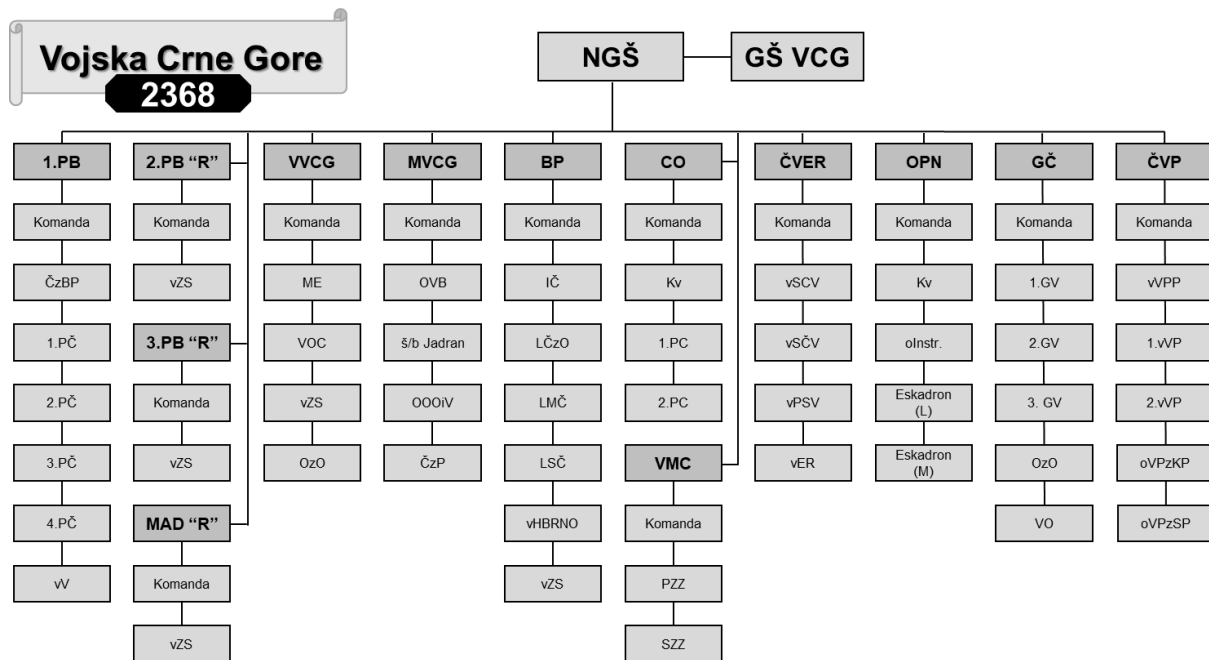
U skladu sa Odlukom Vlade o izmjeni Odluke o organizacijsko-formacijskoj strukturi i veličini Vojske Crne Gore broj 07-6009 od 22.09.2022. godine, u prvoj polovini 2023. godine realizovaće se preformacija Vojske, odnosno formiranje tri samostalne jedinice nivoa čete, i to: Gardijska četa, Četa vojne policije i Odred posebne namjene (Pomorski odred). Formiranje pomenutih jedinica realizovaće se kroz njihovo izdvajanje iz sastava Bataljona za borbenu podršku, koji će se pomenutom Odlukom Vlade Crne Gore rasformirati. Bitno je pomenuti da se pomenutom Odlukom Vlade Crne Gore brojna veličina Vojske ne mijenja i ostaje 2368.

Shodno navedenom, Generalštab Vojske izradio je Dinamički plan za preformiranje Vojske u kom su, između ostalog, definisani zadaci, nosioci pojedinačnih zadataka i rokovi za izvršenje istih.

Slika 1: Pregled predložene organizacijske strukture Generalštaba Vojske

Slika 2: Pregled predložene organizacijske strukture jedinica Vojske

7.1.2 Učešće Vojske u međunarodnim misijama i operacijama

Učešće crnogorskih vojnika u međunarodnim misijama i operacijama sprovodi se u skladu sa Zakonom o upotrebi jedinica Vojske u međunarodnim snagama i učešću pripadnika operativne jedinice za zaštitu i spašavanje, policije i zaposlenih u organima državne uprave u mirovnim misijama i drugim aktivnostima u inostranstvu. Pored toga, za svaku pojedinačnu misiju ili operaciju Skupština donosi posebnu odluku o angažovanju. U protekloj godini u međunarodnim misijama i operacijama ukupno su bila angažovana 54 pripadnika, od kojih 6 žena.

Vojska je tokom 2022. godine angažovala svoje pripadnike u sljedećim međunarodnim misijama/operacijama, kao i u dvije NATO aktivnosti:

- 15 pripadnika je bilo angažovano u Misiji Evropske unije „ATALANTA“ (European Union Naval Force (EU NAVFOR)). Riječ je o pomorskim snagama Evropske unije u vodama Adenskog zaliva, kod obale Somalije;
- jedan pripadnik je bio angažovan Misiji Evropske unije za obuku u Republici Mali (European Union Training Mission (EUTM)),
- jedan pripadnik je bio angažovan u Misiji Ujedinjenih nacija u Zapadnoj Sahari (United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara (UN MINURSO));
- dva pripadnika su bila angažovana u NATO snagama na Kosovu (NATO Kosovo Forces (KFOR));
- jedan pripadnik je bio angažovan u NATO Misiji u Iraku (NATO Mission Iraq (NMI))
- 31 pripadnik je bio angažovan u NATO aktivnost pojačanog isturenog prisustva (NATO enhanced Forward Presence (NATO eFP)) u Letoniji;
- 3 pripadnika su bila angažovana u NATO Borbenoj grupi pojačane budnosti (NATO enhanced Vigilance Activity (NATO eVA)) u R. Bugarskoj;

„EU NAVFOR - ATALANTA“⁴

U vezi sa EU operacijom „ATALANTA“, od početka angažovanja pripadnika Vojske, zaključno sa 4.12.2022. godine, bilo je angažovano 90 pripadnika Vojske.

Operaciju EU NAVFOR „ATALANTA“ pripadnici Vojske realizuju putem:

- ukrcavanja na savezničke brodove angažovane u pomorskoj operaciji, u saradnji sa mornaricama Republike Italije i Španije (štabni oficiri na brodovima Komande snaga);
- slanja Samostalnih timova za zaštitu brodova (Autonomous Vessel Protection Detachment (AVPD)) na trgovačke brodove koji su angažovani na Svjetskom programu hrane (World Food Programme (WFP)) u pomorskom području od Džibutija do Kenije i Tanzanije. Do sada je u operaciji angažovano 5 AVPD timova. Peti AVPD tim sa angažovanja se vratio 10.4.2022. godine.

EUTM u Republici Mali⁵

U ovoj EU Misiji, do sada je učešće uzelo 14 oficira Vojske. Nakon zaošttravanja političke situacije u R. Mali i povlačenjem pripadnika većine zemalja učesnica, Crna Gora je odlučila da od 29.4.2022. godine suspenduje dalje angažovanje u navedenoj misiji.

⁴ Evropska unija je u decembru 2008. godine formirala pomorske snage EU NAVFOR Somalija i pokrenula pomorsku operaciju "EU NAVFOR „ATALANTA" kao odgovor na rastući nivo piraterije i oružanih pljački na morskom prostoru tzv. "Roga Afrike" i u Indijskom okeanu.

⁵ Savjet EU je, u januaru 2014. godine, odobrio formiranje misije Zajedničke bezbjednosne i odbrambene politike kao podršku obuci i reorganizaciji vojnih snaga R. Mali. Već od maja, 2014. godine Vojska učestvuje u misiji EU EUTM u R. Mali sa jednim logističkim oficijom koji je angažovan na dužnosti vođe instruktorskog logističkog tima sa zadatkom da vrši obuku pripadnika OS Republike Mali.

Misija UN MINURSO⁶

U ovoj misiji, ukupno do sada, učestvovalo je 7 oficira/ki Vojske. Povratak oficirke Vojske iz Misije realizovan je 15. marta 2022. godine.

Operacija NATO KFOR⁷

Odlukom Skupštine Ministarstvo je obavezano da uputi do dva pripadnika u navedenu misiju. Na prijedlog načelnika Generalštaba i saglasnost ministra odbrane, Vojska je 30.9.2022. godine uputila jednog podoficira na dužnost štabnog podoficira za bezbjednosno-administrativne poslove sa sjedištem u bazi „Film City“ u Prištini i proširila svoje učešće u NATO Operaciji KFOR na dva pripadnika.

NATO Misija u Iraku (NMI)

Na samitu NATO-a u Briselu u julu 2018. godine, na zahtjev Vlade Iraka, saveznički lideri su pokrenuli savjetodavnu misiju i misiju izgradnje kapaciteta u Iraku („NATO Mission in Iraq“ (NMI)) koja je uspostavljena u oktobru 2018. Pored zemalja članica učestvuju i Australija, Kraljevina Švedska i Finska. U toku 2021. godine misija je proširena, kako je dogovoreno sa Vladom Iraka. Skupština Crne Gore 26. saziva, na Šestoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasjedanja u 2019. godini, dana 17. decembra 2019. godine, donijela je Odluku o upućivanju do dva pripadnika Vojske Crne Gore, uz mogućnost rotacije, u NATO misiju u Republici Irak (NATO Mission Iraq - NMI), ("Službeni list CG", broj 70/19). Prvog pripadnika Vojska je uputila 19. juna 2021. godine koji je bio angažovan do 14. januara 2022. godine. Pripadnici Vojske upućeni u NMI misiju angažuju se u okviru Diplomatskog centra u Bagdadu (BDSC), na dužnosti logističkog podoficira sa angažovanjem na vojnom dijelu bagdadskog međunarodnog aerodroma. Trenutno se u misiji nalazi jedan podoficir koji je na angažovanje upućen 7.11.2022. godine.

NATO Aktivnost ojačanog isturenog prisustva (eFP)⁸

Trenutno je angažovan deveti crnogorski kontigent (IX MNECON), sastava jednog oficira raspoređenog na štabnim dužnostima i artiljerijskog odjeljenja 9 pripadnika koji su angažovani u sastavu slovenačkog kontingenta, u Borbenoj grupi Letonija, pod komandom OS Kanade. Kontingent je smješten u kampu „Adaži“ kod Rige i angažovanje će im trajati do šest mjeseci. Na zadatak je upućen 8.12.2022. godine.

NATO Borbena grupa pojačane budnosti (eVA BGR)

Skupština Crne Gore donijela je odluku broj 00-72/22-15/4 od 28. jula 2022. godine, kojom se u sastav snaga Sjevernoatlanskog saveza u svrhu odgovora na krize upućuje do 60 pripadnika Vojske. Shodno navedenoj odluci, Ministarstvo u drugoj polovini januara 2023. godine planira

⁶ Misija Ujedinjenih nacija za referendum u Zapadnoj Sahari (United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara - UN MINURSO) uspostavljena je Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija broj 690 od 29. aprila 1991. godine. Na osnovu Odluke Skupštine Crne Gore, Vojska je uzela učešće u Misiji UN MINURSO u Zapadnoj Sahari 11. novembra 2016. godine slanjem dva oficira. Od oktobra 2018. godine Vojska učestvuje u Misiji sa jednim oficirima. Pripadnici Vojske u ovoj misiji su angažovani u sastavu timova vojnih posmatrača UN, koji realizuju patrole radi sagledavanja situacije, kontrole poštovanja mirovnog sporazuma i izvještavanja nadležnih tijela UN. Na osnovu preporuke komande misije, Vojska od decembra 2020. godine upućuje pripadnike u navedenu mirovnu misiju. Prvi kontingent, sastava dva oficira, je poslat u misiju 2016. godine.

⁷ Na osnovu Odluke Skupštine Crne Gore, Vojska učestvuje u operaciji KFOR na Kosovu sa štabnim oficirima (od 18. oktobra 2018. godine) na dužnosti zamjenika načelnika za inženjeriju u Odjeljenju za inženjeriju i planove u komandi misije (Priština, baza „Film City“). Do sada je upućeno ukupno šest oficira Vojske. Vremenski period trajanja prve tri rotacije bio je godinu dana, od četvrte rotacije period angažovanja pripadnika Vojske je šest mjeseci.

⁸ Vojska je započela angažovanje u NATO aktivnosti pojačanog isturenog prisustva u Letoniji (Enhanced Forward Presence - eFP) 10. decembra 2018. godine upućivanjem raznorodnih jedinica jačine jednog odjeljenja, u okviru Kanadske borbeno grupe koja je stacionirana u bazi „Adaži“ Riga, Republika Letonija. Vojska svoje angažovanje u Kanadskoj borbenoj grupi realizuje u sklopu jedinica Vojske Slovenije koja je ujedno i logistički oslonac našim jedinicama u pripremama i tokom angažovanja. Tokom priprema, obuke i opremanja jedinice Vojske zajedno sa Oružanim snagama Slovenije prolaze preduputnu obuku i ocjenjivanje u Sloveniji. Dosadašnje angažovanje realizovano je kroz upućivanje VIII raznorodnih kontingenata nivoa odjeljenja i jednog štabnog oficira (ukupno upućeno 70 lica/VIII kontingenata).

upućivanje 36 pripadnika Vojske u Borbenu grupu pojačane budnosti (eVA) u Republiku Bugarsku (štabni oficir u komandi borbene grupe, pješadijski vod – 28 PV, tim vojne policije – 5 PV, logistička podrška – 2 lica).

Ministarstvo odbrane Republike Bugarske, kao zemlja domaćin (HN) i Ministarstvo odbrane Republike Italije, kao vodeća zemlja (FN), u decembru 2022. godine, zaključile su Tehnički sporazum kojim su utvrđena osnovna načela koja regulišu uspostavljanje eVA Bugarska, te način pružanje podrške zemlje domaćina (HNS) vodećoj zemlji (FN) i državama koje pružaju doprinos (CN), kao i ostale odgovornosti učesnika ove aktivnosti na teritoriji Republike Bugarske. Tehnički sporazum definiše administrativne, pravne, finansijske i druge aspekte koji će se primijeniti na aktivnosti u pogledu planiranja i sprovođenja eVA Bugarska.

Sredinom decembra 2022. godine Crna Gora uputila je tri pripadnika i to: jednog štabnog oficira, jednog podoficira i jedno civilno lice, dok je upućivanje ostataka kontingenta planirano za drugu polovinu januara 2023. godine.

7.1.3 Angažovanje Vojske u podršci drugim institucijama (Civil Military Cooperation (CIMIC))

Vojska za podršku drugim institucijama (III misija Vojske) angažuje svoje snage i sredstva po zahtjevu i ukazanoj potrebi. Obim angažovanja Vojske definiše se na osnovu iskazanih potreba i raspoloživih resursa. Vojska je u 2022. godini izvršavala veliki broj zadataka u okviru podrške drugim institucijama, a pregled najznačajnijih aktivnosti prikazan u tabeli u prilogu broj 4.

Težište angažovanja Vojske u 2022. godini odnosilo se na realizaciju sljedećih zadataka: pružanje pomoći civilnim institucijama u borbi protiv širenja virusa COVID-19, angažovanje inženjerske jedinice u realizaciji radova na održavanju i rekonstrukciji lokalnih puteva širom Crne Gore, angažovanje ljudstva i vojnih helikoptera na gašenju brojnih požara tokom proljeća i ljeta, hitnih prevoženja povrijeđenih, pretraga korita rijeka i potraga za unesrećenima, angažovanje mješovitih patrola, zajedno sa Upravom policije, u graničnom pojasu sa Republikom Albanijom, a u cilju spriječavanja ilegalnih prelazaka državne granice. U Vojno medicinskom centru je, kao ispomoć JU Dom zdravlja Podgorica, nastavljeno sa vankcinisanjem građana (vakcina protiv virusa COVID 19), te je tokom 2022. godine vakcinisano 778 građana.

Tokom marta, jula, avgusta i septembra mjeseca 2022. godine Crnu Goru su zahvatili brojni požari uzrokovani sušom i ljudskim faktorom. U skladu sa zahtjevima Direktorata za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova, Generalštab Vojske angažovao je helikoptersku eskadrilu Vazduhoplovstva i jedinice Kopnene Vojske. U skladu sa Odlukom Savjeta za odbranu i bezbjednost iz 2022. godine, pripadnici Vojske (do 16 lica) su i ove godine bili angažovani na zadacima pružanja podrške Upravi policije u kontroli državne granice. Mješovite patrole pripadnika Vojske i Uprave policije su bile angažovane u zoni Karaule granične policije „Krenza“ u opštini Tuzi. Takođe, doprinos Vojske bio je u razvoju i poboljšanju putne infrastrukture na teritorijama opština: Podgorica, Bar i Kolašin. Pored navedenog, pomoć Vojske je pružena i prilikom čišćenja snijega u opštini Nikšić, uređenja plaže na Adi Bojani, pripreme za letnju sezonu Opštine Ulcinj i uređenja prostora za voćnjak za JU „Kakaricka gora“. Inženjerska jedinica Vojske, na osnovu ugovora o poslovno-tehničkoj saradnji i potpisanim sporazumima, u toku 2022. godine realizovala je rekonstrukcije puteva u dužini 8,3 km puteva i izvršila uređenje (nasuto i rasplanirano) oko 20.000 m² plaže i 400 m² terena. Ostvareno je 959 nč sa inženjerskom mehanizacijom i pređeno 16.714 km za prevoženje materijala, demontiran je most Bejli u dužini od 39 m na rijeci Vruji u opštini Gusinje.

Realizovano je niz aktivnosti u cilju podrške, i to: državnom protokolu, državnim delegacijama, sportskim savezima, lovačkim udruženjima, dječijim organizacijama, obilježavanje raznih memorijala i svečanosti, NVO organizacijama i vaspitno – obrazovnim ustanovama i dr.

Broj angažovanja, obim i vrsta, ukazuju na potrebu daljeg unaprijeđenja civilno-vojne saradnje (Civil Military Cooperation (CIMIC)) i cjelokupno unaprijeđenje sposobnosti Vojske. U dopunjenoj organizacijsko formacijskoj strukturi Generalštaba Vojske ugrađeno je i popunjeno mjesto savjetnika Načelnika Generalštaba za CIMIC. Tokom godine u saradnji sa Kancelarijom za odbrambenu saradnju SAD u Crnoj Gori realizovani su radovi na izradi platformi za šatore u Kasarni „Breza“ u Kolašinu uz pomoć Oružanih snaga SAD-a.

7.1.4 Obuka, obrazovanje i stručno usavršavanje kadra

Obuka, obrazovanje i usavršavanje pripadnika Vojske djelovi su jedinstvenog procesa vojno-stručnog osposobljavanja u cilju dostizanja zahtijevanih sposobnosti za izvršavanje dodijeljenih misija i zadataka.

Obuke pripadnika Vojske planirane su i izvršene u skladu sa Doktrinom obuke, Uputstvom za upravljanje obukom, Instrukcijom za obuku, Smjernicama za obuku jedinica, planovima bilateralne saradnje. Fokus obuke je bio na dostizanju, unapređenju i održavanju sposobnosti jedinica Vojske u cilju kvalitetnog izvršavanja zadataka koji proističu iz definisane misije Vojske. U cilju unapređenja obuke u narednom periodu, Odjeljenje za obuku (J-7) Generalštaba Vojske je izradilo prijedlog Doktrine obuke Vojske Crne Gore i prijedlog Standardnih operativnih procedura (SOP) za upravljanje obukom, kojima će se unaprijediti dosadašnja akta koja su se odnosila na obuku.

Pored navedenog, proces obuke usmjeravali su i zadaci poput osposobljavanja deklariranih jedinica, realizacija karijernih kurseva, stručno-specijalističko usavršavanje i izučavanje stranih jezika u zemlji i inostranstvu.

Specifičan i neizostavan segment osposobljavanja bila je vatrena obuka i imala je značajan udio u realizovanim aktivnostima jedinica. Gađanja su realizovana u skladu sa važećim Uputstvom i programom gađanja iz pješadijskog naoružanja. U toku 2022. godine Odjeljenje za obuku (J-7) Generalštaba započelo je sa izradom novog Uputstva i programa gađanja iz pješadijskog naoružanja.

Do iznalaženja rješenja vezano za vježbovno-strelišnu prostoriju u Crnoj Gori, gađanja sa artiljerijskim naoružanjem izvodice se na poligonima u Republici Sjevernoj Makedoniji.

U Centru za obuku, kao nosiocu osnovne obuke, realizovani su različiti oblici individualne obuke, stručnog usavršavanja i osposobljavanja, u cilju stvaranja potrebnog i kvalitetnog oficirskog, podoficirskog i vojničkog kadra, sposobnog da realizuje postavljene zadatke. Od najznačajnijih aktivnosti koje su realizovane u Centru za obuku u 2022. godini izdvajaju se sljedeće:

- Osnovna obuka vojnika,
- Kurs za borbenog spasioca,
- Kursevi engleskog jezika,
- Obuka instruktora vojnog planinara zimski dio – R. Austrija,
- Liderski podoficirski kurs,
- Obuka pripadnika Vojske za učešće u međunarodnim misijama (EUTM, UN MINURSO, KFOR, NMI).

Pored završenih obuka i kurseva, krajem 2022. godine otpočeta je realizacija Osnovnog podoficirskog kursa za 50 polaznika.

Nakon osnovne obuke koja je realizovana u Centru za obuku, stručno-specijalistički sadržaji individualne obuke su nastavljani u jedinicama Vojske i realizovani u cilju osposobljavanja za definisane specijalnosti što je uticalo na unapređenje ukupne osposobljenosti jedinica.

Pješadijski bataljon je u toku 2022. godine vršio osposobljavanje jedinica angažovanih u snagama pojačanog isturenog prisustva (eFP), osposobljavanje jedinica po CREVAL standardu, zajedničku obuku sa OS V. Britanije, osposobljavanje za angažovanje I MNECON eVA, osposobljavanju komandnog kadra u procesu donošenja vojnih odluka i obuku pripadnika u sadržajima ljetnje, zimske alpinistike, obuka na brzim vodama i preživljavanja.

U toku 2022. godine, težište obuke Mornarice Vojske bilo je na razvoju zahtijevanih sposobnosti i realizaciji planiranih sadržaja obučavanja jedinica Vojske deklariranih kroz ciljeve sposobnosti, osposobljavanju deklarirane jedinice i njihovoj pripremi za ocjenjivanje u skladu sa publikacijom AFS vol. IV, osposobljavanju posada brodova/ plovnih sredstava na moru po zadatku B-1 i B-2 i obuci za samostalno obavljanje funkcionalnih dužnosti za novoukrcana lica. U toku godine, realizovano je ukupno 57 vožnji na moru i tom prilikom je pređeno 2.281 NM. Realizovana su dva artiljerijska gađanja na moru sa topovima od 20mm i 57mm.

Vazduhoplovstvo Vojske je u toku 2022. godine realizovalo obuku kroz dva segmenta: opštevojna obuka i letačka obuka. Kroz opštevojnu obuku realizovani su sadržaji iz vatrene, fizičke obuke, kao i specijalistička obuka za vojnike i podoficire. Letačka obuka planirana je u skladu sa Godišnjim planom letačke obuke i bila je usmjerena na osposobljavanje za izvršenje svih vrsta letačkih zadataka u različitim uslovima i održavanju stalne trenaže pilota i tehničara letaća. Prioritet u obuci bila je namjenska obuka na helikopterima Bell 412 EP/EPI i Bell 505. Bataljon za borbenu podršku je u toku 2022. godine težište obuke imao na prekvalifikaciji za prijem u Pomorski odred, kursu za prijem u specijalne jedinice, osposobljavanje jedinica u skladu sa zahtjevima iz ciljeva sposobnosti, kursevima vojne policije i zajedničkoj obuci sa Oružanim snagama Republike Slovenije, SAD i Ujedinjenog Kraljevstva. Bataljon za podršku je u toku 2022. godine realizovao obuku po Listi obaveznih zadataka (LOZ) i obuku u osnovnom održavanju lako oklopljenih vozila OSHKOSH.

Vojno-medicinski centar je u toku 2022. godine obuku realizovao kroz konstantno usavršavanje i obučavanje pri opservaciji pacijenata u svakodnevnom radu, kao i realizaciji kurseva i obuka interoperabilnosti medicinskih snaga u saradnji sa Sjedinjenim Američkim Državama, Švajcarskom i u sklopu BMTF. Na specijalizaciji se nalazi osam ljekara. Četa za vezu i elektronsko ratovanje u toku 2022. godine je težište imala na stručno-specijalističkoj obuci po vezi za pripadnike Vojske i osposobljavanju za rad na radnom mjestu.

Podizanje nivoa fizičkih sposobnosti i razvijanje svijesti o važnosti fizičkog vježbanja, kako za potrebe profesionalnog angažovanja i razvoja, tako i za unapređenje ukupnog zdravstvenog stanja svakog pojedinca, predstavljaju prioritete individualne obuke.

Jedinice Vojske su tokom 2022. godine časove fizičkog vježbanja planirale najmanje 4 puta sedmično, u trajanju od 90 minuta, osim u slučajevima kada se zahtijevalo cjelodnevno angažovanje jedinica ili u slučaju povećanog fizičkog napora ljudstva u odnosu na svakodnevne zadatke.

Generalštab Vojske vršio je redovne kontrole sprovođenja fizičkih provjera i tom prilikom nisu uočeni nedostaci koji su ugrožavali sprovođenje provjere.

Proces formiranja nacionalnog STANAG 6001 test tima je realizovan planiranom dinamikom, u skladu sa zahtjevanim ciljem sposobnosti. U toku godine realizovana su dva testiranja za pripadnike Vojske i Ministarstva od strane nacionalnog STANAG 6001 test tima.

U martu i oktobru 2022. godine, Test tim Oružanih snaga Bosne i Hercegovine vršio je testiranje engleskog jezika u Centru za obuku testiranje zaposlenih u Ministarstvu i Vojsci, u cilju verifikacije nivoa poznavanja engleskog jezika. Takođe, realizovana su testiranja pripadnika Vojske i Ministarstva, u poznavanju engleskog jezika za učešće u misijama, upućivanja na obrazovanje i stručno usavršavanje.

Tabela 1: Realizovani kursevi engleskog jezika u CO u toku 2022.godine

Naziv kursa	Nivo izučavanja	Vrijeme realizacije	Broj polaznika	Napomena
Kurs engleskog jezika	Nivo B-1	07.03. 2022- 10.06.2022.	10	Polaznici ocjenjivani bodovanjem po ALCPT testu
	Nivo A-1		16	Polaznici ocjenjivani bodovanjem po ALCPT testu
	Nivo A-1		15	Za potrebe VOC
	Nivo B-1	14.11.2022. – 17.02. 2023.	9	Polaznici ocjenjivani bodovanjem po ALCPT testu
Kratki specijalistički kurs engleskog jezika	Medicinska terminologija	05.09.2022– 10.09.2022.	5	
	Nivo B-2	12.12.2022. – 23.12.2022.	9	Polaznici ocjenjivani bodovanjem po ALCPT testu

U cilju provjere dostignutih operativnih sposobnosti jedinica, primjene usvojenih NATO procedura i standarda, podizanja interoperabilnosti sa saveznicima i partnerima, kao i unapređenja sposobnosti komandnog kadra u procesu donošenja vojnih odluka, jedinice Vojske su realizovale kolektivne sadržaje obuke na nivou odjeljenja, voda i čete. Od planiranih 20 međunarodnih i nacionalnih vježbi Vojska je učestvovala na 19 međunarodnih vježbi, od kojih je četiri realizovano u Crnoj Gori.

Izazovi u realizaciji sadržaja individualne obuke

- Ograničena finansijska sredstva za nabavku i modernizaciju sredstava za obuku (trenažeri i simulatori);
- Nedostatak adekvatne opreme za ronjenje (barokomora, EOD oprema, ronilice, skuteri i plovna sredstva);
- Nemogućnost realizacije gađanja ciljeva u vazдушnom prostoru sa protivavionskim topovima (VVCG i MVCG);
- Nedostatak adekvatnih standardnih operativnih procedura (Standard Operative Procedure (SOP)), Uputstava i Pravilnika kako bi se ispoštovala pravna regulativa;
- Raspolaganje sa samo jednim uređenim strelištem za gađanje - SAS „Danilovgrad“ i infrastrukturom strelišta koja je nepotpuna i kao takva ograničava realizaciju svih planiranih gađanja jedinica Vojske;
- Anagažovanje na velikom broju zadataka van procesa obuke.

7.1.5 Učešće pripadnika Vojske na vježbama u Crnoj Gori i inostranstvu

Tokom 2022. godine u Crnoj Gori, u okviru kolektivne obuke komandi i jedinica, planirano je i izvedeno više vježbi na svim nivoima komandovanja. Kroz planiranje i izvođenje vježbovni aktivnosti, razvijano je sadejstvo kopnenih, vazduhoplovnih i snaga za podršku. Takođe, vježbovne aktivnosti su poslužile i za provjeru efikasnosti usvojenih standarda odbrane i provjeru funkcionalnosti vojne opreme.

- Najznačajnija vježba Vojske realizovana u Crnoj Gori bila je „TROJAN FOOTPRINT 22“. Vježba je izvedena sa ciljem unaprjeđenja taktika, tehnika i sposobnosti specijalnih snaga u borbi protiv širokog spektra prijetnji. Vježba je izvedena od 2-13. maja 2022. godine u reonu Herceg Novog, Danilovgrada i Pljevalja. Na vježbi je učestvovalo 30 pripadnika Vojske. Dva pripadnika Vojske su učestvovala na vježbi u okviru komande snaga u SR Njemačkoj i R. Hrvatskoj.
- Interresorna vježba u borbi protiv zagađenja mora „JADRAN 22“ izvedena je u periodu od 9-12. maj 2022. godine u akvatorijumu Luke Bar. Vježba je izvedena sa ciljem testiranja nacionalnih kapaciteta u ljudstvu i opremi za reagovanje u slučajevima zagađenja mora naftom i naftnim derivatima sa naftne platforme i plovnih objekata. Na vježbi je učestvovalo 60 pripadnika Vojske sa pet plovila.
- Vježba „ADRIAN POOL 22“ izvedena u vremenu od 19-23. septembra 2022. godine. Aktivnost je izvedena u cilju uvježbavanja procedura i tehnika za uništavanje neeksplozivnih ubojnih sredstava pod vodom. Na vježbi je učestvovalo 12 pripadnika Vojske i 14 pripadnika Vojske Slovenije.
- Kompjuterska vježba „T-RISE 21“ izvedena je u dva dijela. Prvi dio vježbe izveden je u Mornaričkom operativnom centru (MOC) u Baru, 17-18. maja 2022. godine u saradnji sa Mornaričkim operativnim centrom Ratne mornarice Republike Italije. Drugi dio vježbe izveden je u MOC u Baru u periodu od 30. septembra do 1. oktobra 2022. godine u saradnji sa Mornaričkim operativnim centrom Republike Grčke. Aktivnost je izvedena u cilju uvježbavanja procedura nadzora pomorskog saobraćaja i razmjene informacija. Na vježbi je učestvovalo 6 pripadnika Vojske.

Učešće pripadnika Vojske na vojnim vježbama u inostranstvu ima za cilj pripremu snaga za učešće u mirovnim misijama i operacijama, a u odnosu na trenutne operativne zahtjeve i prioritete. U 2022. godini Vojska je učestvovala na 15 međunarodnih vježbi u inostranstvu.

- Vježba „COLD RESPONSE 22“ izvedena u vremenu od 21-31. mart 2022. godine u Reni, Kraljevina Norveška. Vježba je organizovana u cilju demonstracije spremnosti i kohezije NATO Alijanse kroz uvježbavanje raspoređivanja snaga i izvođenja operacija u ekstremno hladnim klimatskim uslovima. Na vježbi su učestvovala 4 pripadnika Vojske.
- Vježba „ORION 22“ izvedena u vremenu od 28. marta do 8. aprila 2022. godine u reonu Atine, R. Grčka. Vježba je organizovana u cilju uvježbavanje taktika i procedura za angažovanje specijalnih snaga na operativnom i taktičkom nivou. Na vježbi je učestvovao jedan pripadnik Vojske.
- Vježba „ALLIED KNIGHT 22“ izvedena je u vremenu od 5-8. april 2022. godine u Pordenoneu, R. Italija. Vježba je organizovana u cilju uvježbavanja i provjere osposobljenosti NATO snaga u okviru NATO Inicijative spremnosti (NATO Readiness Initiative (NRI)). Na vježbi su učestvovala dva pripadnika Vojske.
- Vježba „EUROPEAN MOUNTAIN THUNDER 22“ izvedena je u vremenu od 8-20. maja 2022. godine u reonu Lizuma, R. Austrija. Vježba je organizovana u cilju uvježbavanja za izvođenje UN vođenih operacija na visoko-planinskom zemljištu. Na vježbi je učestvovao 21 pripadnik Vojske.

- Vježba „DEFENDER 22“ („Swift Response 22“) izvedena je u vremenu od 08-20. maj 2022. godine na vojnom poligonu „Krivolak“, R. Sjeverna Makedonija. Vježba je organizovana u cilju uvježbavanja i provjere sposobnosti savezničkih snaga za raspoređivanje u Evropi sa težištem na reon Baltika i Crnog mora. Jedinice Vojske izvele su u toku vježbe i bojeva gađanja haubicama 122 mm; minobacačima 82 i 120 mm. Na vježbi je učestvovalo 140 pripadnika Vojske.
- Vježba „ADRIATIC PARTNERSHIP 22“ (operacije pomorskog presretanja) izvedena je u vremenu od 02-06. maja 2022. godine Split, R. Hrvatska. Vježba je organizovana u cilju uvježbavanja i provjere sposobnosti za izvođenje operacija pomorskog presretanja. Na vježbi je učestvovalo sedam pripadnika Vojske.
- Vježba „ADRIATIC STRIKE“ izvedena je od 26. maja do 5. juna 2022. godine na Vojnom poligonu „Cerklje“ u R. Sloveniji. Vježba je imala za cilj uvježbavanje pružanja bliske vazduhoplovne podrške, artiljerijske podrške i medicinske evakuacije, angažovanjem pripadnika JTAC/FAC specijalnosti. Na vježbi je učestvovalo 13 pripadnika Vojske sa dva helikoptera.
- Vježba „ADRION CAX/LIVEX“ izvedena je u vremenu od 6-9. juna 2022. godine u Splitu, R. Hrvatska. Vježba je organizovana u cilju uvježbavanja i provjere sposobnosti izvođenja operacija pomorske blokade sa ukrcavanjem, taktičkim manevrisanjem i traganjem i spašavanjem na moru. Na vježbi su učestvovala dva pripadnika Vojske.
- Vježba „Coalition Warrior Interoperability eXploration, eXperimentation, eXamination, eXercise 22 (CWIX22)“ izvedena je u vremenu od 06-24. jun 2022. godine u Bidgošću, R. Poljska. Vježba je organizovana u cilju provjere i testiranja nivoa interoperabilnosti, spremnosti i otpornosti komandno- informacionih sistema. Na vježbi su učestvovala četiri pripadnika Vojske.
- Vježba „BRIGHT ARMoured 22“ izvedena je u vremenu od 15-24. jun 2022. godine u Pordenoneu, R. Italija. Cilj vježbe je usaglašavanje tehnika, taktika i procedura za izvođenje operacija. Na vježbi su učestvovala dva pripadnika Vojske.
- Vježba „ADRIATIC PARTNERSHIP 22“ (minske protiv mjere - podvodne mine) izvedena je u vremenu od 11-17. septembar 2022. godine u Kopru, R. Slovenija. Cilj vježbe je uvježbavanje tehnika, taktika i procedura za sprovođenje minskih protivmjera i ukljanjanja (uništavanja) podvodnih mina. Na vježbi je učestvovalo pet pripadnika Vojske.
- Vježba „PRESKOK 22“ izvedena je u vremenu od 16-22. oktobar 2022. godine u Postojni, R. Slovenija. Vježba je organizovana u okviru Balkanske medicinske jedinice (BMTF). Cilj vježbe je integrisanje nove BMTF CE liste i izgradnja efikasnih medicinskih timova unutar BMTF-a, uvježbavanje kliničkih modula za njegu pacijenata, dijagnoze kao i evakuacije kao i provjera sposobnosti za medicinsku evakuaciju vazduhoplovima (AIR MEDEVAC procedura). U toku vježbe uvježbavane su procedure i sposobnosti u slučaju MASCAL (nesreće sa velikom brojem žrtava) situacija kroz testiranje upravljanja informacijama i protoka pacijenata u MASCAL situacijama. Na vježbi je učestvovalo sedam pripadnika Vojske.
- Vježba „BALKAN SHIELD 2022“ izvedena je u vremenu od 31. oktobra do 11. novembra 2022. godine, u Atini, R. Grčka. Vježba je organizovana u okviru inicijative načelnika generalštabova Balkanskih zemalja B-9. Cilj vježbe je provjera usklađenosti tehnika, taktika i procedura specijalnih timova. Na vježbi su učestvovala dva pripadnika Vojske.
- Vježba „KOMANDNOG MJESTA - Brigada „Garibaldi“ izvedena je u vremenu od 21. novembra do 2. decembra 2022. godine, u Rimu, R. Italija. Vježba je organizovana u okviru NATO inicijative spremnosti (NATO Readines Initiative (NRI)). Cilj vježbe je usaglašavanje taktika, tehnika i procedura za izvođenje operacija. Na vježbi su učestvovala dva pripadnika Vojske.

8. INSPEKCIJSKI NADZOR

Inspekcijski nadzor je vršen radi utvrđivanja zakonitosti postupanja u primjeni propisa u oblasti odbrane, naročito u odnosu na: ostvarivanje planova i pripremnih mjera za odbranu zemlje, planiranje i upotrebu ljudskih i materijalnih resursa odbrane, borbenu spremnost Vojske, zaštitu na radu u Vojsci, zaštitu od požara i zaštitu životne sredine u Ministarstvu i Vojsci, primjenu ovlašćenja od strane ovlašćenih lica u Ministarstvu i Vojsci, ostvarivanju prava lica u službi u Vojsci iz službe ili po osnovu službe, uključujući ocjenjivanje, disciplinsku i materijalnu odgovornost, kao i u odnosu na planiranje i uređenje prostora, izgradnju, rekonstrukciju i održavanje vojnih objekata u vojnom krugu. Unutrašnja kontrola je vršena nad preduzetim mjerama po osnovu svih oblika neetičkog i nezakonitog ponašanja zaposlenih u Ministarstvu i Vojsci, radi utvrđivanja činjeničnog stanja u vezi sa postupanjem po izrečenim disciplinskim mjerama zaposlenima u Ministarstvu, odnosno izrečenim disciplinskim mjerama ili kaznama licima u službi u Vojsci.

Programom rada Ministarstva odbrane za 2022. godinu i Planom inspekcijskog nadzora za 2022. godinu, predviđene su, ukupno, 32 aktivnosti, od čega 29 inspekcijskih nadzora, jedna unutrašnja kontrola i dvije aktivnosti predviđene kao stalan zadatak tokom godine, a tiču se postupanja po obraćanjima lica u službi u Vojsci u skladu sa članom 61 Zakona o Vojski Crne Gore i provjera navoda iz prijava zaposlenih o pojavnim oblicima nezakonitog ponašanja.

U toku 2022. godine realizovano je 28 inspekcijskih nadzora i jedna unutrašnja kontrola, po oblastima kako slijedi:

- ostvarivanje planova i pripremnih mjera za odbranu zemlje - planirana su i realizovana 13 inspekcijska nadzora dostignutog nivoa odbrambenih priprema kod nosioca priprema za odbranu. Inspekcijski nadzor je realizovan u 2 organa državne uprave (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstvo kapitalnih investicija); 6 organa lokalne samouprave (opštine Danilovgrad, Nikšić, Rožaje, Gusinje, Tuzi i Prijestonica Cetinje), u jednoj zdravstvenoj ustanovi (Specijalna bolnica Risan) i u 4 privredna subjekta koja proizvode predmete ili vrše usluge od posebnog značaja za odbranu (Poliex Berane, RTCG, Pošta CG i Jugopetrol);
- planiranje i upotreba ljudskih i materijalnih resursa odbrane - planirana su i realizovana dva inspekcijska nadzora (u Odjeljenju za ljudske resurse (J-1) Generalštaba i povratni u Direktoratu za upravljanje ljudskim resursima)
- borbena spremnost Vojske - planirana su dva, a realizovan jedan inspekcijski nadzor (zakonitosti ocjenjivanja komandi i jedinica za doprinos NATO snagama (deklarisane snage);
- zaštita i zdravlje na radu, zaštita od požara i zaštita životne sredine u Ministarstvu i Vojsci. Planirano je i realizovano 5 inspekcijskih nadzora (u Vazduhoplovstvu VCG, na stacionarnim čvorištima veze Vojske, u skladištima ubojnih sredstava Vojske i povratni u Vojno medicinskom centru);
- primjena ovlašćenja od strane ovlašćenih lica u Ministarstva i Vojske – planiran je i realizovan 1 inspekcijski nadzor (Vojska- BBP, Četa vojne policije)
- ostvarivanje prava lica u službi u Vojsci iz službe ili po osnovu službe, uključujući ocjenjivanje, disciplinsku i materijalnu odgovornost - planirana su i realizovana 3 inspekcijska nadzora (u Generalštabu Vojske - Odjeljenju za ljudske resurse (J1), Direktoratu za ljudske resurse - Direkciji za statusna pitanja i pravne poslove i povratni inspekcijski nadzor u Mornarici);
- planiranje i uređenje prostora, izgradnja, rekonstrukcija i održavanje vojnih objekata u vojnom krugu;

- planirana su i realizovana 3 inspekcijska nadzora (u Generalštabu, u kasarni "Breza" u Kolašinu i kasarni "Vladimir Knežević Volođa" u Pljevljima)
- unutrašnja kontrola nad preduzetim mjerama po osnovu svih oblika neetičkog i nezakonitog ponašanja zaposlenih u Ministarstvu i Vojsci – planirana i realizovana 1 kontrola (u DLJR - Direkciji za statusna pitanja i pravne poslove i u Službi za finansijske, opšte i pomoćne poslove).

Neposrednim uvidom u dokumentaciju vezanu za oblasti nadzora, odnosno kontrole, sagledavano je stvarno stanje u pogledu zakonitosti postupanja prilikom primjene propisa u oblasti odbrane i nalagane su mjere i date preporuke u cilju otklanjanja utvrđenih nedostataka i unapređivanja stanja u kontrolisanim oblastima.

U 2022. godini, nakon izvršenih inspekcijskih nadzora i unutrašnje kontrole, ukupno je naloženo 135 mjera i to: 25 mjera u Generalštabu; 34 mjere u jedinicama Vojske; 7 mjera u Direktoratu za ljudske resurse; 69 mjera u državnim organima, organima državne uprave i lokalne samouprave i u privrednim društvima. Subjekti kod kojih je vršen inspekcijski nadzor nijesu imali primjedbi na sačinjene zapisnike i naložene mjere. (*Prilog br. 5*)

9. ADMINISTRATIVNO POSLOVANJE

U toku godine evidentirano je 25.156 podnesaka i akata, i to: 10.914 u djelovodniku neklasifikovane pošte, a 5.669 u upisniku izdatih uvjerenja, od čega je 371 u statusu rješavanja, a 178 odbijenih. Ukupan broj pokrenutih prvostepenih upravnih postupaka je 5.619, od čega je po zahtjevu stranke 1.180, a po službenoj dužnosti 4.439. Broj riješenih predmeta je 5.236, odbijenih 39, obustavljenih 25, dok je 595 u statusu rješavanja. U roku je riješeno 5.001 predmeta, dok je 235 riješeno po isteku roka.

10. UNUTRAŠNJA REVIZIJA

Odjeljenje za poslove unutrašnje revizije, radne zadatke iz svoje nadležnosti obavlja u Ministarstvu i jedinicama Vojske, kao i u Direkciji za zaštitu tajnih podataka.

Godišnjim planom unutrašnje revizije za 2022. godinu, predviđena je realizacija četiri revizijska postupaka koja su i realizovana. Tokom realizacije revizijskih postupaka nisu utvrđene nepravilnosti i odstupanja koja mogu u značajnoj mjeri ugroziti funkcionisanje sistema.

U toku godine revizori su prisustvovali različitim obukama i seminarima organizovanim od strane Uprave za ljudske resurse i Direktorata za centralnu harmonizaciju Ministarstva finansija. Realizovane su dvije aktivnosti na polju bilateralne saradnje.

11. JAVNOST RADA I SARADNJA SA NEVLADINIM SEKTOROM

Saradnja sa medijima

Ministarstvo kontinuirano informiše javnost o aktivnostima Ministarstva i Vojske. Komuniciranje se ostvaruje svim kanalima – objavljivanjem na veb sajtu Ministarstva na društvenim mrežama (Facebook, instagram i Twitter), kao i u crnogorskim medijima, štampanim, elektronskim i na internet portalima.

Komunikacija sa medijima ostvaruje se i kroz brojna gostovanja i intervjuje ministra odbrane, načelnika Generalštaba, ili predstavnika Ministarstva i pripadnika Vojske, kroz reportaže o

jedinicama Vojske, crnogorskim vojnicima u međunarodnim misijama i operacijama, te kadetima na školovanju u inostranstvu.

Tokom 2022. godine, Ministarstvo i Vojska dobili su oko 60 novinarskih upita, dok se više puta reagovalo na netačne navode iz medija, a koji su se ticali djelokruga rada Ministarstva ili Vojske. Povodom pet godina članstva Crne Gore u NATO, Ministarstvo je, 6. juna 2022. godine, u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova organizovalo svečani prijem koji je bio otvoren za medije i uživo prenošen na društvenim mrežama Ministarstva. Na prijemu se, osim ministara odbrane i vanjskih poslova, video porukom obratio i zamjenik generalnog sekretara NATO, Mirča Džoana, dok su mladi oficiri Vojske govorili o svom školovanju na američkim vojnim akademijama. Takođe, tim povodom Ministarstvo je pripremlilo i poseban dokumentarni film koji je prikazao retrospektivu ključnih događaja od obnove crnogorske nezavisnosti i opredjeljenja Crne Gore da članstvo u NATO bude jedan od glavnih spoljnopolitičkih ciljeva, pa sve do petogodišnjice članstva. Dokumentarni film je prikazan na prijemu i emitovan na društvenim mrežama Ministarstva.

Kao i prethodnih godina, i 2022. godine svečano je obilježen Dan Vojske Crne Gore – 7. oktobar. Tim povodom, organizovana je manifestacija „Vojska u Vašem gradu“ u Baru, Kolašinu, Pljevljima, Bijelom Polju, Danilovgradu i Podgorici. Kroz cjelodnevno druženje sa pripadnicima Vojske i prikaz najsavremenije opreme i naoružanja Vojske, građani su bili u prilici da se upoznaju i sa mogućnostima zapošljavanja u Vojsci, školovanja na inostranim vojnim akademijama, ali i vojnim pozivom uopšte.

Takođe, tim povodom je u holu podgoričkog Gradskog parlamenta otvorena izložba „Putevima Pete proleterske brigade“, na kojoj je predstavljen dio fotografija koje svjedoče o ratnom putu čuvane brigade, kao i dio njenog naoružanja i opreme iz fundusa Spomen sobe V proleterske u kasarni „Marko Miljanov“ u Maslinama. Ta je postavka (bez naoružanja), bila postavljena krajem novembra u holu KIC-a „Budo Tomović“.

Centralna proslava Dana Vojske organizovana je na Trgu Nezavisnosti u Podgorici. Događaju su prisustvovali najviši državni zvaničnici, uz polaganje zakletve novih vojnika i kratak kulturno-umjetnički program. Događaj je, pored informisanja javnosti, i uživo prenošen na društvenim mrežama Ministarstva. Tom prilikom, premijerno je emitovan novi spot Vojske. Nakon premijere, na proslavi Dana Vojske, novi spot emitovan je i na televizijama i portalima crnogorskih medija, kao i društvenim stranicama Ministarstva.

U fokusu javnosti u 2022. godini bila je i zajednička obuka pripadnika Vojske i britanskog Kraljevskog morskog korpusa, u okviru vježbe „Odlučan odgovor“, koja se održala od 28. oktobra do 7. novembra, na više lokacija u Crnoj Gori, uz učešće oko 300 pripadnika Vojske i 150 pripadnika britanskih oružanih snaga. Prikazom uvježbavanja niza različitih operacija širom zemlje, koje su objedinile dejstva na zemlji, u moru i vazduhu, crnogorska javnost je svakodnevno kroz saopštenja i objave na društvenim mrežama informisana o značaju obuke i saradnje sa britanskim oružanim snagama, kao i o kapacitetima i sposobnostima Vojske.

Ministarstvo i Vojska bili su domaćini sastanaka Američko-jadranske povelje (A5) na nivou načelnika Generalštabova i ministara odbrane. Oba događaja izazvala su veliku pažnju medija, a crnogorska javnost je informisana i kroz saopštenja i objave na društvenim mrežama Ministarstva. Ministar odbrane učestvovao je na sastancima Sjevernoatlantskog savjeta NATO na nivou ministara odbrane i imao brojne bilateralne susrete u zemlji i inostranstvu.

U 2022. godini javnost je informisana i o značajnom doprinosu Vojske u gašenju požara širom Crne Gore u ljetnjim mjesecima, posebno na društvenim mrežama Ministarstva, kroz svakodnevne objave sa terena.

Tradicionalno, početkom decembra u tržnom centru „Big Fashion“, u cilju afirmacije vojnog poziva, organizovana je manifestacija „Budi dio nas“, gdje su se posjetioci upoznali sa aktivnostima i projektima Ministarstva namijenjenim mladima, a događaj je upotpunio i Vojni orkestar.

U cilju promocije većeg učešća žena u sektoru odbrane realizovana su i brojna gostovanja, reportaže i intervjui pripadnica Vojske, a povodom međunarodnog Dana žena, 8. marta, pripremljen je i video spot.

Javnost je kontinuirano informisana i o mogućnostima obrazovanja na inostranim vojnim akademijama, a posebno putem društvenih mreža Ministarstva, gdje su pratioci bili u mogućnosti da kroz forme pitanja i odgovora i video poruka kadeta i oficira, saznaju više o njihovim iskustvima sa vojnih akademija.

U namjeri da se mladima, koji su u fazi izbora svoje životne profesije, na atraktivan i blizak način približi ideja o mogućnosti školovanja na inostranim vojnim akademijama i, generalno, o prednostima vojne karijere, tokom novembra i decembra organizovane su posjete srednjim školama u osam crnogorskih gradova, Pljevljima, Bijelom Polju, Beranama, Šavniku, Žabljaku, Plužinama, Nikšiću i Petnjici. Tokom posjeta školama učenici su pokazali izuzetno interesovanje u razgovorima sa oficirkama i oficirima Vojske o studijama na inostranim vojnim akademijama i angažmanu koji ih je čekao u Vojsci.

Takođe, značajan projekat je Ljetnji vojni kamp za mlade, koji je Ministarstvo organizovalo šestu godinu za redom. Tokom trajanja kampa, svakodnevno su na društvenim mrežama Ministarstva objavljivane video i foto reportaže sa aktivnostima srednjoškolaca sa raftinga, savladavanja vještina iz topografije i snalaženja, preživljavanja u prirodi, obuka u alpinizmu i sl.

Javnost je kontinuirano informisana o ministarskim posjetama, posjetama najviših NATO vojnih i civilnih predstavnika, učešću ministra odbrane, načelnika Generalštaba i predstavnika Ministarstva i Vojske na različitim konferencijama u zemlji i inostranstvu, zajedničkim vježbama i obukama Vojske i NATO, kao i posjetama partnerskih brodova Mornarici Vojske.

Kontinuirana promocija Vojske i vojnog poziva doprinosi unapređenju imidža Vojske i prema poslednjim istraživanjima javnog mnjenja Vojska jedna od institucija kojoj se najviše vjeruje.

Saradnja sa nevladinim sektorom

U nastojanju unapređenja medijske pismenosti, jačanja otpornosti na dezinformacije kao i podizanja situacione svijesti o dezinformacijama zaposlenih u Ministarstvu i Vojsci, kroz snaženje ukupne otpornosti sistema, odnosno unapređenja pristupa rešavanju izazova koje nameće kompleksno informaciono okruženje i dinamična ekspanzija i uticaj društvenih mreža, Ministarstvo je raspisalo javni konkurs za finansiranje projekta i programa nevladinih organizacija u 2022. godini u oblasti evroatlantskih, evropskih integracija, institucionalnog i vaninstitucionalnog obrazovanja - „Vojska u borbi protiv dezinformacija“. Realizacijom ovog konkursa omogućiće se analiza medijske pismenosti zaposlenih, istraživanje javnog mnjenja, kao i obuka zaposlenih organizovanjem radionica i konferencija.

ZAKLJUČAK

Ministarstvo će nastaviti sa planiranjem i realizacijom aktivnosti kojima se ostvaruju prioriteti usvojeni Srednjoročnim programom rada Vlade 2022-2024. Aktivnosti Ministarstva i Vojske, tokom 2022. godine, bile su usmjerene na dostizanje zahtijevanih odbrambenih kapaciteta kroz ispunjavanje definisanih ciljeva i prioriteta odbrambene politike, preuzetih međunarodnim obavezama u oblasti odbrane, kako članstvom u NATO tako i u procesu pregovaranja za članstvo u EU.

Vojska će nastaviti da razvija, osposobljava i planski angažuje svoje snage i sredstva u cilju jačanja državnih kapaciteta za podršku drugim institucijama i integrisani odgovor na krizne situacije u miru. Vojska će angažovati svoje snage i sredstva uvijek kada druge institucije nisu u mogućnosti da samostalno pruže adekvatan odgovor. Najodgovorniji zadatak Vojske u oblasti podrške civilnim institucijama bio je: pružanje pomoći civilnim institucijama u borbi protiv širenja virusa COVID-19, angažovanje inženjerske jedinice u realizaciji radova na održavanju i rekonstrukciji lokalnih puteva širom Crne Gore, angažovanje ljudstva i vojnih helikoptera na gašenju brojnih požara tokom proljeća i ljeta, hitnih prevoženja povrijeđenih, pretraga korita rijeka i potraga za unesrećenima, angažovanje mješovitih patrola, zajedno sa Upravom policije, u graničnom pojasu sa Republikom Albanijom, a u cilju spriječavanja ilegalnih prelazaka državne granice. Kao ispomoć Domu zdravlja Podgorica nastavljeno je sa vankcinisanjem građana (vakcina protiv virusa COVID 19).

Što se tiče strateških dokumenata, u 2022. godini, akcenat je bio na izradi izvještaja o realizaciji važećih dokumenata i to: Izvještaj o implementaciji Strategije odbrane Crne Gore 2019-2022, za 2021. godinu, i Završni Izvještaj za implementaciju strategije odbrane Crne Gore 2019-2022, sa pregledom za 2022. godinu. Započeta je i izrada Akcionog plana za implementaciju strategije odbrane Crne Gore za period 2023-2026. Realizovana je godišnja Analiza implementacije NATO paketa Ciljeva sposobnosti 2021 za Crnu Goru, koji je usvojen na sastanku ministara odbrane NATO u oktobru 2021. godine i sastoji se od 10 kvalitativnih i 37 kvantitativnih ciljeva. Ukupan procenat realizacije aktivnosti Ministarstva planiranih Programom rada Vlade za 2022. godinu je 83,3%. Vlada je, u 2022. godini, donijela jednu uredbu i šest odluka, dok je Ministarstvo donijelo pet pravilnika.

Aktivnosti multilateralne i bilateralne međunarodne odbrambene saradnje predstavljale su snažan instrument podrške unaprjeđenju ukupnih odbrambenih sposobnosti. Bilateralna odbrambena saradnja razvijena je sa 29 država, a značajan je bio i doprinos u radu regionalnih multilateralnih inicijativa: Proces saradnje ministara odbrane zemalja Jugoistočne Evrope (SEDM), Američko-jadranska povelja (A-5), Centar za bezbjednosnu saradnju (RACVIAC), Balkanska medicinska namjenska jedinica (BMTF), Konferencija načelnika generalštabova država Balkana (BCHOD), Centralnoevropska odbrambena inicijativa (CEDC), Inicijativa za odbrambenu saradnju (DECI), GRAZ/KREMS i To Be Secure "2BS".

Vojska je nastavila aktivno djelovanje u operacijama podrške miru u okviru NATO, Evropske unije i Ujedinjenih nacija, na kojima je tokom 2022. godine bilo angažovano 54 pripadnika od čega 6 žena.

Saradnja sa NATO odvijala se kroz učešće u radu Sjevernoatlantskog savjeta i raznih komiteta, procesu odbrambenog planiranja, implementaciji NATO Ciljeva sposobnosti i učešću jedinica i pripadnika Vojske u NATO misiji u Iraku (NMI), u misiji „KFOR“ u R. Kosovo, NATO aktivnosti „Ojačano istureno prisustvo“ (eFP) u R. Letoniji i NATO Borbenoj grupi pojačane budnosti (eVA) u R. Bugarskoj. Crna Gora je nastavila da doprinosi NATO komandnoj i strukturi snaga, u skladu sa smjernicama sa NATO Samita i ministarskih sastanaka, kroz angažovanje u postojećim i

pripremu za angažovanje u novim aktivnostima i inicijativama Sjevernoatlantskog saveza. Nacionalna vojna predstavništva pri NATO štabu u Briselu, Savezničkoj komandi za operacije u Monsu i Savezničkoj komandi za transformacije u Norfolku, aktivno učestvuju u radu i donošenju odluka u okviru NATO vojne strukture. Poboļšana je razmjena informacija i koordinacija aktivnosti u procesu planiranja razvoja odbrambenih sposobnosti i usaglašavanja zahtjeva kontribucije snaga kroz sinhronizovano djelovanje nacionalnih vojnih predstavništava. Saradnja sa Evropskom unijom realizovana je posjetama na visokom nivou, učešću na sastancima, sjednicama, kursevima kao i aktivno učešće u misijama Evropske unije: EU NAVFOR „ATALANTA“ (Pomorske snage Evropske Unije - u vodama Adenskog zaliva kod obale Somaliji) i Misija za obuku u R. Mali (EU TM). Ministarstvo je na zahtjev Ministarstva vanjskih poslova učestvovalo u pripremi I i II Priloga izvještaju Evropske komisije za Crnu Goru za 2022. godinu, iz dijela koji se odnosi na pregovaračko poglavlje 31 - Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika, sa fokusom na: saradnju sa međunarodnim organizacijama; kontrolu naoružanja; viškove naoružanja i ubojnih sredstava; doprinos upravljanju vojnim krizama kroz učešće u međunarodnim misijama, operacijama, aktivnostima; humanitarnu pomoć; upravljanje civilnim krizama; strategijski i normativni okvir; kao i vježbe i obuke.

Obaveza Ministarstva, kao organa države članice saveza, podrazumijeva obezbjeđenje kvalitetnog i profesionalnog kadra, sa namjerom zadovoljavanja svih budućih zahtjeva u odgovoru na zajedničke bezbjednosne prijetnje. Pripadnici Ministarstva i Vojske tokom 2022. godine pohađali su različite programe usavršavanja i obuke na prestižnim vojno-obrazovnim institucijama savezničkih zemalja u inostranstvu, kurseve stranih jezika (engleskog, francuskog i italijanskog), kao i obuke u organizaciji Uprave za ljudske resurse. Realizovano je više značajnih projekata u cilju informisanja o mogućnostima obrazovanja na inostranim vojnim akademijama i stipendiranju studenata koji se obrazuju na civilnim fakultetima u zemlji i inostranstvu, projektima Ministarstva namijenjenih mladima, rodnoj ravnopravnosti u Ministarstvu i Vojsci, mogućnostima zapošljavanja u Vojsci i dobrovoljnom služenju vojnog roka. Takođe, u 2022 godini zbog popuštanja mjera COVID – 19, omogućena je realizacija „Ljetnjeg vojnog kampa za mlade 2022“, na ovaj način srednjoškolicima je pružena prilika da se oprobaju kao vojnici, kroz aktivnosti i druženje razvijaju osjećaj solidarnosti i drugarstva i da steknu znanja o ulozi i značaju Vojske u društvu i time jačaju interesovanje za vojni poziv i osjećaj patriotizma.

U cilju promocije većeg učešća žena u sektoru odbrane realizovana su i brojna gostovanja, reportaže i intervjui pripadnica Vojske, a povodom međunarodnog Dana žena, 8. marta, pripremljen je i video spot. Kontinuiranim sprovođenjem aktivnosti iz AP za R SBUN 1325, s fokusom na žensku populaciju, kao posebnu ciljnu grupu, doprinijelo se značajnom povećanju procenta zastupljenosti žena profesionalnih vojnih lica, pa tako, imamo 10,49% žena profesionalnih vojnih lica. Takođe, ukupni procenat zastupljenosti žena na nivou Vojske povećao se na 15,46%.

Najznačajniji zadaci na polju integriteta u 2022. godini obuhvatali su: identifikovanje oblasti rizika, izradu novog Plana integriteta u Ministarstvu i Vojsci i saradnju sa nacionalnim i međunarodnim partnerima u oblasti izgradnje integriteta i prevencije korupcije.

Zakonom o bužetu za 2022. godinu Ministarstvu su odobrena sredstva u ukupnom iznosu od 58.832.895,85 EUR (od čega je na ime spostvenih prihoda odobreno do 5.000.000 EUR). Ukupno utrošena sredstva u 2022. godini iznose 53.185.306,74 EUR (iz opštih prihoda je utrošeno 51.606.927,56 EUR i korišćenjem sopstvenih prihoda utrošen je iznos od 1.578.379,18 EUR) od čega učešće personalnih izdataka iznosi 62,16%, tekućih izdataka 21,03%, kapitalnih izdataka 15,62% i obaveza iz prethodnog perioda 1,19%. Odobrenjem korišćenja prihoda nastavljena je prethodna praksa u vidu podrške odbrambenom budžetu u cilju ispunjavanja međunarodno

priznatih obaveza, realizacije mjera i aktivnosti iz punopravnog članstva Crne Gore u NATO i realizacije ciljeva sposobnosti i opremanje Vojske u skladu sa NATO standardima.

Tokom 2022. godine ostvarene su donacije sa: Sjedinjenim Američkim Državama (FMF program, FMS - CRIF fond i Program 333), sa Republikom Turskom (Sporazuma o vojnoj finansijskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske) i sa Kraljevinom Norveškom (na osnovu Protokola o donaciji između Ministarstva odbrane Kraljevine Norveške i Ministarstva odbrane Crne Gore), takođe značajne donacije ostvarene su i od strane OEBS.

Na osnovu Zaključaka Vlade Crne Gore broj 07-5935/2 od 22.9.2022. godine, a u skladu sa Sporazumom o donaciji između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane R. Slovenije, realizovana je donacija Sloveniji muzejskog eksponata - ronilice „R2-M“, procijenjene vrijednosti 5.000,00 EUR.

Na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore broj 07-6891/2 od 10. novembra 2022. godine, izvršeno je ustupanje dva motorna vozila Fudbalskom klubu „Kom“ iz Podgorice, procijenjene vrijednosti 2.470,00 EUR.

Partnerskim zemljama donirano je ukupno 328,35 tona municije po posebnim zaključcima Vlade Crne Gore.

Ministarstvo je, do sada, u sedam navrata obezbjeđivalo donaciju različitih vrsta humanitarne i vojne opreme, kao i municije i naoružanja Ministarstvu odbrane Ukrajine. Procijenjena vrijednost dosadašnjih donacija je 10.062.905,20 EUR.

U 2022. godini aktivnosti Ministarstva bile su usmjerene i na opremanje deklariranih jedinica u skladu sa Strategijskim pregledom odbrane, Dugoročnim planom razvoja odbrane 2019-2028, Ciljevima sposobnosti i razvoju kapaciteta na nacionalnom nivou. U skladu sa Planom javnih nabavki pokrenut je proces nabavke lako oklopljenih patrolnih vozila sa odgovarajućim borbenim sredstvima i sistemima za potrebe deklariranih jedinica Vojske Crne Gore; realizovano je opremanje jedinica Vojske savremenom opremom. Realizovano je rješavanje viškova naoružanja i vojne opreme; održavanje zahtijevanog nivoa ispravnosti vojne tehnike i opreme.

Na osnovu Implementacionog sporazuma sa Vladom Države Izrael koji se odnosi na kupovinu 55 daljinski upravljivih oružnih stanica (Remote Controlled Weapon Station (RCWS)) i druge vojne opreme u vrijednosti od 31.766.527,00 EUR, prethodnom periodu isporučeno je 50 RCWS (od toga 20 u toku 2022. godine) dok ostatak od 5 RCWS kao i ostale vojne opreme očekujemo do kraja 2023. godine.

Nosiocima poslova standardizacije do sada su dostavljeni zahtjevi za davanje predloga Nacionalnog odgovora o potvrđivanju (ratifikaciji, namjeravanoj implementaciji) 610 standarda (dati predlozi za 326 standarda), preko platforme „e-ratification tool“ unesena 324 standarda – od čega su 274 aktivna odgovora. Takođe dostavljeni su zahtjevi za davanje predloga Nacionalnog odgovora o implementaciji NATO standarda za ukupno 25 standarda tj. dati predlozi za 23 standarda i svih 23 su i uneseni preko platforme.

U 2022. godini dodijeljeno je 48 NCAGE kodova (26 privrednim društvima, 21 nevladinim organizacijama, 1 ostalim subjektima), a za 19 subjekta promijenjeni su podaci u NCAGE kodu. Kodifikovan je 21 novi proizvod i tim proizvodima je dodijeljen NSN broj. Za 2 proizvoda proizvedena u Crnoj Gori sa dodjeljenim NSN brojem, postignut je inostrani zahtjev za upis korisnika. Podaci vezani za NCAGE kodove i NSN brojeve su razmjenjeni kroz NATO mejlboks sistem (NATO Mailbox System (NMBS)) radi objavljivanja u NATO glavni katalog referenci za logistiku (NATO Master Catalogue of References for Logistics (NMCRL)) koji uređuje i objavljuje NATO Agencija za podršku i nabavke (NSPA).

Zdravstvena zaštita i vojni sanitet su značajno unaprijeđeni u prethodnom periodu, uz dobru saradnju sa Ministarstvom zdravlja i svim ustanovama javnog zdravlja. Vojno-medicinski centar funkcioniše na nivou poliklinike gdje je obezbijeđen širi spektar zdravstvene zaštite zaposlenih u Vojsci i Ministarstvu, uključujući primarnu zdravstvenu zaštitu.

Pojavom hibridnih prijetnji koje se u velikoj mjeri izvršavaju u vidu različitih vrsta sajber napada koji za cilj, između ostalog, mogu imati ostvarivanje ekonomskog ili političkog uticaja, narušavanje imidža ili reputacije institucija, pa i samih država, sajber bezbjednost se sve više posmatra u širem kontekstu. Ministarstvo je ukazalo potrebu sveobuhvatnog pristupa sajber napadima, te je tokom 2022. godine povećalo kapacitete u Kancelariji za sajber operacije (CyOC) kroz nabavku forezničkih alata i alata za otkrivanje ranjivosti informaciono-komunikacionih sistema (IKS); izvršilo nabavku sistema za aktivnu pretragu malicioznih prijetnji; unaprijedilo bezbjednost D1 mreže (računarska mreža Vlade Crne Gore) nabavkom zaštitne mrežne opreme na udaljenim lokacijama Ministarstva; izvršilo instalaciju novog anti-spam sistema za elektronsku poštu u mreži Vojske (C1) i mreži D1; izvršilo nabavku mrežne opreme za „back up“ i „disaster recovery site“ sisteme Ministarstva i Vojske

U 2022. godini, nakon izvršenih inspekcijskih nadzora i unutrašnje kontrole, ukupno je naloženo 135 mjera i to: 25 mjera u Generalštabu; 34 mjere u jedinicama Vojske; 7 mjera u Direktoratu za ljudske resurse; 69 mjera u državnim organima, organima državne uprave i lokalne samouprave i u privrednim društvima. Subjekti kod kojih je vršen inspekcijski nadzor nijesu imali primjedbi na sačinjene zapisnike i naložene mjere.

Godišnjim planom unutrašnje revizije za 2022. godinu, predviđena je realizacija četiri revizijska postupaka od kojih su tri realizovana, dok je četvrti (posljednji) revizijski postupak u završnoj fazi i biće završen do kraja kalendarske godine. Tokom realizacije revizijskih postupaka nisu utvrđene nepravilnosti i odstupanja koja mogu u značajnoj mjeri ugroziti funkcionisanje sistema.

Imajući u vidu činjenicu da se Crna Gora već duži niz godina suočava sa pojavom značajnog broja dezinformacija, Ministarstvo je prepoznalo potrebu za stalnim unapređenjem proaktivne komunikacije i transparentnosti, te je u cilju jačanja otpornosti na dezinformacije, prvenstveno kroz unapređenje medijske pismenosti zaposlenih u sistemu odbrane, raspisalo konkurs na temu „Vojska u borbi protiv dezinformacija“.

Ministarstvo nastoji da tačno i pravovremeno informiše javnost o svim aktivnostima Ministarstva i Vojske, putem različitih kanala komunikacije – objavljivanjem na veb sajtu Ministarstva, na društvenim mrežama (Facebook, instagram i Twitter), kao i u crnogorskim medijima i internet portalima. Komunikacija sa medijima ostvarivala se i kroz brojna gostovanja i intervju ministara odbrane, načelnika Generalštaba, predstavnika Ministarstva i pripadnika Vojske, kroz reportaže o jedinicama Vojske, crnogorskim vojnicima u međunarodnim misijama i operacijama, te kadetima na školovanju u inostranstvu. Tokom 2022. godine, Ministarstvo i Vojska dobili su oko 60 novinarskih upita, dok se više puta reagovalo na netačne navode iz medija, a koji su se ticali djelokruga rada Ministarstva i Vojske.

Lista priloga

Prilog br. 1: Doprinos NATO komandnoj strukturi, strukturi snaga i nacionalna vojna predstavništva

Prilog br. 2: Organizaciona struktura Ministarstva odbrane

Prilog br. 3: Prihodi ostvareni u 2022. godinu po osnovu zakupa poslovnih prostora, otkupa stanova i prodaje nepokretnosti

Prilog br. 4: Pregled najznačajnih aktivnosti podrške Vojske drugim institucijama

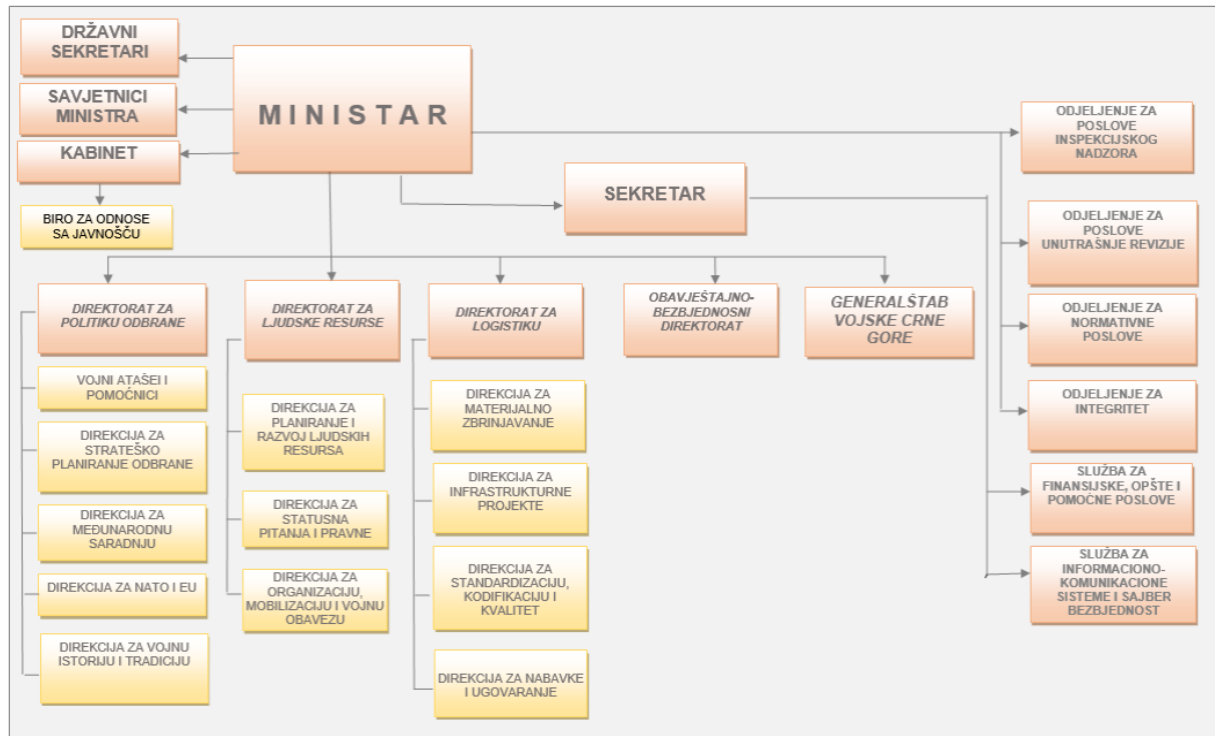
Prilog br. 5: Pregled realizacije plana inspekcijskog nadzora i naloženih mjera

Prilog br. 1

Doprinos NATO komandnoj strukturi, strukturi snaga i nacionalna vojna predstavništva

R. br.	DOPRINOS VOJSKE KOLEKTIVNOM SISTEMU BEZBJEDNOSTI	SASTAV			
		oficir	podoficir	VPU	SVEGA
1.	NATO komandna struktura	3	-	-	3
2.	NATO struktura snaga	1	-	-	1
3.	Vojno predstavništvo pri NATO štabu Brisel, Belgija	3	1	-	4
4.	Nacionalni vojni predstavnik pri NATO ACO Mons, Belgija	1	1	-	2
5.	Nacionalni predstavnik za vezu pri NATO ACT Norfolk, SAD	1	-	-	1
UKUPNO		9	2	-	11

Organizaciona struktura Ministarstva odbrane

Prilog br. 3

Prihodi ostvareni u 2022. godini po osnovu zakupa poslovnih prostora, otkupa stanova i prodaje nepokretnosti

Red. br.	PRIHODI	Naplaćeno za period 1.1- 16.12.2022.
1.	Prihodi od zakupa poslovnih prostora i zemljišta račun Ministarstva finansija br. 832-52007-55	19.211,29 €
2.	Prihodi od zakupa vojnih objekata i zemljišta, račun Ministarstva odbrane 832-213-43	17.500,00 €
3.	Prihodi od zakupa vojnih objekata i zemljišta, račun Ministarstva odbrane 832-1087-40	286.164,59 €
4.	Prihodi od otkupa stanova, račun Ministarstva finansija br. 832-215-37	70.983,07 €
5	Prihodi od prodaje nepokretnosti - poslovnog prostora u Tivtu, račun Ministarstva odbrane 832-213-43	65.710,00 €
UKUPNO NAPLAĆENI PRIHODI		459.568,95 €

Pregled najznačajnijih aktivnosti podrške Vojske drugim institucijama

R.br.	NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI PODRŠKE VOJSKE DRUGIM INSTITUCIJAMA U 2022. GODINI
1.	Podrška Vojske Domu Zdravlja Podgorica u borbi protiv širenja virusa COVID-19 kroz: <ul style="list-style-type: none"> - Vakcinaciju civilnog stanovništva u VMC Podgorica
2.	Podrška Upravi policije kroz: <ul style="list-style-type: none"> - angažovanje pripadnika Vojske u zajedničkim patrolama za kontrolu državne granice u zoni Karaule „Krenza“; - angažovanje pripadnika Vojske i ustupanje prostora za izvođenje strojeve obuke za potrebe Više stručne škole „Polijska akademija“ u Kasarni „Milovan Šaranović“;
3.	Ispomoć Direktoratu za zaštitu i spašavanje angažovanjem helikoptera Bell 412 EP/EPI u gašenju požara tokom godine u opštinama, Kolašin, Podgorica, Ulcinj, Herceg Novi.
4.	Ispomoć Direktoratu za zaštitu i spašavanje angažovanjem helikoptera Bell 412 EP/EPI u spašavanju povrijeđenih stranih državljana (Francuske i Njemačke) i pretrage terena za nestale.
5.	Angažovanje helikoptera Vojske za prevoženje državnih delegacija u regionu.
6.	Angažovanje helikoptera Vojske za prevoženje povrijeđenog na relaciji Pljevlja –KBC Podgorica.
7.	Angažovanje pripadnika Vojske na obilježavanju 45. Memorijala „General Danilo Jauković“.
8.	Angažovanje pripadnika Vojske na pretraživanju rijeka Tare i Morače u potragama za unesrećenim i nestalim.
9.	Angažovanje cistijerni i pripadnika Vojske za snabdijevanje vodom u ruralnim djelovima opština Podgorica, Cetinje, Nikšić, Danilovgrad i Šavnik.
10.	Angažovanje pripadnika Počasne garde za potrebe državnog protokola.
11.	Angažovanje inženjerske jedinice Vojske na čišćenju snijega u opštini Nikšić, rekonstrukcijama puteva i prostora u više opština u CG i uređenje plaže na Adi Bojani.
12.	Angažovanje inženjerske jedinice Vojske na uređenju prilaznog puta s.Dragovoljići –Riši Do za potrebe SUBNOR-a.
13.	Podrška Vojske CTK KBC, u dobrovoljnom davanju krvi povodom Dana Vojske.
14.	Podrška Vojske Streljačkom savezu Crne Gore i Lovačkom savezu Crne Gore u organizaciji i realizaciji više takmičenja i zajedničkim aktivnostima:
15.	Angažovanje helikoptera Bell 412 EP/EPI za ispomoć Aero klubu „Špiro Mugoša“, u realizaciji državnog prvenstva u padobranstvu.
16.	Podrška Vojske u realizaciji „V Ostroškog polumaratona“ u Nikšiću, na relaciji Trg „Šaka Petrovića“, Nikšić – Donji manastir Ostrog.
17.	Podrška Vojske organizaciji i realizaciji „29. Podgoričkog maratona“.
18.	Podrška Vojske organizaciji „Sinjavinski maraton“.
19.	Podrška Vojske organizaciji tradicionalne planinske manifestacije „Stazom Veljka Vlahovića“.
20.	Podrška Vojske Agenciji za zaštitu životne sredine Crne Gore za obilježavanja Dana proglašenja Crne Gore ekološkom državom.
21.	Realizacija vojnog kampa za mlade u Pljevljima.
22.	Realizacija dana aktivnosti „Vojska u vašem gradu“ u više opština u CG.
23.	Podrška Planinskom savezu u organizaciji trke „Bjelasica za sve“.
24.	Podrška u prevoženju za NVO „PRONA“
25.	Podrška Vojske i Vojnog orkestra međunarodnom festivalu „Kotor Art“ i zajedničkim koncertima vojnog orkestra Austrije za građane u opštinama Podgorica, Cetinje i Tivtu.
26.	Učešće Futsal ekipe VCG na turniru u malom fudbalu „Majski susreti“, Zaton, opština Bijelo polje.
27.	Podrška NVO „Ecopatriotizam“ u akciji čišćenja životne sredine u Podgorici i Nikšiću.

28.	Podrška i saradnja NVO „INFO SPORT CG“-Bar u sadnji maslina i u više eko manifestacija u opštinama Bar, Danilovgrad i Podgorica.
29.	Podrška Vojske obilježavanju Dana opština i odavanju počasti na spomenicima palim borcima.

Pregled realizacije plana inspekcijskog nadzora i naloženih mjera

Red. br.	Oblast inspekcijskog nadzora i unutrašnje kontrole	Planirano	Realizovano	Procenat realizacije	Naloženo mjera subjektima nadzora								
					SVEGA	Drž.organ. organ. lok. samoup.	Privred. subj.	DPO	DLJR	DL	Ostal organ. jed. MOD	GŠ VCG	Jed. VCG
1.	Inspekcijski nadzor dostignutog nivoa odbrambenih priprema	13	13	100	69	50	19	/	/	/	/	/	/
2.	Inspekcijski nadzor planiranja i upotrebe ljudskih i materijalnih resursa	2	2	100	5	/	/	/	1	/	/	4	/
3.	Inspekcijski nadzor borbene spremnosti Vojske	2	1	50	/	/	/	/	/	/	/	/	/
4.	Inspekcijski nadzor ZNR, ZZS i ZOP u Ministarstvu i Vojsci	5	5	100	36	/	/	/	/	/	/	13	23
5.	Inspekcijski nadzor primjene ovlašćenja lica u Ministarstvu i Vojsci	1	1	100	2	/	/	/	/	/	/	/	2
6.	Inspekcijski nadzor ostvarivanja prava lica na službi u Vojsci, ocjenjivanje, disciplinska i materijalna odgovornost	3	3	100	10	/	/	/	5	/	/	5	/
7.	Inspekcijski nadzor planiranja i uređenja prostora, izgradnje, rekonstrukcije i održavanja vojnih objekata	3	3	100	12	/	/	/	/	/	/	3	9
9.	Unutrašnja kontrola nad preduzetim mjerama po osnovu svih oblika neetičkog i nezakonitog ponašanja zaposlenih	1	1	100	1	/	/	/	1	/	/	/	/
UKUPNO		30	29	96,66	135	50	19	/	7	/	/	25	34

CRNA GORA
Direkcija za zaštitu tajnih podataka

IZVJEŠTAJ O RADU
Direkcije za zaštitu tajnih podataka za 2022. godinu

Podgorica, februar 2023. godine

SADRŽAJ

UVOD	3
I NORMATIVNI POSLOVI	3
II DOZVOLE ZA PRISTUP TAJNIM PODACIMA	3
III MJERE ZAŠTITE TAJNIH PODATAKA	5
III-1 Fizičke mjere zaštite tajnih podataka	5
III-1 Informatičke mjere zaštite tajnih podataka	5
IV NATO I EU	7
IV-1. NATO	7
IV-2. EVROPSKA UNIJA	10
V MEĐUNARODNA SARADNJA	11
VI MEĐURESORSKA SARADNJA	13
VII SARADNJA SA NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA	14
VIII OBUKE IZ OBLASTI TAJNIH PODATAKA	14
IX ORGANIZACIJA DIREKCIJE	15
X INFORMATIČKA BEZBJEDNOST I ODGOVOR NA RAČUNARSKE INCIDENTE	18
XI INSPEKCIJSKI NADZOR	22
XII BUDŽET I NABAVKE	23
XIII UPRAVLJANJE I UNUTRAŠNJA KONTROLA	24
XIV JAVNOST RADA	25

UVOD

Nadležnosti Direkcije za zaštitu tajnih podataka utvrđene su Zakonom o tajnosti podataka ("Službeni list Crne Gore", br. 14/08, 76/09, 41/10, 40/11, 38/12, 44/12, 14/13, 18/14, 48/15 i 74/20) i Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Službeni list Crne Gore", br. 49/22, 52/22, 56/22, 82/22, 110/22 i 139/22).

Izveštajem o radu Direkcije za zaštitu tajnih podataka obuhvaćen je pregled najvažnijih aktivnosti Direkcije u 2022. godini, u vezi sa: propisima iz oblasti tajnih podataka, izradom opštih akata Direkcije, izdavanjem dozvola za pristup tajnim podacima, NATO i EU sertifikata za pristup NATO i EU tajnim podacima, razmjenom tajnih podataka sa NATO i Evropskom unijom, obavezama koje proističu iz članstva u NATO, EU pregovorima za Poglavlje 31–Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika, aktivnostima na polju međunarodne saradnje, naročito u pogledu zaključivanja bilateralnih sporazuma o razmjeni i zaštiti tajnih podataka, bilateralne i regionalne saradnje, međuresorske saradnje i saradnje sa nevladinim organizacijama, obukama iz oblasti tajnih podataka i unapređenjem sistema obuke, stručnim osposobljavanjem i usavršavanjem službenika Direkcije, unutrašnjom organizacijom Direkcije i njenim funkcionisanjem, inspeksijskim nadzorom nad sprovođenjem Zakona o tajnosti podataka i primjenom međunarodnih ugovora o razmjeni i zaštiti tajnih podataka, izvršenjem budžeta, sprovođenjem finansijskog upravljanja i kontrola i pružanjem obavještenja o radu Direkcije putem sredstava javnog informisanja.

I **NORMATIVNI POSLOVI**

Direkcija redovno učestvuje u davanju mišljenja na predloge zakona i podzakonskih akata koje su pripremali drugi organi, kao i mišljenja na predloge memoranduma i sporazuma o saradnji koji su uključivali odredbe o razmjeni i zaštiti tajnih podataka.

II **DOZVOLE ZA PRISTUP TAJNIM PODACIMA**

Dozvole za pristup tajnim podacima za fizička lica

Direkcija za zaštitu tajnih podataka, u skladu sa Zakonom, nadležna je za izdavanje dozvola za pristup tajnim podacima stepena tajnosti STROGO TAJNO, TAJNO i POVJERLJIVO.

U 2022. godini, podnesena su 590 zahtjeva za izdavanje dozvola za pristup tajnim podacima, od čega je 135 zahtjeva za produženje važenja dozvole za pristup tajnim podacima, a 455 novih zahtjeva za izdavanje dozvola.

U 2022. godini, izdate su ukupno 621 dozvola za pristup tajnim podacima, od čega su 494 nove dozvole, dok je produžen rok važenja za 127 dozvola za pristup tajnim podacima.

Za pristup tajnim podacima stepena tajnosti **STROGO TAJNO** izdato je 200 dozvola, od čega je 157 novih dozvola, a produžen je rok važenja za 43 dozvole za pristup tajnim podacima.

Za pristup tajnim podacima stepena tajnosti **TAJNO** izdato je 304 dozvole, od čega je 226 novih dozvola, a produžen je rok važenja za 78 dozvola za pristup tajnim podacima.

Za pristup tajnim podacima stepena tajnosti **POVJERLJIVO** izdato je 117 dozvola, od čega je 111 novih dozvola, a produžen je rok važenja za 6 dozvola.

U 2022. godini, na zahtjev Nacionalnih bezbjednosnih organa (NSA) drugih država u kontinuitetu su procesuirane bezbjednosne provjere za strance koji su rođeni, živjeli, radili ili se školovali u Crnoj Gori, u skladu sa međudržavnim sporazumima.

Dozvole za pristup tajnim podacima za pravna lica

U 2022. godini, nije podniet ni jedan zahtjev za izdavanje dozvola za pristup tajnim podacima za pravno lice, dok je izdata jedna dozvola za pravno lice.

Za pristup tajnim podacima za zaposlene u pravnom licu podneseno je 38 zahtjeva za izdavanje dozvole i 2 zahtjeva za produženje važenja dozvole za pristup tajnim podacima.

Prije izdavanja dozvole za pristup tajnim podacima zaposleni u državnim organima, kao i u pravnim licima u obavezi su da se edukuju o zaštiti i rukovanju tajnim podacima, odnosno bezbjednosnim pravilima i procedurama za zaštitu tajnih podataka, nakon čega pristupaju testiranju u elektronskoj aplikaciji. Testiranje se vrši neposredno prije izdavanja dozvole za pristup tajnim podacima i dozvola se izdaje nakon položenog E – testa.

III MJERE ZAŠTITE TAJNIH PODATAKA

III-1 Fizičke mjere zaštite tajnih podataka

Po pitanju fizičkih mjera zaštite tajnih podataka, Direkcija za zaštitu tajnih podataka je u 2022. godini nastavila saradnju sa državnim organima i pravnim licima koja u vršenju zakonom utvrđenih poslova, odnosno izvršavanju ugovorenog posla postupaju sa tajnim podacima.

Sprovedene su konsultacije sa organima i pravnim licima u cilju njihovog upoznavanja sa obavezama koje je potrebno ispuniti u postupku prije izdavanja dozvole za pristup tajnim podacima po pitanju fizičkih mjera zaštite tajnih podataka i propisanih standarda u ovoj oblasti, procesuirani su zahtjevi za vršenje bezbjednosne procjene ugroženosti i zahtjevi za pregled protiv prisluškivanja.

Nakon implementacije mjera zaštite tajnih podataka od strane organa i pravnih lica, Direkcija provjerava ispunjenost fizičkih mjera zaštite tajnih podataka u prostorijama namijenjenim za rad sa tajnim podacima.

U cilju ispunjavanja propisanih standarda iz oblasti fizičkih mjera zaštite tajnih podataka u toku 2022.godine, održani sa sastanci i konsultacije sa predstavnicima Privredne komore Crne Gore, Ministarstva kapitalnih investicija, AD Aerodromi Crne Gore, Ministarstvom odbrane, Upravom prihoda i carina, kao i Institutom za standardizaciju Crne Gore.

U maju, na sastanku u Direkciji su bili predstavnici Ministarstva kapitalnih investicija na kojem su im predočene procedure u vezi sa opremanjem prostorija za rad sa tajnim podacima.

Takođe u maju, na konsultacijama u Direkciji je bio i predstavnik AD Aerodromi Crne Gore. Predočene su mu procedure u vezi sa opremanjem prostorija za rad sa tajnim podacima, nakon čega su iz AD Aerodromi Crne Gore stigla dva zahtjeva za bezbjednosnu procjenu ugroženosti – za prostorije u Podgorici i Tivtu.

U toku 2022. godine, Direkcija je saradivala sa pravnim licima, koja su u navedenom periodu ušla u proceduru za dobijanje dozvole za pristup tajnim podacima za pravno lice. Predstavnici pravnih lica u kontinuitetu se upoznaju sa cjelokupnom procedurom za dobijanje dozvole za pristup tajnim podacima za pravno lice.

III-2 Informatičke mjere zaštite tajnih podataka

Informacioni sistem za razmjenu nacionalnih tajnih podataka

Direkcija za zaštitu tajnih podataka upravlja komunikaciono informacionim sistemom koji je sertifikovan za razmjenu nacionalnih tajnih podataka do i uključujući stepen tajnosti TAJNO. Korisnici sistema su Centralni registar Direkcije za zaštitu tajnih podataka i podregisti u Ministarstvu odbrane, Ministarstvu vanjskih poslova, Agenciji za nacionalnu bezbjednost i Stalnoj misiji Crne Gore pri NATO u Briselu, a u avgustu 2022. godine službenici Odjeljenja za informatičku zaštitu tajnih podataka sproveli su aktivnosti na proširenju sistema i uvezali Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore kao novog korisnika.

Odjeljenje za informatičku zaštitu tajnih podataka tokom 2022. godine u kontinuitetu se bavilo unapređenjem i održavanjem informacionog sistema za razmjenu nacionalnih tajnih podataka.

Ostale aktivnosti

Odjeljenje za informatičku zaštitu tajnih podataka kroz svoje svakodnevne aktivnosti u kontinuitetu se bavi aktivnostima na održavanju i unapređenju informacionih sistema u kojima se obrađuju tajni podaci, kao i računara i računarske opreme koju koriste zaposleni u Direkciji.

U avgustu 2022. godine došlo je do sajber napada na informatičku infrastrukturu državnih organa kojom upravlja Ministarstvo javne uprave, a čije usluge je koristila i DZTP (domen, email server, itd.). Kao odgovor na sajber prijetnju, po preporukama Operativnog tima za suprotstavljanje sajber napadima, službenici Odjeljenja za informatičku zaštitu tajnih podataka izvršili su analizu računara DZTP. Iako nije pronađeno prisustvo malicioznog softvera, u skladu sa preporukama, izrađena je rezervna kopija podataka i računari su reinstalirani.

Po saznanju da Ministarstvo odbrane sprovodi aktivnosti na podizanju sopstvenog domena i email servera, a imajući u vidu da se DZTP nalazi u istom objektu i da već koristi mrežnu infrastrukturu MO, DZTP je u novembru 2022. godine svoje računare učlanila u aktivni direktorijum Ministarstva odbrane i krajem 2022. godine počela da koristi i email servise hostovane od strane Ministarstva odbrane.

Imajući u vidu da je razvijena nova platforma za web prezentacije državnih organa, službenici DZTP sproveli su aktivnosti na podizanju nove web prezentacije DZTP, kao i migraciji sadržaja sa stare web prezentacije.

Pored navedenih aktivnosti, Odjeljenje za informatičku zaštitu tajnih podataka u kontinuitetu sprovodi i aktivnosti u sklopu svojih nadležnosti koje se tiču upotrebe i distribucije kripto materijala i akreditacije informacionih sistema u kojima se obrađuju tajni podaci.

Sistem za prenos NATO tajnih podataka - NS WAN

Razmjena tajnih podataka u elektronskoj formi između Centralnog registra Direkcije za zaštitu tajnih podataka, Ministarstva vanjskih poslova, Ministarstva odbrane (na lokacijama u Ministarstvu odbrane i Vazduhoplovno operativnom centru Vojske Crne Gore – VOC), kao i Stalne misije Crne Gore pri NATO u Briselu odvija se posredstvom NS WAN informaciono komunikacionog sistema. U saradnji sa NATO Agencijom za komunikacije i informacije (NATO Communication and Information Agency, NCIA) Odjeljenje za informatičku zaštitu tajnih podataka u kontinuitetu sprovodi aktivnosti na održavanju centralne lokacije ovog informacionog sistema.

Odjeljenje za informatičku zaštitu tajnih podataka, u saradnji sa Ministarstvom odbrane i Ministarstvom vanjskih poslova, jednom godišnje usaglašava potrebne resurse za funkcionisanje ili unapređenje NS WAN informacionog sistema, na osnovu čega se generiše poseban ugovor za pružanje NCIA usluga za potrebe Crne Gore ("Service Support Package for Montenegro, SSP"). Ovaj ugovor za 2022. godinu (SSP 2022) direktor Direkcije za zaštitu tajnih podataka potpisao je u decembru 2022. godine

Odjeljenje za informatičku zaštitu tajnih podataka u okviru svojih NDA (National Distribution Authority) nadležnosti u kontinuitetu se bavi rukovanjem kriptu materijala za potrebe ovog i drugih informacionih sistema u kojima se obrađuju tajni podaci.

IV NATO I EU

Najznačajnija dužnost Direkcije u vezi sa tajnim podacima NATO i EU je dužnost da kao bezbjednosni organ koordinira i sprovodi bezbjednosnu politiku NATO i EU u Crnoj Gori, u cilju obezbjeđivanja adekvatnog nivoa zaštite tajnih podataka (NSA - National Security Authority) i izdavanje NATO i EU sertifikata za pristup NATO i EU tajnim podacima.

U cilju adekvatne razmjene i zaštite NATO i EU tajnih podataka, ustanovljeni su i vode se Centralni registar NATO i EU tajnih podataka u Direkciji za zaštitu tajnih podataka i Podregistri tajnih podataka u Stalnoj misiji Crne Gore pri NATO i Stalnoj misiji Crne Gore pri EU u Briselu, kao i Komandi združenih snaga SHAPE u Monsu.

Podregistri tajnih podataka predstavljaju prvu tačku prijema NATO i EU tajnih podataka, odakle se tajni podaci distribuiraju Centralnom registru Direkcije za potrebe državnih organa u Crnoj Gori.

Distribucija tajnih podataka iz Centralnog registra prema državnim organima, korisnicima NATO i EU tajnih podataka, vrši se u okviru registara tajnih podataka uspostavljenih u državnim organima.

IV-1. NATO

Pravni okvir za saradnju

Zakon o potvrđivanju Sporazuma između potpisnica Sjevernoatlantskog ugovora o bezbjednosti podataka ("Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", broj 12/17 od 07.12.2017), predstavlja pravni okvir za saradnju u oblasti uzajamne zaštite i čuvanja NATO tajnih podataka koji se dostavljaju Crnoj Gori i tajnih podataka koje Crna Gora dostavlja NATO-u i obezbjeđuje primjenu bezbjednosnih standarda i postupaka za razmjenu i zaštitu tajnih podataka.

Razmjena NATO tajnih podataka

Sa NATO se u kontinuitetu odvija razmjena tajnih podataka, koja je otpočela nakon upućivanja prvog kontigenta crnogorskih vojnika u mirovnu misiju ISAF u Avganistanu, a kasnije u misiju "Resolute Support" u Avganistanu.

Pristupanjem Crne Gore NATO Savezu uveden je novi sistem elektronske razmjene NATO tajnih podataka NATO SECRET WAN AREA NETWORK (NS WAN) odobren od strane NATO Kancelarije za bezbjednost (NOS).

*šematski prikaz razmjene tajnih podataka sa NATO

U 2022. godini razmijenjeno je ukupno 4918 NATO tajnih podataka različitih stepena tajnosti, od čega 1153 stepena tajnosti TAJNO, 387 stepena tajnosti POVJERLJIVO, 1465 stepena tajnosti INTERNO i 1913 neklasifikovanih podataka.

Razmjena nacionalnih tajnih podataka sa Stalnom misijom Crne Gore pri NATO u Briselu

Sa Stalnom misijom Crne Gore pri NATO u Briselu, u 2022. godini, razmijenjena su ukupno 124 tajna podatka različitih stepena tajnosti, od čega 82 stepena tajnosti TAJNO, 30 stepena tajnosti POVJERLJIVO i 12 stepena tajnosti INTERNO.

Sertifikati za pristup NATO tajnim podacima

Za pristup NATO tajnim podacima koji se prosleđuju Crnoj Gori, kao i za učešće na određenim NATO aktivnostima (konferencijama, sastancima, kursevima, obukama, vježbama, radionicama i sl.) na kojima se razmatraju NATO tajni podaci, neophodno je posjedovanje NATO sertifikata.

U skladu sa Zakonom o potvrđivanju Sporazuma između potpisnica Sjevernoatlantskog ugovora o bezbjednosti podataka, Direkcija je organ nadležan za izdavanje NATO sertifikata za pristup NATO tajnim podacima i u 2022. godini izdala je 187 NATO sertifikata (NATO Personnel Security Clearance - NATO PSC).

U skladu sa preporukama NATO sačinjen je spisak pozicija na nacionalnom nivou i lica na tim pozicijama koja imaju pristup posebnoj grupi NATO tajnih podataka (NATO sensitive informations), kao i spisak ovlašćenih lica i njihovih zamjenika u Direkciji i Stalnoj misiji Crne Gore pri NATO u Briselu ovlašćenih za prijem i dostavu NATO COSMIC/ATOMAL podataka.

NATO NOS inspeksijska kontrola

NATO tajni podaci prosljeđeni Crnoj Gori čuvaju se u Centralnom registru Direkcije, koriste u skladu sa propisanim bezbjednosnim standardima i podliježu redovnoj kontroli NATO Kancelarije za bezbjednost (NOS).

Tokom aprila 2022.godine, NATO-Kancelarija za bezbjednost, dostavila je Direkciji Izvještaj o izvršenom inspeksijskom nadzoru nad sprovođenjem mjera zaštite NATO tajnih podataka u Crnoj Gori, odnosno u Direkciji i u državnim organima koje obrađuju NATO tajne podatke. Inspeksijski nadzor od strane NATO Kancelarije, izvršen je u decembru 2021.godine. Predmet nadzora od strane NATO Kancelarije, bila je zaštita NATO tajnih podataka ustupljenih Crnoj Gori, kao i primjena NATO standarda u svim oblastima zaštite tajnih podataka.

U Direkciji je tokom aprila 2022.godine, održan sastanak sa predstavnicima ovih institucija, na kojem je ukazano na preporuke i korektivne mjere iz predmetnog izvještaja, i na obavezu ispunjavanja istih od strane ovih organa. Takođe, Akcioni plan za implemetaciju preporuka sa rokovima za realizaciju, dostavljen je NATO - Kancelariji za bezbjednost.

Pored kontrole od strane NATO Kancelarije za bezbjednost (NOS), NATO tajni podaci koji se dostavljaju državnim organima na korišćenje podliježu i inspeksijskoj kontroli Direkcije za zaštitu tajnih podataka.

IV-2. EVROPSKA UNIJA

Pravni okvir za saradnju

Sporazum o bezbjednosnim procedurama za razmjenu i zaštitu tajnih podataka zaključen između Crne Gore i Evropske Unije (septembra 2010. godine) i Bezbjednosni aranžmani za implementaciju Sporazuma (iz februara 2011. godine) predstavljaju pravni okvir za saradnju u oblasti tajnih podataka i obezbjeđuju primjenu standarda prilikom razmjene i zaštite tajnih podataka iz oblasti zajedničke vanjske, bezbjednosne i odbrambene politike.

EU PREGOVORI

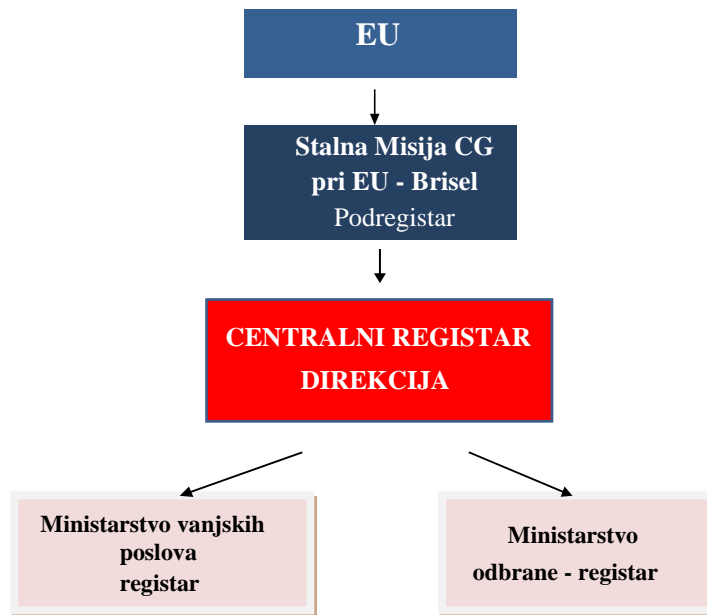
Poglavlje 10 – Informatičko društvo i mediji

Službenik Odjeljenja za informatičku zaštitu tajnih podataka je od septembra 2022.godine, učestvovao u radu Radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije.

Poglavlje 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika

Službenik Odjeljenja za zaštitu tajnih podataka, kao član radne grupe za Poglavlje 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika, aktivno je učestvovao u radu sjednica, u cilju realizacije obaveza koje proističu iz Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG).

Razmjena EU tajnih podataka

Za pristup EU tajnim podacima koji se prosleđuju Crnoj Gori, kao i za učešće u misijama EU i drugim aktivnostima, neophodno je posjedovanje EU sertifikata (EU PSC).

U skladu sa Sporazumom o bezbjednosnim procedurama za razmjenu i zaštitu tajnih podataka zaključenim između Crne Gore i Evropske Unije, Direkcija je organ nadležan za izdavanje EU sertifikata za pristup EU tajnim podacima i u 2022. godini izdala je 9 EU sertifikata.

V MEĐUNARODNA SARADNJA

U izvještajnom periodu, u okviru međunarodne saradnje, aktivnosti Direkcije za zaštitu tajnih podataka realizovale su se kroz bilateralnu i multilateralnu saradnju.

U okviru SEENSA inicijative (South East European National Security Authorities of South East Europe) a u saradnji sa RCC (Regional Cooperation Council) održana je radionica na temu svjesnosti o postojanju povezanosti bezbjednosnih prijetnji i bezbjednosnog aspekta tajnih podataka. Radionica je održana 28. aprila 2022. godine u on line formatu. Pored predstavnika svih SEENSA nacionalnih bezbjednosnih organa, na radionici su učestvovali i predstavnici RCC-ja, NATO kancelarije za bezbjednost, EEAS-a (Evropske službe za vanjske poslove) kao i Evropske komisije.

Takođe, u okviru pomenute inicijative održana je i redovna godišnja konferencija direktora Nacionalnih bezbjednosnih organa Jugoistočne Evrope. Budući da je Republika Sjeverna Makedonija bila predsjedavajuća SEENSA konferencije 2022. godine, 12. Konferencija je održana u Skoplju 27. septembra. Učesnici su imali priliku da razgovaraju o bezbjednosnim uticajima na Jugoistočnu Evropu sa fokusom na cyber bezbjednost i evropske integracije kao i o budućoj saradnji u ovom formatu. Na konferenciji je dogovoreno i da 2023. godine predsjedavajuća SEENSA konferencije bude Crna Gora.

U okviru multilateralne saradnje direktor Direkcije za zaštitu tajnih podataka učestvovao je kao panelista na Bezbjednosnoj konferenciji u organizaciji Marshall centra, koja je organizovana u avgustu u Ohridu. Učesnici su imali priliku da razmjene iskustva i iniciraju jačanje međunarodne i regionalne saradnje u oblasti zaštite tajnih podataka.

U cilju jačanja i intenziviranja bilateralne saradnje Direkcija za zaštitu tajnih podataka je nastavila rad na usaglašavanju sporazuma o razmjeni i zaštiti tajnih podataka sa Rumunijom, Republikom Hrvatskom, Republikom Srbijom i započela pregovore na usaglašavanju sporazuma sa Državom Izrael. Takođe u okviru saradnje sa Republikom Sjevernom Makedonijom, u junu je realizovana posjeta predstavnika makedonskog Direktorata za zaštitu tajnih podataka čiji cilj je bio razmjena iskustava po pitanjima INFOSEC-a sa akcentom na akreditacije komunikaciono informacionih sistema i TEMPEST mjerenja.

U okviru saradnje sa NATO, Direktor Direkcije za zaštitu tajnih podataka 19. oktobra 2022. godine učestvovao je na redovnom godišnjem sastanku NATO bezbjednosnog komiteta koji je održan u Briselu, NATO HQ, na nivou direktora Nacionalnih bezbjednosnih organa.

Predstavnik Direkcije za zaštitu tajnih podataka učestvovao je na sedmoj Regionalnoj konferenciji o bezbjednosnoj koordinaciji na temu Saradnja u oblasti bezbjednosti na Zapadnom Balkanu, izazovi i iskustva od pandemije do rata u Ukrajini. Konferencija je održana u Rimu 17. i 18. novembra 2022.

U periodu od 12. do 15. septembra 2022. godine u Kopenhagenu, Danskoj održana je 36. godišnja Multinacionalna radna grupa u oblasti industrijske bezbjednosti (MISWIG). Učesnici, među kojima je bio i predstavnik Direkcije za zaštitu tajnih podataka, imali su priliku da nastave rad na značajnim pitanjima koja se odnose na MISWIG pravila i procedure, aranžmanima za međunarodni prenos tajnih podataka, opreme i/ili komponenata, pitanjima koja se odnose na učešće i uticaj stranaca u vlasničkoj strukturi kao i drugim pitanjima od značaja u oblasti industrijske bezbjednosti.

Direkcija takođe ima i kontinuiranu regionalnu i međunarodnu saradnju u oblasti sajber bezbjednosti.

U okviru bileteralne saradnje službenici Odjeljenja za informatičku zaštitu tajnih podataka, sastali su se 21. juna 2022. godine u Podgorici sa predstavnicima NSA Sjeverne Makedonije sa ciljem razmjene iskustava i najboljih praksi.

U cilju jačanja saradnje u oblasti sajber bezbjednosti CIRT kontinuirano sarađuje sa ključnim međunarodnim institucijama kao što su: FIRST, ITU, NATO, OEBS, DCAF, KISA, RCC, Savjet Evrope.

VI MEĐURESORSKA SARADNJA

U izvještajnom periodu, Direkcija za zaštitu tajnih podataka je imala kontinuiranu međuresorsku saradnju koja se u najvećoj mjeri odnosila na implementaciju propisa o tajnosti podataka, realizaciju mjera zaštite tajnih podataka i rješavanje zahtjeva za izdavanje dozvola za pristup tajnim podacima.

Saradnja sa Ministarstvom odbrane odvijala se po pitanju sprovođenja bezbjednosnih provjera za vojna lica i službenike Ministarstva za koje su podneseni zahtjevi za izdavanje dozvola za pristup tajnim podacima, kroz realizaciju obuka o bezbjednosnoj kulturi, tajnosti podataka i informatičkoj zaštiti tajnih podataka, davanju mišljenja i sugestija na sporazume o saradnji u oblasti odbrane u dijelu koji se odnosi na tajne podatke, finansijske poslove i unutrašnju reviziju, izdavanje dozvola za pristup tajnim podacima, učešće na sastancima i sl.

Saradnja sa Agencijom za nacionalnu bezbjednost odvijala se po pitanju sprovođenja bezbjednosnih provjera za lica za koja su podneseni zahtjevi za izdavanje dozvola za pristup tajnim podacima, NATO i EU sertifikata, vršenja bezbjednosnih provjera za strance po zamolnicama drugih država, izrade bezbjednosnih procjena ugroženosti, pregleda protiv prisluškivanja i pregleda od kompromitujućeg elektromagnetnog zračenja-TEMPEST mjerenja.

Saradnja sa Ministarstvom finansija odvijala se kroz podnošenje zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava za 2023. godinu i pripremu Nacrta budžeta Direkcije za zaštitu tajnih podataka za 2023. godinu, realizaciju budžeta i dostavljanje izvještaja o primicima, izdacima i ugovorenim obavezama, dostavljanje godišnjeg izvještaja o aktivnostima na sprovođenju i unaprijeđenju upravljanja i kontrola, dostavljanje zahtjeva za preusmjeravanje odobrenih sredstava po programima i pojedinim izdacima, dostavljanje Plana javnih nabavki, Izvještaja o javnim nabavkama.

Saradnja sa Agencijom za sprječavanje korupcije odvijala se po pitanju obaveza koje proizilaze iz Plana integriteta i izveštavanje Agencije o njegovom sprovođenju u 2022. godini, te je shodno tome sačinjen Izvještaj o sprovođenju Plana integriteta Direkcije. Sačinjena je Metodologija za procjenu primjene antikorupcijskih mjera Direkcije za zaštitu tajnih podataka i popunjen je Uпитnik za procjenu efektivnosti i efikasnosti Plana integriteta.

Saradnja sa Agencijom za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama odvijala se kroz zaštitu ličnih podataka, dostavljanje podataka za potrebe vođenja informacionog sistema pristupa informacijama i ponovne upotrebe informacija.

Saradnja sa Upravom za ljudske resurse odvijala se kroz realizaciju obuka na temu „Tajnost podataka i informatička zaštita tajnih podataka“, zatim kroz učešće zaposlenih na obukama koje realizuje Uprava za kadrove u okviru Programa stručnog osposobljavanja. Saradnja se odvijala i kroz izradu Kadrovskeg plana (planiranju broja zaposlenih, promjenama u kadrovskoj strukturi i drugim pitanjima upravljanja kadrovima, u skladu sa budžetskim sredstvima), vođenja i ažuriranja kadrovskeg informacionog sistema (KIS) i dr.

Saradnja sa Privrednom komorom Crne Gore u izvještajnom periodu, realizovala se kroz aktivnosti na izradi Uputstva o postupku provjere ispunjenosti uslova za učešće privrednih

subjekata registrovanih u Crnoj Gori i izdavanje potvrde za učešće u nabavkama za potrebe Sjeverno-Atlantskog Saveza.

Predstavnik Odjeljenja za informatičku zaštitu tajnih podataka, učestvovao je od avgusta 2022. godini u radu Operativnog tima za suprotstavljanje sajber napadima kao njegov član.

Direkcija je na svojoj internet stranici objavljivala informacije koje zahtijevaju proaktivni pristup, vodeći računa o zaštiti ličnih podataka i podataka koji su označeni stepenom tajnosti.

VII SARADNJA SA NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

Saradnja sa nevladinim organizacijama odvijala se kroz zajedničko učešće predstavnika Direkcije i NVO sektora u radu radnog tijela na pripremi teksta Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Saradnja se odvijala i kroz pokretanje postupaka vanrednog inspeksijskog nadzora pokrenutih po inicijativama NVO sektora.

Takođe, Direkcije za zaštitu tajnih podataka saradivala je sa nevladinim organizacijama kroz rješavanje podnijetih zahtjeva za slobodan pristup informacijama, kao i kroz pripremu, podnošenje Izvještaja i izvoda iz informacionog sistema Agenciji za sprječavanje korupcije, u vezi zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

VIII OBUKE IZ OBLASTI TAJNIH PODATAKA

U cilju stručnog usavršavanja državnih službenika i namještenika i unapređenja znanja iz oblasti tajnih podataka, Direkcija za zaštitu tajnih podataka u saradnji sa Upravom za kadrove realizovala je u kontinuitetu seminare na temu „Tajnost podataka i informatička zaštita tajnih podataka“, za zaposlene u Ministarstvu odbrane i Vojsci Crne Gore.

Unaprijeđen je sistem obuke iz oblasti tajnih podataka na način što je, u okviru TAIEX instrumenata tehničke podrške, uspostavljena elektronska aplikacija za E-trening, koja pruža mogućnost državnim službenicima za lakšim i savremenijim edukovanjem u ovoj oblasti. Ovaj oblik edukacije primijenjuje se na sva lica prije izdavanja dozvole za pristup tajnim podacima.

Stručno osposobljavanje i usavršavanje službenika Direkcije

Direkcija za zaštitu tajnih podataka je u okviru SAA nadležnosti (Security Accreditation Authority), tokom 2022.godine, učestvovala na tri online sastanka međunarodnog BICES akreditacionog tijela (BICES Accreditation Board, BSAB).

Predstavnik Odjeljenja za informatičku zaštitu tajnih podataka, učestvovao je na sedmoj regionalnoj (Jumbo) konferenciji koja je organizovana od strane Regionalnog savjeta za saradnju (RCC) u period od 17. – 18. novembra 2022. godine u Rimu.

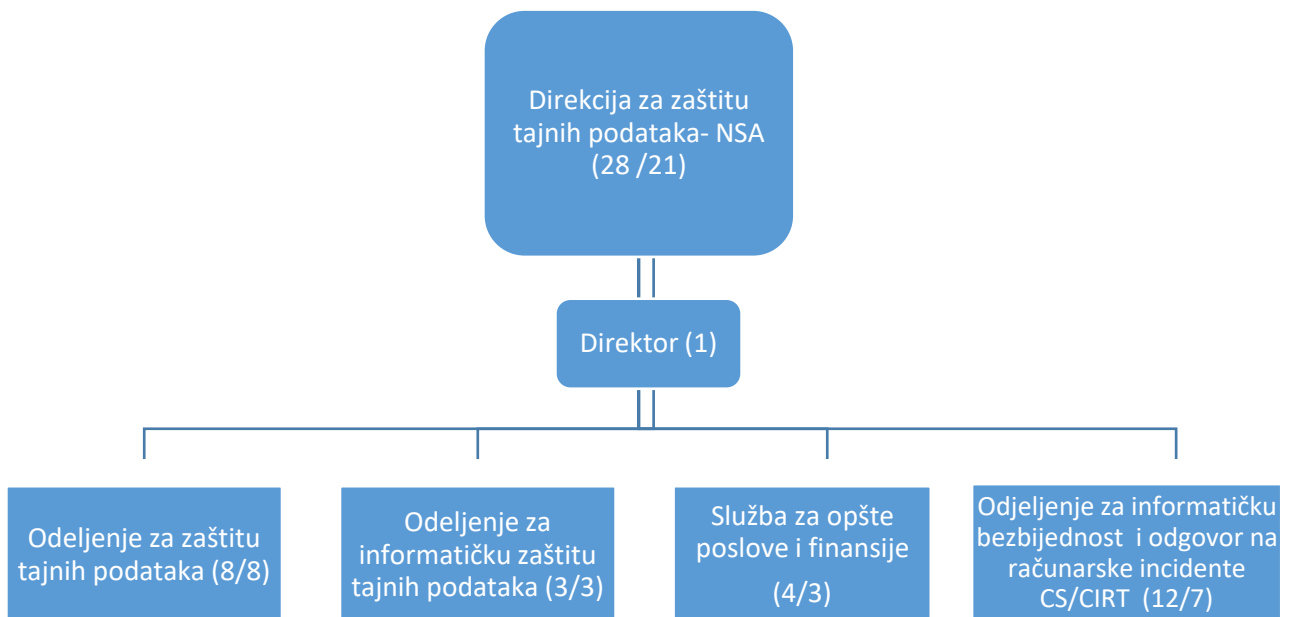
U okviru Programa stručnog osposobljavanja Uprave za kadrove u 2022. godini, sa predavačima iz DZTP organizovano je više obuka na temu tajnosti podataka i informatičke zaštite tajnih podataka, za potrebe zaposlenih u Ministarstvu odbrane i Vojsci Crne Gore.

Takođe, službenik Službe za opšte poslove i finansije, pohađao je obuku u okviru oblasti kadrovskog planiranja, na temu „Analiza potreba za obukama“.

IX ORGANIZACIJA DIREKCIJE

Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 11.06.2021. godine., utvrdila je Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Direkcije za zaštitu tajnih podataka, koji je stupio na snagu 25. 06.2021. godine.

U skladu sa Pravilnikom, Direkcija vrši poslove iz svoje nadležnosti u okviru četiri organizacione jedinice: Odjeljenje za zaštitu tajnih podataka, Odjeljenje za informatičku zaštitu tajnih podataka, Odjeljenje za informatičku bezbjednost i odgovor na računarske incidente (CS/CIRT) i Služba za opšte poslove i finansije.

U Odjeljenju za zaštitu tajnih podataka vrše se poslovi iz osnovne djelatnosti Direkcije koji se odnose na: obezbjeđenje primjene standarda i propisa iz oblasti zaštite tajnih podataka; koordiniranje aktivnosti koje obezbjeđuju zaštitu tajnih podataka povjerenih Crnoj Gori od strane drugih država i međunarodnih organizacija, izradu i ažuriranje Plana zaštite tajnih podataka, inspeksijski nadzor nad sprovođenjem Zakona o tajnosti podataka i primjenom

međunarodnih ugovora, sprovođenje postupka za izdavanje dozvola za pristup tajnim podacima i izdavanje NATO i EU sertifikata za pristup NATO i EU tajnim podacima, postupka za ograničenje ili prestank važenja dozvole, evidenciju podnijetih zahtjeva za izdavanje dozvola i evidenciju izdatih i oduzetih dozvola, NATO i EU sertifikata, obuku korisnika tajnih podataka, vođenje Centralnog registra NATO i EU tajnih podataka i saradnju sa podregistrama tajnih podataka u Stalnoj misiji Crne Gore pri NATO i Misiji Crne Gore pri EU, evidenciju NATO i EU tajnih podataka koji se prosleđuju Crnoj Gori, diseminaciju i njihovo dostavljanje korisnicima, evidenciju NATO ATOMAL tajnih podataka, stručnu pomoć organima i organizacijama radi ispunjavanja bezbjednosno-tehničkih uslova za rad sa tajnim podacima, ustanovljavanje i vođenje registara, podregistara i kontrolnih tačaka, akreditovanje i odobravanje njihovog rada, unutrašnju kontrolu nad sprovođenjem mjera zaštite tajnih podataka, informisanje strane države odnosno međunarodne organizacije o bezbjednosti tajnih podataka koje je strana država, odnosno međunarodna organizacija predala Crnoj Gori, međunarodnu saradnju i kontinuiranu saradnju sa NATO Kancelarijom za bezbjednost (NOS) i Kancelarijom za bezbjednost Generalnog sekretarijata Savjeta EU (GSCSO) i drugi poslovi u skladu sa propisima.

U Odjeljenju za informatičku zaštitu tajnih podataka podataka vrše se poslovi iz osnovne djelatnosti koji se odnose na primjenu mjera bezbjednosti za zaštitu tajnih podataka koji se primaju, obrađuju, prenose, čuvaju i arhiviraju u komunikaciono-informacionim sistemima i drugim elektronskim sistemima, od gubitka povjerljivosti, cjelovitosti ili dostupnosti, i to: obezbjeđivanje primjene standarda i propisa iz oblasti informatičke zaštite tajnih podataka, prijem, obradu, prenos, čuvanje i arhiviranje NATO i EU tajnih podataka u elektronskoj formi, obezbjeđivanje da su kriptografski sistemi, proizvodi i mehanizmi za zaštitu tajnih podataka adekvatno i efikasno odabrani, instalirani i održavanim, nadzor nad rukovanjem kriptomaterijalima NATO i EU i nadzor nad proizvodnjom, distribucijom i čuvanjem kriptomaterijala za potrebe jedinstvenog sistema za elektronsku razmjenu domaćih tajnih podataka, proizvodnja, distribucija i čuvanje kriptomaterijala za potrebe jedinstvenog sistema za elektronsku razmjenu domaćih tajnih podataka između organa; certifikovanje komunikaciono-informacionih sistema (CIS) i procesa u kojima se obrađuju, prenose i čuvaju domaći, NATO i EU tajni podaci i certifikovanje prenosivih komunikaciono-informacionih sredstva i memorijskih medija koji se koriste u sistemu (CIS); zaštita prostorija i opreme od rizika elektromagnetnog zračenja (TEMPEST), procjena mogućeg ugrožavanja bezbjednosti tajnih podataka od upada u IS, edukacija i podizanje CIS bezbjednosne svijesti, instaliranje uređaja za čuvanje rezervnih kopija (back-up) tajnih podataka; uništavanje tajnih podataka u elektronskoj formi, memorijskih medija i uređaja za enkripciju podataka; organizovanje obuka i administracija portala za on-line obuku, ažuriranje web stranice Direkcije i dr.

U razmjeni i zaštiti tajnih podataka sa NATO i EU, vrše se poslovi koji se odnose na: bezbjednost komunikacija za izbor, upravljanje i održavanje kriptografske opreme za prenos, obradu i čuvanje tajnih podataka (NCSA - National Communication Security Authority); sprovođenje bezbjednosne akreditacije komunikaciono-informacionih sistema i procesa u kojima se koriste tajni podaci (SAA - Security Accreditation Authority), koje obuhvata rješavanje po zahtjevu za certifikovanje sistema, vršenje bezbjednosne provjere sistema, izdavanje sertifikata i privremenih sertifikata i vođenje evidencije u vezi s tim i upravljanje materijalima za kriptografsku zaštitu tajnih podataka i bezbjedno rukovanje, čuvanje, distribuciju i evidenciju kriptomaterijala (NDA - National Distribution Authority).

U Odjeljenju za informatičku bezbjednost i odgovor na računarske incidente (CS/CIRT)

vrše se poslovi iz osnovne djelatnosti koji se odnose na: unaprjeđenje bezbjednosti i zaštitu vrše se poslovi iz osnovne djelatnosti koji se odnose na: unaprjeđenje bezbjednosti i zaštitu mrežne infrastrukture, monitoring mreže sa ciljem identifikacije incidenata, usklađivanje aktivnosti lokalnih CIRT timova na teritoriji Crne Gore, održavanje kontakta sa ostalim državnim organima pravnim i fizičkim licima po pitanju očuvanja i unaprijeđenja informatičke bezbjednosti, razmjenu informacija sa nacionalnim CIRT/CERT timovima drugih država putem članstva u međunarodnim organizacijama, pružanje informacija i procjenu stanja informatičke bezbjednosti, izvještavanje drugih CIRT/CERT timova, sastavljanje izvještaja i upozorenja za ostale korisnike, izradu priručnika, softverskih alata i drugih korisnih informacija vezanih za sigurnije korišćenje informacionih tehnologija, prikupljanje informacija za identifikovanje sajber prijetnji, taktika, tehnika i postupaka koje koriste akteri u sajber prostoru, istraživanje aktuelnih i potencijalnih prijetnji u sajber prostoru, analizu opsega ranjivosti u hardveru i softveru, izrada smjernica koje se odnose na rizike i mjere kontrole vezane za nove prijetnje u sajber prostoru, prevenciju, obradu i otklanjanje posljedica od računarskih incidenata na internetu i drugih rizika bezbjednosti informacionih sistema u mreži državnih organa, provjeru ranjivosti sistema, prikupljanje, evidentiranje i obradu podataka o incidentima, testiranje i primjenu novih softverskih i hardverskih sistema za zaštitu IT resursa, monitoring IS u mreži državnih organa, obradu podataka i otklanjanje posljedica u smislu utvrđivanja pojave i težine incidenta, utvrđivanje uzroka incidenta, posredovanje u kontaktiranju ostalih strana koje su uključene u incident, otklanjanje ranjivosti u sistemu, obezbjeđivanja sistema i zaštitu od mogućih incidenata, definisanje liste i zaštite kritične informatičke infrastrukture, identifikovanje rizika i primjenu adekvatnih mjera zaštite kako bi se osigurao kontinuitet poslovanja kritične informatičke infrastrukture, provjeru bezbjednosti i ranjivosti sistema i implementaciju mjera zaštite za prevenciju incidentnih situacija i ublažavanja posljedica i razvijanje plana za upravljanje sajber incidentima i obavljanje drugih poslova iz djelokruga rada Odjeljenja.

U Službi za opšte poslove i finansije vrše se poslovi koji se odnose na: izradu opštih akata, programa rada i izvještaja o radu, izradu pojedinačnih akata o ostvarivanju prava iz radnog odnosa: prijem, raspoređivanje, zarada, naknada i drugih primanja i dr., javne i povjerljive nabavke, pripremu i sačinjavanje ugovora koji sadrže tajne podatke – povjerljivi ugovori, obradu i korišćenje tajnih podataka kod povjerljivih nabavki, materijalno finansijsko poslovanje, izradu finansijskog plana, korišćenje sredstava u skladu sa budžetom i finansijskim planom, vođenje poslovnih knjiga, periodične obračune i završne račune, izradu finansijskih iskaza i dostavljanje Državnom trezoru, blagajničko i knjigovodstveno poslovanje, upoznavanje sa rezultatima unutrašnje revizije: konačnim revizorskim izvještajem i predlogom plana aktivnosti za sprovođenje preporuka za poboljšanje sistema upravljanja i unutrašnje kontrole, izradu internih pravila i procedura za uspostavljanje i sprovođenje upravljanje i razvoj unutrašnjih kontrola, aktivnosti po pitanju rodne ravnopravnosti, Plana integriteta, saradnje sa nadležnim organima, učešće u realizaciji akcionih planova, saradnju sa nevladinim organizacijama i rješavanje zahtjeva za slobodan pristup informacijama, postupanje po prijavama zviždača, saradnju po pitanju stručnog usavršavanja zaposlenih, oglašavanje slobodnih radnih mjesta, vođenje kadrovskog informacionog sistema (KIS), evidenciju primljenih poklona, prijem, vođenje evidencije i distribuciju domaćih tajnih podataka i njihovo čuvanje, kancelarijsko poslovanje i vođenje djelovodnika i drugih knjiga, rukovanje pečatima i štambiljima i njihovo čuvanje, dostavu NATO i EU tajnih podataka i sprovođenje adekvatnih mjera zaštite prilikom dostave drugim državama i međunarodnim organizacijama, vođenje evidencije o korišćenju motornih vozila i dr.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Direkcije za zaštitu tajnih podataka od 25.06.2021.godine, sistematizovano je 28 službeničkih radnih mjesta za 28 izvršilaca, uključujući i direktora. Ukupan broj zaposlenih izvršilaca je 23 od čega je jedno profesionalno vojno lice koje je upućeno iz Vojske Crne Gore na rad u Direkciju.

U skladu sa Sporazumom zaključenim između Ministarstva vanjskih poslova i Direkcije za zaštitu tajnih podataka, jedan službenik Direkcije upućen je na period od četiri godine u Stalnu misiju Crne Gore pri NATO u Briselu. Ovaj službenik je prva “kontakt tačka” u Podregistru tajnih podataka u Misiji, za prijem NATO tajnih podataka i njihovu distribuciju Centralnom registru Direkcije.

Analizom popune radnih mjesta, uočen je nedostatak kadra za obavljanje poslova iz nadležnosti Odjeljenja za informatičku bezbjednost i odgovor na računarske incidente (CS/CIRT), te je u toku 2022. godine, popunjeno jedno radno mjesto - referentkinja za CS/CIRT u okviru pomenute organizacione jedinice.

Pripremljen je Kadrovski plan Direkcije za zaštitu tajnih podataka za 2023. godinu, i uz saglasnost Ministarstva finansija, dostavljen je Upravi za ljudske resurse.

Kadrovskim planom Direkcije za zaštitu tajnih podataka za 2023. godinu, planirano je zapošljavanje za 2 radna mjesta.

U ovom izvještajnom periodu, izvršeno je redovno ažuriranje podataka o zaposlenima u aplikaciju Kadrovskog informacionog sistema (KIS). Takođe, sprovedena je Analiza potreba za obukama Direkcije za zaštitu tajnih podataka, i u skladu sa tim dostavljen je Izvještaj Upravi za ljudske resurse.

X INFORMATIČKA BEZBJEDNOST I ODGOVOR NA RAČUNARSKE INCIDENTE

Odjeljenje za informatičku bezbjednost i odgovor na računarske incidente – CIRT, osnovano je u skladu sa Zakonom o informacionoj bezbjednosti („Službeni list CG”, br. 14/2010, 40/2016, 74/2020, i 67/2021.), 2012. Godine, kao dio zajedničkog projekta Vlade Crne Gore i Međunarodne telekomunikacione unije (ITU). Odjeljenje je zaduženo za prevenciju i zaštitu od računarskih incidenata s ciljem očuvanja sajber bezbjednosti u Crnoj Gori. U skladu sa Zakonom o tajnosti podataka i Zakonom o informacionoj bezbjednosti vrši funkciju zaštite od računarskih bezbjednosnih incidenata na Internetu i drugih rizika u vezi sa informacionom bezbjednošću.

Krovni dokument predstavlja Strategija sajber bezbjednosti Crne Gore 2022-2026 (u daljem tekstu Strategija), kojom je prepoznato sedam operativnih ciljeva, čija je realizacija detaljnije definisana kroz pojedinačne zadatke Akcionog plana (AP) za 2022-2023. godinu, i to: unapređenje ljudskih i finansijskih resursa, efikasan mehanizam za odgovor na sajber incidente, unapređenje mjera prevencije i edukacije o sajber bezbjednosti, poboljšanje odgovora na sajber kriminal, osnažen i harmonizovan sistem zaštite podataka, razvoj i unapređenje saradnje s nacionalnim i međunarodnim partnerima i uspostavljen sistem zaštite kritične infrastrukture.

U izvještajnom periodu, shodno AP za implementaciju Strategije, Odjeljenje za informatičku bezbjednost i odgovor na računarske incidente, je realizovalo aktivnosti za koje su bila

odobrena finansijska sredstva. Za realizaciju aktivnosti iz AP za 2022 godinu, neophodno je bilo obezbijediti sredstva u iznosu od 500.000€, ali je CIRT-u odobreno samo 110.000€. Iako je Strategijom prepoznato godišnje povećanje budžetskih izdvajanja za razvoj sajber kapaciteta za 10%, CIRT-u je za 2023. godinu odobreno samo 90.000€, što predstavlja umanjeње od 18% u odnosu na 2022. godinu i nedovoljno je za realizaciju aktivnosti predviđenih AP (2022-2023). U svom djelovanju CIRT sprovodi proaktivne i reaktivne mjere. Proaktivnim mjerama djeluje prije incidenata i drugih događaja koji mogu ugroziti bezbjednost informacionih sistema, a u cilju sprečavanja ili ublažavanja rizika od incidenata. Reaktivnim mjerama odgovara na incidente i ublažava posledice koje mogu ugroziti bezbjednost sistema.

Proaktivne mjere

S obzirom na to da je najbolji način za borbu protiv sajber prijetnji proaktivno djelovanje, CIRT je tokom 2022. godine sprovodio proaktivne mjere s ciljem smanjenja rizika od incidenata. U sklopu proaktivnih mjera CIRT je sproveo niz aktivnosti na podizanju svijesti o sajber bezbjednosti, kroz objavljivanje edukativnih članaka, informacija o bezbjednosnim propustima i ranjivostima, preporukama za zaštitu u sajber prostoru i informisanjem javnosti putem portala www.gov.me/cirt i naloga na društvenim mrežama (facebook, Instagram, twitter, YouTube) s ciljem pružanja pristupačnih i jednostavnih savjeta krajnjim korisnicima. Takođe, u sklopu proaktivnih mjera, predstavnici CIRT-a su djelovali putem javnih medija – gostovanja u jutarnjem programu i radio emisijama.

U 2022.godini, CIRT je obilježio dan sigurnog interneta, u februaru, gdje je kroz kanale na društvenim mrežama i sajtu distribuirao materijale i smjernice u cilju podizanja svijesti o značaju informacione bezbjednosti. Takođe CIRT je posebnu pažnju posvetio i oktobru mjesecu koji je poznat kao međunarodni mjesec informacione bezbjednosti gdje je poseban osvrt stavljen na smjernice za zaštitu od ransomvera (ransomware) i fišinga (phishinga) koje su prepoznate kao najveće sajber prijetnje u toku prethodne godine.

U decembru prošle godine predstavnik CIRT-a je bio jedan od sagovornika u dokumentarnom filmu u sklopu projekta koji je realizovao Atlanski savez Crne Gore. Projekat je podržan od strane NATO PDD-a u nastojanju da se izgradi i ojača društvena otpornost, a istražuje aktivnosti malignog informacionog uticaja u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na aktuelne sajber napade koji su se nedavno dogodili u Crnoj Gori.

Takođe, predstavnik CIRT-a je učestvovao u radnoj grupi povodom izrade Medijske strategije koja ima za cilj pružanje podrške medijskoj zajednici kroz unapređenje medijskog okruženja, kako bi se osigurali uslovi za nesmetan rad i afirmaciju slobode medija.

Shodno Zakonu o informacionoj bezbednosti, a u skladu sa aktivnostima predviđenih Strategijom ažurirana je lista lokalnih CIRT-ova tj. kontakt osoba koje su zadužene za komunikaciju sa CIRT-om. Ukupan broj organa i drugih pravnih lica koji su odredili lica zadužena za uspostavljanje sistema zaštite od računarskih i bezbjednosnih incidenata na internetu i drugih rizika bezbjednosti tih sistema je 68 a koji će sarađivati sa CIRT-om vezano za pitanja zaštite od računarskih bezbjednosnih incidenata na internetu.

U sklopu svojih redovnih aktivnosti, CIRT objavljuje ranjivosti, najnovije informacije u oblasti sajber bezbjednosti, upozorenja i preporuke za građane i korisnike i šalje obavještenja o zaraženim IP adresama operaterima.

Reaktivne mjere

U sklopu reaktivnih mjera CIRT obavlja poslove koordinacije i odgovora na incidentne situacije u sajber prostoru Crne Gore. Incidenti se prijavljuju putem web portala www.gov.me/cirt i putem email-a na kontakt@cirt.me.

Kroz analizu incidenata u sajber prostoru Crne Gore za period od 2014. do 2022. godine evidentno je da su globalne sajber prijetnje prisutne u Crnoj Gori i da se statistika ne razlikuje u velikoj mjeri u odnosu na sajber prostor Crne Gore. Analiza trenutnog stanja, pokazala je da je i tokom 2022. godine nastavljen trend rasta broja prijavljenih incidenata u odnosu na prethodne godine. Tokom 2021. godine CIRT-u je prijavljeno ukupno 672 incidenta, dok je u 2022. godini CIRT registrovao 684 prijave. Ovaj trend se ogleda i u činjenici da je CIRT-u, tokom 2022. godine, prijavljen najveći broj incidenata koji su se odnosili na malver, uključujući maliciozne programe za ucjenu, tj. ransomvere. Zabilježen je veliki broj prevara na internetu poput finansijskih prevara i phishing napada kao i povećan broj incidenata koji su se odnosili na zloupotrebu profila na društvenim mrežama. Primjetan je i značajan porast broja napada na informacione sisteme državnih organa i pravnih lica.

Godina	Napad na web sajtove i IS	Prevare putem Interneta	Zloupotreb a profila na društvenim mrežama	Neprikladan sadržaj na Internetu	Malver	Ostali (Uznemiravanje, Ucjene...)	Ukupno
2011	1	-	-	-	-	-	1
2012	3	2	-	1		-	6
2013	5	3	10	-	1	3	22
2014	5	6	20	5		6	42
2015	6	17	37	19	17	36	132
2016	18	20	36	14	50	25	163
2017	91	18	34	9	368	12	532
2018	13	68	50	6	363	37	537
2019	19	70	79	11	387	38	604
2020	25	84	90	15	383	44	641
2021	21	75	86	9	430	51	672
2022	30	81	77	6	459	31	684

Regionalna i međunarodna saradnja

U cilju jačanja saradnje u oblasti sajber bezbjednosti pored institucija EU-a i NATO-a, CIRT kontinuirano saraduje i član je međunarodnih organizacija kao što su:

- FIRST (Forum of Incident Response and Security Teams) - međunarodna konfederacija CSIRT-ova koji saraduju i zajedno rješavaju računarsko-bezbjednosne incidente te promovišu programe prevencije. CIRT je član FIRST od 2013 godine.
- TF-CSIRT Trusted Introducer-(Task Force CSIRT) - radna grupa koja unapređuje saradnju i koordinaciju između CSIRT-a u Evropi i susjednim zemljama, istovremeno uspostavljajući veze s relevantnim organizacijama na globalnom nivou i u drugim regijama. CIRT je akreditovani član od 2013. godine.

- ITU (International Telecommunication Union) - međunarodna unija za telekomunikacije
- OSCE/OEBS (Organization for Security and Co-operation in Europe) - organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju.
- RCC (Regional Cooperation Council) – savjet za regionalnu saradnju.
- COE (Council of Europe) - Savjet Evrope.

PROJEKTI

CIRT je i u 2022. godini, nastavio sa implementacijom projekta iPROCEEDS2 (projekat Evropske unije i Savjeta Evrope). Cilj projekta je jačanje kapaciteta u borbi protiv sajber kriminala i targetiranje procedura na internetu i obezbjeđivanju elektronskih dokaza u Jugoistočnoj Evropi i Turskoj. U okviru projekta realizovane su sledeće aktivnosti koje su organizovane shodno projektnom planu:

- Predstavnik CIRT-a je učestvovao u regionalnoj vježbi „Saradnja CIRT-ova i organa za sprovođenje zakona“, koja je trajala 5 dana sa ciljem razmjene iskustava u rješavanju sajber incidenata, sprovođenju istrage, digitalnoj forenzici i predstavljanju dokaza.
- Predstavnici CIRT-a su učestvovali u trodnevnoj obuci o finansijskim istraživanjima, virtuelnim valutama i Dark Netu u cilju unapređenja vještina, stručnosti i znanja o istrazi Darkweb-a i virtuelnih valuta, koji bi imali direktan uticaj na sajber prijetnje.

U sklopu projekta su kontinuirano realizovane aktivnosti shodno projektnom planu koji ima za cilj unapređenje saradnje i jačanje kapaciteta za sajber bezbjednost i sajber kriminal.

Takođe CIRT je nastavio i sa implementacijom projekta “Dobro upravljanje sajber bezbjednosti na Zapadnom Balkanu”, koji finansira Ministarstvo vanjskih poslova i međunarodnog razvoja (FCDO) Ujedinjenog Kraljevstva i sprovodi DCAF (Ženevski centar za upravljanje sektorom bezbjednosti). U okviru projekta realizovane su sledeće aktivnosti:

- CIRT je organizovao u saradnji sa DCAF-om i FIRST-om dvodnevni tehnički kolokvijum za CSIRT zajednicu Zapadnog Balkana i eksperte za sajber bezbjednost. Cilj kolokvijuma je unapređenje znanja i vještina u analizi malvera i korišćenju različitih alata i mehanizama za poboljšanje zaštite mreže.
- Predstavnici CIRT-a su učestvovali u trodnevnom tehničkom kolokvijumu koji je organizovao DCAF u saradnji sa albanskom nacionalnom agencijom za elektronsku sertifikaciju. Cilj kolokvijuma je bio analiza zlonamjernih programa kroz upotrebu savremenih alata i predstavljanje platforme za razmjenu informacija iz oblasti sajber bezbjednosti.
- Predstavnici CIRT-a su u okviru DCAF projekta završili obuku TRANSITS I koja je namijenjena članovima CIRT/CERT kako bi razumjeli glavne aspekte i izazove funkcionisanja tima za reagovanje na incidente.
- Predstavnici CIRT-a učestvovali na godišnjoj konferenciji FIRST-a i sastanku nacionalnih CIRT timova (TF-CSIRT) koja predstavlja forum za razmjenu ciljeva, ideja i informacija o tome kako poboljšati bezbjednost računara na globalnom nivou.

Pored aktivnosti predviđene prethodnim projektima a u cilju jačanja međunarodne saradnje realizovane su i sledeće aktivnosti:

- Predstavnik CIRT-a je uzeo učešće na panelu o kritičnoj informatičkoj infrastrukturi u cilju zaštite kritične infrastrukture kao važnog segmenta nacionalne bezbjednosti.

- Predstavnik CIRT-a je učestvovao u radu Operativnog tima za sprovođenje NATO vježbe CMX23, osnova vježbe upravljanja krizama (CMX) je testiranje elemenata NATO sistema za odgovor na krize u cilju održavanja i unapređenja sposobnosti NATO-a za čitav spektar izvedenih operacija.
- Predstavnik CIRT-a je učestvovao u radnoj grupi Energetske zajednice za pitanja sajber bezbjednosti i zaštitu kritične infrastrukture (CyberCG) na kojim se na redovnim online sastancima sagledava napredak na polju sajber bezbjednosti shodno trenutnim trendovima i obavezama koji proizilaze iz zakonske regulative.
- Predstavnik CIRT-a je učestvovao u panelu koji je organizovao EU Cyber Diplomacy Initiative – EU Cyber Direct u saradnji sa Programom Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u cilju unapređenja sajber bezbjednosti u regionu, identifikovanju zajedničkih interesa i mogućnosti saradnje u jačanju sajber bezbjednosti na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.
- Predstavnik CIRT-a je učestvovao u radionicu na temu „Nacionalna klasifikacija sajber incidenata” koju je organizovao OSCE u okviru koje je prezentovao iskustva vezana za klasifikaciju sajber incidenata u Crnoj Gori.
- Predstavnik CIRT-a je u sklopu međunarodne stipendije za sajber bezbjednost za zemlje Zapadnog Balkana, koju je podržala američka ambasada, CERIOUS i „Purdue“ Univerzitet, zajedno sa CRDF-om nezavisnom profitnom organizacijom prezentovao na međunarodnoj konferenciji projekat „Jačanje sajber bezbjednosti u državnim institucijama“.
- Predstavnik CIRT-a je učestvovao u projektnom timu za podnošenje aplikacije za lokaciju Regionalnog centra za sajber bezbjednost.

XI INSPEKCIJSKI NADZOR

U skladu sa članom 80 Zakona o tajnosti podataka, Direkcija za zaštitu tajnih podataka vrši inspekcijski nadzor u pogledu primjene mjera zaštite tajnih podataka i nad primjenom međunarodnih ugovora koji se odnose na tajne podatke, u skladu s ovlaštenjima propisanim članom 81 Zakona.

Inspektor Direkcije za zaštitu tajnih podataka u toku 2022. godine, vršio je inspekcijski nadzor u skladu sa godišnjim Planom inspekcijskog nadzora.

Inspekcijski nadzor vršen je u odnosu na primjenu Zakona o tajnosti podataka i podzakonskih akata za njegovo sprovođenje.

U izvještajnom period shodno Planu Inspekcijskog nadzora, izvršeno je više nadzora u Generalnom sekretarijatu Vlade Crne Gore i Aerodromima Crne Gore.

Komisija za periodično preispitivanje tajnosti podataka, tokom 2022.godine, vršila je periodično preispitivanje tajnosti podataka koji su nastali u radu Direkcije. Po okončanju zadatka, Komisija je u izvještajnom periodu, sačinila Zapisnik, odnosno Izvještaj o periodičnom preispitivanju tajnosti podataka iz nadležnosti Direkcije.

Direkcija kontinuirano upućuje zahtjeve organima državne uprave za dostavljanje podataka o obrazovanju Komisije za periodično preispitivanje tajnih podataka i licima koja su imenovana

za članove komisija. Inspekcijski nadzor kod subjekata u čijem radu nastaju tajni podaci, a koji nijesu dostavili podatke o obrazovanju komisije za periodično preispitivanje tajnosti podataka u organu, nastaviće se u 2023. godini.

Inspektor za kontrolu primjene mjera zaštite tajnih podataka Direkcije za zaštitu tajnih podataka, u okviru svojih nadležnosti, nalaže mjere za unapređivanje zaštite tajnih podataka i saraduje sa licima određenim za vršenje unutrašnje kontrole u organima i organizacijama u kojima nastaju tajni podaci ili koji koriste tajne podatke. U cilju unapređenja mjera zaštite tajnih podataka inspektor je održao sastanke i konsultacije, sa licima određenim za vršenje unutrašnje kontrole, odgovornim za sprovođenje mjera zaštite tajnih podataka u organima i organizacijama u kojima rade.

Unutrašnja kontrola

Zakonom o tajnosti podataka propisano je da su organi i drugi subjekti dužni da obezbjeđuju vršenje redovne unutrašnje kontrole nad sprovođenjem mjera zaštite tajnih podataka utvrđenih Zakonom o tajnosti podataka i da su dužni da odrede lice za vršenje unutrašnje kontrole.

U skladu sa navedenim, Direkcija je i tokom 2022. godine, zatražila od organa podatke o licima određenim za vršenje unutrašnje kontrole, a u cilju kontinuirane saradnje inspektora Direkcije sa tim licima, radi unapređenja mjera zaštite tajnih podataka.

Direkcija za zaštitu tajnih podataka će u narednom periodu insistirati da organi u čijem radu nastaju tajni podaci odrede lice za vršenje redovne unutrašnje kontrole, u protivnom biće prinuđena da pokrene postupak odgovornosti.

XII BUDŽET I NABAVKE

Budžet

Zakonom o budžetu za 2022. godinu odobrena su sredstva za finansiranje Direkcije za zaštitu tajnih podataka u iznosu od 477.764,40€.

U izvještajnom periodu od raspoloživih sredstava isplaćeno je 287.173.94€.

U skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore, Direkcija je krajnje racionalno trošila sredstva opredijeljena Budžetom za 2022.godinu, te utrošila 60,11% odobrenih sredstva.

Nabavke

Direkcija je u skladu sa članom 84 Zakona o javnim nabavkama 31.01.2022. godine, donijela Plan javnih nabavki za 2022. godinu.

U izvještajnom periodu, u skladu sa Pravilnikom o načinu sprovođenja jednostavnih nabavki, roba i usluga realizovano je jednostavnih nabavki u iznosu od 10.938,21 eura.

Shodno Uredbi o načinu planiranja i sprovođenja centralizovanih javnih nabavki, koje sprovodi Uprava za katastar i državnu imovinu kao nadležni organ za sprovođenje postupaka centralizovanih javnih nabavki, dostavljen Plan potreba za predmetima centralizovanih javnih nabavki za 2022.godinu.

Budžetom Uprave za katastar i državnu imovinu za 2022.godine, kao nadležni organ za sprovođenje postupaka centralizovanih javnih nabavki odobren je iznos od 10.153,51€ za objedinjene nabavke Direkcije za zaštitu tajnih podataka. Sredstva se odnose na administrativni materijal, rashode za gorivo, komunikacione usluge, osiguranje i izdatke za opremu.

Planom posebnih javnih nabavki u oblasti bezbjednosti i odbrane planirana je nabavka sistema za zaštitu od sajber napada, procijenjene vrijednosti 60.920,00€. Postupak predmetne nabavke označen je stepenom tajnosti „INTERNO“.

Nadležnom organu blagovremeno je podniet Izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama, kao i Izvještaj o izuzećima od primjene u postupcima javnih nabavki za 2022. godinu.

U 2022. godini, izvršen je redovni godišnji popis pokretnih i nepokretnih stvari i obaveza sa stanjem na dan 31.12.2021. godine., u Direkciji za zaštitu tajnih podataka, i izvršeno upoređivanje stanja dobijenog popisom sa stanjem iz knjigovodstva.

XIII UPRAVLJANJE I UNUTRAŠNJE KONTROLE

Upravljanje i unutrašnje kontrole obuhvataju postupke upravljanja sredstvima subjekta, finansijske i druge kontrole i unutrašnju reviziju radi uspješnog upravljanja i ostvarivanja poslovnih ciljeva subjekta, na transparentan, pravilan, ekonomičan, efikasan i efektivan način.

U skladu sa obavezama koje proističu iz Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, Direkcija je sačinila interne procedure za uspostavljanje i sprovođenje upravljanja i unutrašnjih kontrola za određene poslovne procese u Direkciji.

Interna pravila i procedure sadrže opis procedure, ovlašćena lica i kontrolne mehanizme i sastavni su dio Knjige procedura Direkcije za zaštitu tajnih podataka za upravljanje i unutrašnju kontrolu.

U izvještajnom periodu sačinjen je i dostavljen Godišnji izvještaj o aktivnostima na sprovođenju i unapređenju upravljanja i kontrola za 2022.godinu i Godišnji izvještaj o obavještenjima o sumnjama na nepravilnosti i prevare za 2022. godinu. Izvještaji su dostavljeni Ministarstvu finansija.

U skladu sa Sporazumom zaključenim sa Ministarstvom odbrane, poslovi unutrašnje revizije u Direkciji za zaštitu tajnih podataka povjereni su Odjeljenju za unutrašnju reviziju Ministarstva odbrane. Ministarstvo odbrane podnijelo je Ministarstvu finansija i socijalnog staranja Godišnji izvještaj o unutrašnjoj reviziji izvršenoj u Direkciji za zaštitu tajnih podataka za 2022. godinu.

Takođe, u izvještajnom periodu, sprovedena je kontrola od strane Odjeljenja za unutrašnju reviziju Ministarstva odbrane.

XIV JAVNOST RADA

Direktor Direkcije redovno je izvještavao javnost o najznačajnijim pitanjima iz nadležnosti Direkcije za zaštitu tajnih podataka.

Direkcija je ažurno odgovarala na upućena pitanja medija.

Za potrebe javnosti rada, Direkcija je ažurirala svoju internet stranicu www.nsa.gov.me na kojoj su objavljeni podaci o značajnim aktivnostima, kao i informacije koje je organ dužan da objavi na svojoj internet stranici u skladu sa članom 12 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Ostali podaci

Naziv organa	Podaci o zaključenim upravnim ugovorima	Broj poništenih rješenja	Broj ukinutih nezakonitih rješenja	Broj ukinutih zakonitih rješenja
1	2	3	4	5
Direkcija za zaštitu tajnih podataka				
UKUPNO:				

● Postupak upravnog rješavanja o pravima i obavezama fizičkih i pravnih lica, Direkcija za zaštitu tajnih podataka obezbjeđuje primjenom Zakona o upravnom postupku („Službeni list Crne Gore“, br. 56/14, 20/15, 40/16, 37/17), kao i primjenom Zakona o tajnosti podataka ("Službeni list Crne Gore", br. 14/08, 76/09, 41/10, 40/11, 38/12, 44/12, 14/13, 18/14, 48/15, 74/20), kojim je propisan poseban postupak za izdavanje i produženje važenja dozvola za pristup tajnim podacima fizičkim i pravnim licima. Pored navedenog, Direkcija u upravnom postupku rješava i po zahtjevima za pristup informacijama i ponovnu upotrebu informacija koje su posjedu Direkcije, u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama ("Službeni list Crne Gore", br. 44/12 i 030/17).

Direkcija za zaštitu tajnih podataka je uskladila Zakon o tajnosti podataka sa Zakonom o upravnom postupku (shodno mišljenju Stručnog tima za praćenje novog Zakona o upravnom postupku), što je doprinijelo zakonitom i kvalitetnom vođenju upravnog postupka.

Shodno čl. 51 i 74 Zakona o tajnosti podataka, Direkcija za zaštitu tajnih podataka je nadležna da postupa po zahtjevima za izdavanje i produženje važenja dozvola za pristup tajnim podacima koje se izdaju fizičkim i pravnim licima.

Postupak izdavanja i produženja važenja dozvole za pristup tajnim podacima su posebni upravni postupci propisani Zakonom o tajnosti podataka. Ovi postupci uključuju i postupak bezbjednosne provjere lica prije izdavanja/produženja važenja dozvole za pristup tajnim podacima. Bezbjednosnu provjeru sprovodi Agencija za nacionalnu bezbjednost i Ministarstvo odbrane – Obavještajno bezbjednosni direktorat, za zaposlene u Ministarstvu odbrane i Vojsci Crne Gore.

Postupak bezbjednosne provjere traje do 180 dana i može se produžiti za još 30 dana. Imajući u vidu da se postupak izdavanja dozvole vrši po prethodno pribavljenom mišljenju drugog javnopravnog organa, ovi predmeti se rješavaju u skladu sa odredbama člana 41 stav 1 Zakona o upravnom postupku.

Aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Direkcije za zaštitu tajnih podataka određeni su službenici koji vode upravni postupak, dok rješenje u upravnom postupku donosi starješina organa. Takođe je određeno lice za donošenje upravnih akata u oblasti slobodnog pristupa informacijama. Službenici koji rješavaju

predmete u upravnom postupku pohađali su obuku o primjeni Zakona o upravnom postupku, u cilju dostizanja višeg nivoa kompetencija za zakonito i efikasno rješavanje o pravima stranaka u upravnom postupku.

U 2022.godini, u postupcima po zahtjevu stranke, u prvostepenom upravnom postupku riješeno je 67.49 % upravnih predmeta, dok je procenat neriješenih predmeta u odnosu na ukupan broj predmeta u izvještajnom periodu 32,06 %, što ukazuje na viši nivo efikasnosti u upravnom rješavanju u odnosu na prethodni izvještajni period.

Postupak izdavanja odnosno produženja dozvole za pristup tajnim podacima odvija se u više faza i kompleksnost postupka ogleda se u činjenici da Direkcija za zaštitu tajnih podataka donosi rješenje o izdavanju i produženju važenja dozvole za pristup tajnim podacima, tek nakon prethodno pribavljenog mišljenja drugog javnopravnog organa nadležnog za sprovođenje bezbjednosne provjere. Postupak bezbjednosne provjere je obavezan jer se kroz taj postupak utvrđuju činjenice koje su od značaja za izdavanje i produženje važenja dozvole za pristup tajnim podacima. Nakon dobijenog mišljenja drugog javnopravnog organa nadležnog za sprovođenje bezbjednosne provjere, službenici Direkcije rješavaju zahtjeve stranaka blagovremeno u zakonom propisanom roku, tako da se može reći da službenici Direkcije imaju odgovoran odnos u izvršavanju funkcije upravnog rješavanja.

U izvještajnom periodu podnijeto je osam žalbi na prvostepena rješenja o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole za pristup tajnim podacima. Drugostepeni organ nadležan za rješavanje po žalbi je Ministarstvo odbrane (član 48 Zakona o tajnosti podataka).

Obrasci, koji strankama olakšavaju preduzimanje radnji u postupku, su dostupni i mogu se preuzeti sa internet stranice Direkcije i portala e-Uprave. Zahtjevi za izdavanje/produženje važenja dozvole predaju u pisanoj formi na arhivi Direkcije za zaštitu tajnih podataka, dok je podnošenje zahtjeva za pristup informacijama omogućeno u pisanoj i u elektronskoj formi, preko portala e-Uprave. U cilju ostvarivanja prava i pravnih interesa strankama u postupku je omogućena aktivna pomoć u neposrednoj komunikaciji sa službenicima zaduženim za rješavanje upravnih predmeta i omogućeno je da se informišu o postupanju po zahtjevu.

Direkcija za zaštitu tajnih podataka smještena je u zgradi Ministarstva odbrane u kojoj je obezbijeđena dostupnost usluga licima sa određenom vrstom invaliditeta. Na ulazu u zgradu izgrađena je rampa za ulazak lica koja koriste invalidska kolica, a kako se službene prostorije Direkcije nalaze u prizemlju zgrade dostupne su ovim licima.

Prijem stranaka je organizovan svakim radnim danom, u vremenu od 7,00 do 15,00 časova.

U narednom periodu neophodno je unaprijediti internet stranicu Direkcije i dostupnost sadržaja na Brajevom pismu.

Navedeni rezultati ukazuju da je u upravnom rješavanju najvećim dijelom obezbijeđena primjena osnovnih načela upravnog postupka.

Februar, 2023.godine

U cilju unaprjeđenja stanja u upravnoj oblasti, unapređenja efikasnosti, efektivnosti i kvaliteta pružanja upravnih usluga, neophodno je dalje usavršavanje službenika u oblasti upravnog rješavanja.

kontakt osoba:

Katarina Lazarević,

Odjeljenje za zaštitu tajnih podataka

tel: 067 091 767

e-mail: katarina.lazarevic@nsa.gov.me